

**T.C.
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MUHASEBE VE FİNANSAL YÖNETİM ANABİLİM DALI**

**TTK ve TMS/TFRS'YE GÖRE İŞLETME
BİRLEŞMELERİ: ÖRNEK UYGULAMA**

Hakkı KIYMIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN : Yrd. Doç. Dr. Ferhat BİTLİSLİ
JÜRİ ÜYESİ : Prof. Doç. Dr. İsmail BEKÇİ
JÜRİ ÜYESİ : Doç. Dr. Ömer TEKŞEN**

BURDUR – 2017

**MAKÛ SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

M.A.K.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 09/05/2017 tarih ve 2017/10 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 18.05.2017 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Hakkı KIYMIK'ın TTK veTMS/TFRS'ye Göre İşletme Birleşmeleri: Örnek Uygulama konulu tez çalışması Muhasebe ve Finansal Yönetim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Yrd.Doç.Dr.Ferhat BİTLİSLİ

ÜYE

: Prof.Dr.İsmail BEKÇİ

ÜYE

: Doç.Dr.Ömer TEKŞEN

ONAY

M.A.K.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

T.C.
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “TTK ve TMS/TFRS’ye Göre İşletme Birleşmeleri: Örnek Uygulama” adlı çalışmanın, proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etik kurallarına uygun bir şekilde hazırlandığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Hakkı KIYMIK

18.05.2017

(KIYMIK, Hakkı, TTK ve TMS/TFRS'ye Göre İşletme Birleşmeleri: Örnek Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2017)

ÖZET

Günümüz rekabet koşullarında işletmeler, varlıklarını sürdürmek, pazar paylarını büyütmek ve oluşabilecek riskleri azaltmak gibi farklı amaçlarla birleşmelere ve devralmalara yönelmektedirler. Ülkemizde işletme birleşmelerine ilişkin farklı yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Türk Ticaret Kanunu, farklı vergi kanunları ve İşletme Birleşmeleri (TFRS 3) bu düzenlemelerden bazılarıdır.

Bu çalışmanın amacı, işletme birleşmelerinin Türk Ticaret Kanunu, Vergi Kanunları ve İşletme Birleşmeleri Standardı (TFRS 3) kapsamında değerlendirilerek, bu düzenlemeler açısından ortaya çıkan farklılıkları ve bu farklılıkların muhasebe uygulamalarına etkisini ortaya çıkarmaktır.

Çalışmanın amacına uygun olarak uygulama kısmında hipotetik iki işletme bilançosu oluşturulmuştur. Bu işletmeler TTK, Vergi Kanunları ve TFRS 3 kapsamında incelenerek devralma yoluyla ya da yeniden kuruluş yoluyla birleştirilmiştir. İşletme birleşmelerinde TTK ve TFRS 3 arasındaki en temel farklılık birleşme tarihinin belirlenmesinde kendini göstermektedir. Birleşme tarihi TTK hükümlerine göre ticaret siciline tescil tarihi iken TFRS'ye göre kontrolün ele geçirildiği tarihtir. Birleşme tarihindeki bu farklılık değerlendirme farklılıklarını beraberinde getirmekte ve bu durumda ertelenmiş vergi varlığı/yükümlülüğü ortaya çıkabilmektedir. Bunun dışında reeskont, şerefiye ve kıdem tazminatı karşılıklarının hesaplanmasında da bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Çalışmanın uygulama kısmında bu farklılıklar tespit edilerek muhasebe uygulamalarına etkisi ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şirket Birleşmeleri, Birleşme Tarihi, Ertelenmiş Vergi

(KIYMIK, Hakkı, BUSINESS COMBINATIONS ACCORDING TO TTC AND TMS/IFRS: MODEL PRACTICES, Master Thesis, Burdur, 2017)

ABSTRACT

In today's *competitive* environment, enterprises move towards merging and acquiring for different purposes such as to survive, increase market share and reducing the risks. In our country there are different legal arrangements regarding business combinations. The Turkish Commercial Code, different tax laws and Business Combinations (IFRS 3) are some of these arrangements.

The purpose of this study is to evaluate the business combinations in terms of the Turkish Commercial Code, Tax Laws and Business Combinations Standard (IFRS 3) and determine differences in terms of these regulations and the effect of these differences on the accounting records.

In accordance with the purpose of the study, two hypothetical balance sheet were formed. These entities have been combined through acquisition or restructuring by examining within the scope of TCC, Tax Laws and IFRS 3. The most fundamental difference between the TCC and IFRS 3 in business combinations is determining the acquisition date. While, according to IFRS, acquisition date is the date on which the acquirer obtains the control of acquire, according to TCC, it is the registration date of trade registry. This difference causes valuation differences and as a result of this case, deferred tax assets/liabilities can arise. There are also a number of differences in the calculation of discount, goodwill and provision of allowance. In the part of application, these differences were detected and the effect on the accounting records was presented.

Key Words: Business Combinations, Acquisition Date, Deferred Tax.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYANI	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM İŞLETME BİRLEŞMELERİ

1.1. İşletme Birleşmesi Tanımı.....	3
1.2. İşletme Birleşmelerinin Nedenleri.....	4
1.2.1. Sinerjik Etkiden Faydalanmak.....	4
1.2.2. Vergi Avantajlarından Yararlanmak.....	5
1.2.3. Rekabet Üstünlüğü Elde Etmek.....	7
1.2.4. Riski Düşürmek.....	7
1.2.5. Psikolojik Unsurlar.....	8
1.2.6. Finansal Nedenler.....	8
1.2.7. Ölçek Ekonomisinden Faydalanmak.....	9
1.2.8. Yönetimin Etkinliğini Arttırmak.....	10
1.2.9. İçsel Büyümeye Göre Avantajlı Olması.....	10
1.2.10. Yeni Pazarlara Girmek.....	11
1.2.11. Teknolojik İmkânlardan Yararlanmak.....	11
1.3. İşletme Birleşmelerinin Türleri.....	12
1.3.1. Devralma Yoluyla Birleşme.....	12
1.3.2. Ana Ortaklık Yatırımları Yoluyla Birleşme.....	12
1.3.3. Yeni Kuruluş Yoluyla Birleşme.....	12
1.4. İşletme Birleşmelerinin Sınıflandırılması.....	13
1.4.1. Ekonomik Faaliyetlerine Göre İşletme Birleşmeleri.....	13
1.4.1.1. Yatay Birleşmeler.....	13
1.4.1.2. Dikey Birleşmeler.....	14
1.4.1.3. Dairesel Birleşmeler.....	14
1.4.1.4. Karma Birleşmeler.....	15
1.4.1.5. Hukuki Yapılarına Göre İşletme Birleşmeleri.....	15
1.4.1.6. Biçimsel Birleşmeler.....	15
1.4.1.6.1. Tröst.....	15
1.4.1.6.2. Holding.....	16
1.4.1.6.3. Konsorsiyum.....	16
1.4.1.6.4. Satın Alma.....	16
1.4.1.6.5. İş Ortaklıkları.....	17
1.4.1.6.6. Devralama.....	17
1.4.1.6.7. Konsolidasyon.....	17

1.4.1.6.8. Ele Geçirme	18
1.4.1.7. Biçimsel Olmayan Birleşmeler	18
1.4.1.7.1. Kartel	18
1.4.1.7.2. Centilmenlik Anlaşmaları	18
1.4.1.7.3. Çıkar Grupları	19
1.4.1.7.4. Yönetim Kurullarının Aynı Kişilerden Oluşması Nedeni İle İşbirliği İçinde Çalışan İşletmeler	19
1.5. İşletme Birleşmelerinin Olumlu Yanları	19
1.6. İşletme Birleşmelerinin Olumsuz Yanları	20

2. BÖLÜM

İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN YASAL DÜZENLEMELER ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre İşletme Birleşmeleri	22
2.1.1. Geçerli Birleşmeler	23
2.1.2. Finansal Sıkıntı İçindeki İşletmelerin Birleşebilmesi	24
2.1.3. Devrolunan İşletme Ortaklarının Haklarının Korunması	24
2.1.4. Ayrılma Akçesi	25
2.1.5. Ara Bilanço Oluşturma	26
2.1.6. Malvarlığında Belirgin Değişikliklerin Bildirilme Zorunluluğu	26
2.1.7. Birleşme Sözleşmesi	27
2.1.8. Birleşme Raporu	28
2.1.9. İşlem Denetçisi	29
2.1.10. Birleşmede İlgili Tarafların Bilgilendirilmesi: İnceleme Hakkı	30
2.1.11. Birleşme Kararı	30
2.1.12. Birleşmenin Kesinleşmesi	31
2.1.13. Kolaylaştırılmış Birleşme	32
2.1.14. Alacaklılar ve Borçlarla İlgili Düzenleme	33
2.1.15. 6762 Sayılı TTK ile 6102 Sayılı TTK'nın Karşılaştırılması	34
2.2. Kurumlar Vergisi Kanunu Hükümlerine Göre İşletme Birleşmeleri	34
2.2.1. Vergili Birleşme	35
2.2.2. Vergisiz Birleşme	37
2.3. Gelir Vergisi Kanunu Hükümlerine Göre İşletme Birleşmeleri	38
2.4. Katma Değer Vergisi Kanunu Hükümlerine Göre İşletme Birleşmeleri	39
2.5. Sermaye Piyasası Kanunu Hükümlerine Göre İşletme Birleşmeleri	40
2.6. Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun Hükümlerine Göre İşletme Birleşmeleri	42
2.7. Türkiye Finansal Raporlama Standartları Kapsamında (TFRS) İşletme Birleşmeleri	44
2.7.1. TFRS 3 İşletme Birleşmeleri	44
2.7.1.1. TFRS 3'e göre İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi	45
2.7.1.1.1. Edinen İşletmenin Belirlenmesi	46
2.7.1.1.2. Birleşme Tarihinin Belirlenmesi	48
2.7.1.1.3. Varlık, Borç ve Kontrol Gücü Olmayan Payların Finansal Tablolara Yansıtılması ve Ölçülmesi	48

2.7.1.1.4. Şerefiye veya Pazarlıklı Satın Alma Sonucunda Oluşabilecek Kazancın Muhasebeleştirilmesi ve Ölçülmesi.....	50
2.7.1.2. Birleşme İşlemine Dâhil Unsurların Belirlenmesi	52
2.7.1.3. Satın Almaya İlişkin Maliyetler	52
2.7.1.4. Sonradan Ölçme ve Muhasebeleştirme	53
2.7.1.5. Aşamalı Birleşmeler	53
2.7.1.6. Ters Birleşmeler	54
2.7.1.7. Transfer Bedelinin Ölçülmesi	54
2.7.1.8. Ertelenmiş Vergi Etkisi	55
2.7.2. TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar	56
2.7.2.1. Kontrolün Değerlendirilmesi	56
2.7.2.2. Konsolidasyon İşlemleri.....	57

3. BÖLÜM

TÜRK TİCARET KANUNU, VERGİ KANUNLARI ve STANDARTLAR ÇERÇEVESİNDE İŞLETME BİRLEŞMELERİ UYGULAMALARI

3.1. Çalışmanın Amacı	59
3.2. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi	59
3.3. Örnek 1: TTK ve TFRS Arasındaki Farklara Göre Vergili Birleşme	60
3.3.1. Birleşme Tarihi Olarak TFRS 3'e Göre Kontrolün Edinen İşletmeye Geçtiği Tarihin Kabul Edilmesi.....	61
3.3.2. Birleşme Tarihi Olarak TTK'ya Göre Birleşmenin Ticaret Siciline Tescil Tarihinin Kabul Edilmesi	75
3.4. Örnek 2: Vergisiz Birleşme	86
3.5. Örnek 3: Yeni Kuruluş Yoluyla Birleşme	93
SONUÇ.....	108
KAYNAKÇA	112
ÖZGEÇMİŞ.....	119

KISALTMALAR DİZİNİ

GVK	: Gelir Vergisi kanunu
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KAP	: Kamuyu Aydınlatma Platformu
KDVK	: Katma Değer Vergisi Kanunu
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu
RKHK	: Rekabet Korunması Hakkında Kanun
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SPKn	: Sermaye Piyasası Kanunu
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TOBB	: Türkiye Odalar Borsalar Birliği
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Birleşmelerle İlgili Önemli Hükümler.....	23
Tablo 2. 6762 Sayılı TTK ile 6102 Sayılı TTK'nın Karşılaştırılması	34
Tablo 3. TFRS 3 İşletme Birleşmelerine Göre Şerefiyenin Hesaplanması.....	51

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Ülkemizde Vergi Mevzuatı Açısından Birleşme Türleri	6
--	---

GİRİŞ

İşletmeler varlıklarını korumayı, düşük üretim maliyetleriyle kar elde edebilmeyi, pazar paylarını büyütmeyi ve oluşabilecek riskleri azaltmayı amaçlamaktadırlar. Bunları sağlayabilmek için işletmeler büyümeyi hedeflemektedir. Büyümenin hızlı ve daha az riskle gerçekleşmesi için işletmeler birleşmelere ve devralmalara yönelmektedir.

İşletme birleşmeleri iki veya daha fazla işletmenin büyümek için ekonomik ve hukuksal açıdan faaliyetlerini bir çatı altında toplamasıdır. İşletmeler birleşmelerini devralma yoluyla, yeniden kuruluş yoluyla ve ana ortaklık yatırımları yoluyla gerçekleştirebilmektedirler. Devralma ve yeniden kuruluş yoluyla birleşmelerde edinilen işletmeler hukuki varlıklarına ve ekonomik faaliyetlerine son vererek birleşilen işletmenin bir parçası olurlar. Ana ortaklık yatırımlarında ise edinilen işletme ile edinen işletme arasında bağlı ve ana ortaklık durumu söz konusudur.

İşletme birleşmeleri düzenleyici kurumlar tarafından farklı şekillerde tanımlanmış ve düzenlenmiştir. Birleşme öncesinde, birleşme süresince ve birleşme sonunda yapılması gereken işlemler yasal mevzuatlarda düzenlenmiştir. Ülkemizde, birleşme işlemlerinin hukuki boyutu Türk Ticaret Kanununda, vergisel boyutu ise Kurumlar Vergisi ve Gelir Vergisi Kanununda düzenlenmiştir. Ayrıca TFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardında işletme birleşmelerine ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı işletme birleşmelerini TTK, Vergi Kanunları ve TFRS kapsamında incelemek ve muhasebe uygulamalarında nasıl bir yol izleyeceğini ve finansal raporlamaya etkisini göstermektir.

Çalışmanın birinci bölümünde işletme birleşmeleri hakkında genel bilgiler verilmiştir. Birleşmenin nedenlerine, türlerine, olumlu ve olumsuz yanlarına değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, işletme birleşmeleri, birleşme uygulamalarına yön veren yasal düzenlemeler çerçevesinde ele alınmıştır. Bu doğrultuda işletme birleşmeleri, Türk Ticaret Kanunu (TTK), Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK), Gelir Vergisi Kanunu (GVK), Katma Değer Vergisi Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu (SPKn), Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun (RKHK) ve Türkiye Finansal

Raporlama Standardı (TFRS 3) kapsamında detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Ayrıca bu bölümde, işletme birleşmelerinde dikkat edilmesi gereken hususlardan, işletmelerin birleşme sürecinden, şerefiye ve negatif şerefiyenin doğuşundan ve ertelenmiş vergi etkisinden (yükümlülüğünden) bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde, işletme birleşmeleri ile ilgili örnek uygulamalar yapılmıştır. Birleşmelerle ilişkili örneklerin tamamında birleşmeye konu olan tarafların yani edinen ve edinilen işletmelerin aynı bilançoları kullanılmıştır. Örnek 1'in birinci durumunda; vergi etkisi dikkate alınarak şerefiyeli birleşme işleminin muhasebeleştirilmesi gösterilmiştir. Örnek 1'in ikinci durumunda ise vergi etkisi dikkate alınarak negatif şerefiyeli birleşme işlemi örneklendirilmiştir. Örnek iki de vergisiz birleşme işlemine ilişkin muhasebe uygulaması yapılmıştır. Örnek üçte ise işletmeler yeniden kuruluş yoluyla birleşmeye tabi tutulmuş ve birleşme işlemi muhasebeleştirilmiştir.

1. BÖLÜM

İŞLETME BİRLEŞMELERİ

1.1. İşletme Birleşmesi Tanımı

İşletmelerin sürekli büyüyen ekonomiyi ve artan nüfus talebini karşılayabilmekte yetersiz kalması, işletmelerin büyümesini ve faaliyet alanlarını genişletmesini zorunlu kılmıştır.¹ Bu bağlamda işletmeler büyümek ve faaliyet alanlarını genişletmek için içsel veya dışsal yollarla büyüebilirler.²

İçsel büyüme, kendi kendini sürdürebilen ve besleyebilen bir süreçtir.³ İşletmelerin gerçekleştirdikleri faaliyetler sonucunda elde ettikleri kazançları ya da dışarıdan kaynak kullanımı sonucunda yöneldikleri yeni yatırımlar içsel büyüme özelliği gösterir.⁴

Dışsal büyüme ise bu araştırmanın konusunu oluşturan işletme birleşmelerini ifade etmektedir. İşletme birleşmeleri farklı düzenleyici kurumlar tarafından farklı şekillerde tanımlanmış ve düzenlenmiştir.⁵

İşletme birleşmesi kavramsal olarak, iki veya daha fazla işletmenin faaliyetlerini sürdürmek için sahip olduğu tüm varlıklarını, devamlılığını sürdürecekt olan işletmeye devretmesini ya da varlığını sürdürecekt olan işletmenin diğer işletmeleri içine almasını ifade eder.⁶ Söz konusu tanımdan yola çıkarak işletme birleşmelerini geniş anlamıyla ifade edersek, iki veya daha fazla işletmenin büyüme isteği ile faaliyetlerini ekonomik ve hukuksal açıdan bir çatı altında toplamasıdır.⁷

¹ Ceren Uzar, *İşletme Birleşmelerinin 3 No'lu Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS3) Çerçevesinde Muhasebeleştirilmesi*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Muğla, 2009, s.3.

² Hüseyin Akay, *İşletme Birleşmeleri ve Muhasebesi*, Yayılım Matbaası, İstanbul, 1997, s.13.

³ Marie Guma, *Avrupa Birliğine Üye Olmayan Batı Balkan Ülkelerinin İçsel Büyüme Dinamikleri*, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2015, s.5.

⁴ Nurhan Aydın, "İşletmelerin Dışsal Büyümleri: Birleşme, Satınalma ve Konsolidasyon", *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.4.S.2, 1986, s.201.

⁵ Ümmühan Erdem, "Türkiye Finansal Raporlama Standartları 3: İşletme Birleşmeleri", *Muhasebe ve Denetim Bakış*, S.47, 2016, s.150.

⁶ Edward P. Halibocek ve Gerald L. Kovacich, *Mergers and Acquisitions Security: Corporate Restructuring and Security Management*, Elsevier Butterworth-Heinemann, Burlington, 2005, s.3.

⁷ Hüseyin Akay, a.g.e., s.12.

Türk Ticaret Kanununa (TTK) göre işletme birleşmesi, bir işletmenin sahip olduğu tüm aktif ve pasif değerlerinin diğer işletme tarafından devralınması ya da birden fazla işletmenin sahip olduğu tüm aktif ve pasif değerlerin yeni kurulacak olan bir işletmeye devrolunması şeklinde tanımlanmıştır.⁸

Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) ise işletme birleşmelerini, devralan işletmenin bir veya daha fazla işletmenin kontrolünü ele aldığı işlem veya olaydır ve birleşen işletmeler tek bir işletme çatısı altında tek bir finansal raporlama seti düzenlerler şeklinde tanımlanmıştır.⁹

1.2. İşletme Birleşmelerinin Nedenleri

İşletmelerin temel amacı, faaliyet gösterdikleri sektörlerde üretim hacimlerini arttırmak, pazar paylarını büyütme, karlarını ve işletme değerlerini yükseltmektir.¹⁰ Rekabetin arttığı günümüz Dünyasında, küreselleşen pazarlarda işletmelerin çoğu bu amaçlara ulaşabilmek için stratejik ortaklıklara yönelmektedir. İşletmelerin gelecekteki ekonomik güçlerini arttırmak ve korumak aynı zamanda gelecekteki refahları için gerekli olan imkânlar, işletmelerin sınırlarını aşmış ve yönetimlerinin dışına çıkmıştır. Hızın, imkânların ve rekabetin arttığı bu yenedünya düzeninde ittifaklar ve ortaklıklar bir seçenek olmaktan uzaklaşarak zorunluluk haline gelmiştir.¹¹

1.2.1. Sinerjik Etkiden Faydalanmak

Sinerjik etki işletme birleşmeleri ve satın almaları noktasında, iki farklı işletmenin birleşme sonrasında yapmış oldukları faaliyetlerde daha karlı ve verimli bir şekilde çalışmalarını ifade etmektedir.¹² Diğer bir deyişle sinerji etkisi bir “bütünün”, kendisini oluşturan parçaların toplam değerinden daha yüksek bir değere ulaşmasını ifade etmektedir.¹³

⁸ Naz Sayarı, *IFRS 3R Kapsamında İşletme Birleşmeleri*, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, s.10.

⁹ Ümmühan Erdem, a.g.e., s.150-151.

¹⁰ Osman Okka, *Analitik Finansal Yönetim*, Nobel Yayın, Ankara, 2009, s.878.

¹¹ Yves L. Doz ve Gary Hamel, *Şirket İttifakları Global Pazarlarda Başarının Anahtarı*, Çev: Atilla Bostancıoğlu, Sabah Kitapları Çağdaş Bakışlar Dizisi, İstanbul, 1999, s.5.

¹² Patrick A. Gaughan, *Mergers Acquisitions and Corporate Restructurings*, John Wiley & Sons, Inc., New Jersey, 2007, s.124..

¹³ Niyazi Berk, *Finansal Yönetim*, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2015, s.596.

Eğer A ve B işletmelerinin birleşerek oluşturdukları AB işletmesinin değeri, birleşmeden önceki A ve B işletmelerinin değerleri toplamından büyük ise sinerji etkisinin varlığından söz edilir.¹⁴ Burada ayrı ayrı bulunan işletmelerin üretim, yatırım ve pazarlama alanlarında sahip oldukları güçlerden daha yüksek bir değere ulaşmasından bahsedilir. Sinerji etkisi ile bu durum $(2+2=5)$ şeklinde ifade edilmektedir.¹⁵

İşletmeler birleşme sonrasında farklı açılardan sinerji etkisinden yararlanabilmektedir.¹⁶ Bunlardan bazıları aşağıda sıralanmıştır;

- Kontrol açısından; devralan işletme, devrolunan işletmeye daha iyi bir yönetim sağlar böylelikle devrolunan işletmenin kaynaklarını daha verimli ve etkin bir şekilde yöneterek işletmenin değerini artırır.
- Konsolidasyon açısından; işletmelerin birleşmesi sonrasında maliyetlerin çok çabuk bir şekilde düşmesi beklenmektedir. İşletmelerin yeni müşterilere ve yeni pazarlara girmesi sağlanarak maliyetlerin azaltılmasına ve kar marjının yükseltilmesine olanak sağlanır.
- Bilgi ağı açısından; devralan işletme, devrolunan işletmenin faaliyet konusu hakkında bilgiye sahip ise her iki taraftan da bilgili çalışanların katılımı sonucunda koordinasyon ve iş stratejilerinin paylaşımı değer artırımına katkı da bulunur.
- Finansal açıdan; yeni oluşan işletmede kaynakların birleştirilmesi sonucu işletmenin riski düşmekte, yeni yatırımların ve projelerin maliyeti azalmaktadır.

1.2.2. Vergi Avantajlarından Yararlanmak

Vergi avantajlarından faydalanmak işletme birleşmelerinin en önemli amaçlarından biridir. Şirketlerin çoğu vergi kanunları çerçevesinde zarar indiriminden

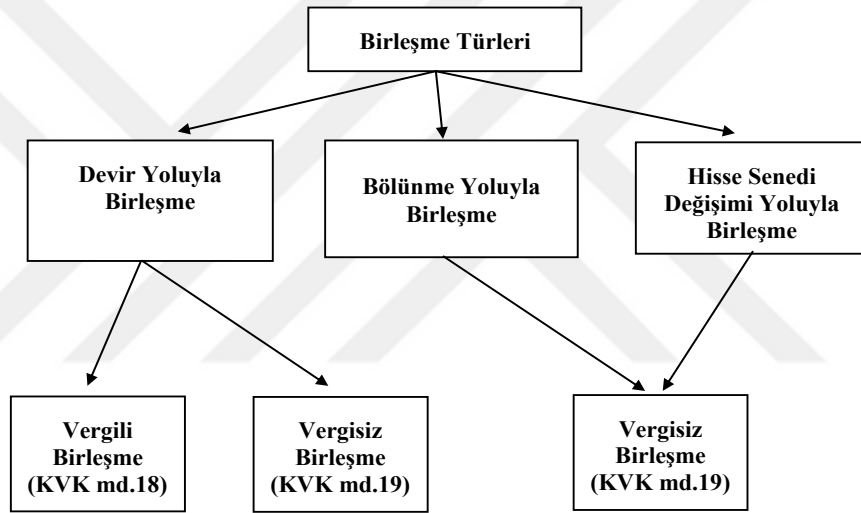
¹⁴ Tuğrul Kandemir, Küresel Rekabet Ortamında Birleşme ve Satın Almaların İşletmeler Üzerine Finansal Etkisi ve İMKB'deki Birleşmeler Üzerine Bir Araştırma, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Afyon, 2003, s.155.

¹⁵ Hüseyin Akay, a.g.e., s.14.

¹⁶ Dilek Kayakıran, *İşletme Birleşmelerinin İşletmelerin Piyasa Değerine Etkisi ve Bir Araştırma*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul, 2016, s.16.

faaydalanabilmek için birleşme kararı alırlar.¹⁷ Vergi yasaları, devralan taraf olan karlı bir işletmenin zararda olan bir işletmeyi satın alması halinde, bu zararın vergi matrahından dūřulmesine imkân sağlaması işletme birleşmelerini cazip kılmaktadır.¹⁸

Vergi açısından işletme birleşmeleri ele alındığında birleşmeler vergilendirilen ve vergilendirilemeyen bir özellik göstermektedir. Bu farkın nedeni işletme birleşmelerinin ödeme şekline bağlı olmaktadır. Birleşme nakit karşılığında satın alma yoluyla yapılmışsa vergi doğmakta, hisse senetlerinin değişimi yoluyla yapılmışsa vergiden muaf kalmakta ve borçla finanse edilerek gerçekleşmişse vergiye tabi olmaktadır.¹⁹

şekil 1. Ülkemizde Vergi Mevzuatı Açısından Birleşme Türleri

Kaynak: Aydın Karapınar, Uluslararası Raporlama Standartlarına (IFRS Taslak 3) Göre işletme Birleşmeleri, Gazi Kitabevi, Ankara, s.43.

Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) 18. maddeye göre, birleşmenin, tasfiye hükmünde olduğu belirtilmiştir. Tasfiyede olduğu gibi infisah eden işletmelerin birleşme dönemine ilişkin kar/zarar tespiti yapmaları ve bunu beyan etmeleri gerekmektedir. Dolayısıyla KVK 18. maddeye göre gerçekleştirilecek olan birleşmeler vergili birleşmeler olarak nitelendirilir. KVK 19. madde ve 20. maddeye göre belirli

¹⁷ Gldan Kılıç, *işletme Birleşmeleri ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları(IFRS)III*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2011, s.9.

¹⁸ İsmail Hakkı Güneş ve Ali Arslan Akbıyık, *işletmelerde Birleşme ve Tasfiye Uygulamaları*, ISMMMO Yayınları, İstanbul, 2002, s.31.

¹⁹ J. Fred Weston ve Samuel C. Weaver, *Mergers & Acquisitions*, The McGraw-Hill Companies, New York, 2001, s.67.

koşulların sağlanması durumunda ise, birleşmelerin tasfiye olarak değil devir hükmünde sayılacağı ve vergilendirilemeyeceği belirtilmiştir.²⁰

1.2.3. Rekabet Üstünlüğü Elde Etmek

Küreselleşen günümüz dünyasında her gün artmakta olan rekabet koşulları işletmelerin büyümelerini, yenilenmelerini veya mevcut durumlarını korumalarını gerekli kılmaktadır.²¹

İşletmelerin bu durumları sağlayabilmeleri için; ürün ve üretim kalitesi, yenilik oluşturmadaki hız, kaynaklara erişimdeki hız ve kolaylık, düşük fiyat, ucuz maliyet ve küresel elde edilebilirlik gibi rekabet standartlarını yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda işletmeler birleşme yoluna giderek rekabette başarılı olmayı ve daha yüksek bir karlılıkla çalışmayı hedeflemektedir.²²

İşletmelerin birleşmesi, pazardaki toplam arzın daha büyük bir kısmına sahip olmalarına ve bu güçten faydalanabilmelerine olanak sağlar.²³ Birleşme sonrasında artan rekabet gücü sayesinde işletmeler pazarlama fonksiyonları daha etkin bir şekilde kullanarak rekabet avantajı elde ederler.²⁴

1.2.4. Riski Düşürmek

Uluslararası rekabet ortamında, yeni ve farklı pazarlarda ortaya çıkan risklerin nedeni, müşteriler arasındaki farklı talepler ve ülkelerin farklı ekonomik, politik ve yasal şartlara sahip olmasıdır. İşletmeler bu farklılıkların meydana getirdiği risklerden korunmak için birleşme yolunu tercih ederler.²⁵

²⁰ Nuray Sezer, *Şirket Birleşmeleri ve Performans Ölçümü: Türkiye’de Halka Açık Şirket Birleşmelerinin Faaliyet Performansı Ölçümü Üzerine Bir Uygulama*, Başken Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara, 2012, s.21

²¹ Serkan Demirtaş, *İşletme Birleşmelerinin İşgörenlerin İş Tatminine Etkisi ve Kamu Sektöründe Bir Uygulama*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, 2009, s.2.

²² Nevin Deniz ve Seçil Bal Taştan, “Şirket Birleşmelerinde İnsan Kaynakları Yönetiminin Önemi ve Bir Uygulama Örneği”, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.6.S.21, 2004, s.2.

²³ Nurhan Aydın, *İşletmelerin Birleşmesinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği*, TOBB, Yayın No:150, Ankara, 1990, s.25.

²⁴ Semih Bükür vd., *Finansal Yönetim*, 2. Baskı, Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi, Eskişehir, 1997, s.504.

²⁵ Tuğrul Kandemir, a.g.e., s.135.

Ayrıca, işletmeler birleşmek suretiyle ürün yelpazelerini ve faaliyet alanlarını genişleterek pazarda meydana gelebilecek dalgalanmalardan ve durgunluklardan kendilerini koruyabilirler ve işletme için mevcut riskleri en aza indirirler.²⁶

Birleşme sonucunda, işletmelerin kaynak ve politikalarının da birleşmesiyle birlikte ortak olarak kullanılması farklı faaliyet alanlarına girildiğinde ortaya çıkabilecek tehditleri ve riskleri en aza indirir. Rekabet içerisinde bulunan aynı sektördeki işletmelerin birleşmesiyle, rekabetten kaynaklanan fiyat, üretim ve satış politikaları gibi riskler de en aza indirgenmiş olur. Bu bağlamda işletmeler birleştiklerinde birbirlerini tamamlayıcı rol üstlenerek daha hızlı ve daha az risk alarak büyürler.²⁷

1.2.5. Psikolojik Unsurlar

İşletme birleşmelerinin en önemli nedenleri ekonomik olmasına karşın, psikolojik nedenlerde işletme birleşmelerinin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Hırs, tutku, dinamizm gibi psikolojik etkenlerin her biri işletmeleri birleşmeye ve büyümeye iten nedenlerdir. İşletme yöneticilerinin kendilerini bulundukları mevki ile değerlendirmeleri, işletmelerinin ne karar büyür ve güçlenirse kendilerinin de o kadar büyüyüp güçleneceklerine inanmaları, işletmeleri büyümeye ve birleşmeye iten nedenlerdendir.²⁸ Kişinin yönetsel ve ya finans alanındaki yeteneklerini gösterme arzusu, daha büyük bir işletmeyi yönetme isteği ve hırsı, işletmenin gelecekteki varlığını koruma duygusu, demode olma korkusu gibi nedenlerde birleşme kararlarında etkin olmaktadır.²⁹

1.2.6. Finansal Nedenler

İşletmeler sert rekabet koşullarında ayakta kalabilmek için büyüme eğilimine girmektedirler. Ancak büyümenin bir finansal maliyet olması ve daha yavaş ilerlemesinden dolayı işletmeler, daha az maliyetli ve daha hızlı bir yol olan alternatif

²⁶ Osman Okka, a.g.e., s.879.

²⁷ M. Suat Aksoy, *Şirket Birleşmeleri ve Satın Almaların (Şirket Evliliklerinin) Yönetsel Açından İncelenmesi: Nedenler, Sorunlar ve Sonuçlar*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul, 2004, s.27.

²⁸ Ali Ceylan ve Turhan Korkmaz, *İşletmelerde Finansal Yönetim*, 11. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2010, s.368.

²⁹ Öztin Akgüç, *Finansal Yönetim*, 6. Baskı, Muhasebe Enstitüsü Yayını No:63, İstanbul, 1994, s.869-870.

kaynaklara sahip farklı işletmelerle birleşmeyi tercih ederler.³⁰ Bu sayede işletmeler büyümek ve rekabet koşullarına ayak uydurabilmek için gerekli olan likit finansal kaynaklara birleşme yoluyla rahat bir şekilde ulaşabilirler.³¹

İşletmelerin birleşmesi sonucunda devralan veya yeni oluşturulan işletme borçlanarak kaynak bulma kapasitesini birleşme öncesine göre arttırmaktadır. Borç verenler açısından risklilik derecesi düşeceği için, işletmeler daha fazla ve daha ucuza finansal kaynağa sahip olabileceklerdir.³²

Ayrıca, işletmeler birleşme kararları ile borsadaki yatırımcılarının beklentilerini belli bir düzeyde tutarak ve hisse senetlerine ilginin artmasını sağlayarak sermaye yapısını güçlendirir ve büyüme hedeflerine gerçekleştirebilir.³³

1.2.7. Ölçek Ekonomisinden Faydalanmak

İşletme birleşmelerinin önemli nedenlerinden biride ölçek ekonomilerinden faydalanarak maliyetleri düşürmek ve fiyat indirimi sayesinde rekabet gücünü arttırmaktır.³⁴ Ölçek ekonomileri; işletmelerin üretim kapasitesi genişletildikçe, üretim artış oranının maliyetlerdeki artış oranından daha büyük olmasına neden olan etkenlerdir.³⁵ Bu bağlamda geniş ölçekli işlemlere ulaşarak, her bir birimin üzerine düşen maliyeti azaltmak, kaynakların etkin dağıtımını gerçekleştirmek ve fiyatı düşürerek rekabet üstünlüğü sağlamak işletmelerin birleşmesinde itici rol oynamaktadır.³⁶

İşletme birleşmeleri sonucunda ölçek ekonomilerinin sağlayacağı faydalar özetle şöyle sıralanabilir;³⁷

- Birleşme sonucu maliyetler düşer ve pazar etkinliği artar,

³⁰ Fatih Değirmenci, *Şirket Birleşmeleri ve Şirket Birleşmelerinin Türk Vergi Sistemindeki Yeri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2011, s.22.

³¹ Hüseyin Akay, a.g.e., s.17.

³² Hüseyin Akay, a.g.e., s.17.

³³ Yalın Kılıç, *Rekabet Politikası Açısından Birleşme ve Devralmalar*, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Planlama Teşkilatı Uzmanlık Tezi, Yayın No: 2509, Ankara, 2000, s.24.

³⁴ İsmail Hakkı Güneş ve Ali Arslan Akbıyık, a.g.e., s.29.

³⁵ [http://www.iktisatsozlugu.com/nedir-3870-](http://www.iktisatsozlugu.com/nedir-3870-%C3%96L%C3%87EK%20EKONOM%C4%B0LER%C4%B0#.WCnP5_mLTIV)

[%C3%96L%C3%87EK%20EKONOM%C4%B0LER%C4%B0#.WCnP5_mLTIV](http://www.iktisatsozlugu.com/nedir-3870-%C3%96L%C3%87EK%20EKONOM%C4%B0LER%C4%B0#.WCnP5_mLTIV)

³⁶ Socrates Karagiannidis, *Mergers and Acquisitions in Australia: Reasons and Timing*, Centre for Strategic Economic Studies Faculty of Business & Law Victoria University Melbourne, Australia, 2010, s.21.

³⁷ Hüseyin Akay, a.g.e., s.15.

- Birleşme ile işletmelerde daha yoğun Ar-Ge projeleri uygulanır,
- İşletmeler büyümenin sonucu olarak bazı girdileri daha ucuza temin eder,
- Birleşme sonucu pazarlama ve dağıtım fonksiyonları daha etkin çalışır. Ayrıca işletmeler daha iyi şartlarda finansman kaynaklarından faydalanır.

1.2.8. Yönetimin Etkinliğini Arttırmak

İşletmelerde yönetsel etkinliği sağlamanın yolu, maliyetleri düşürmekten ve satışları arttırmaktan geçer. Bu durum, yönetsel becerileri gelişmiş olan işletmeleri, kaynaklarını etkin kullanamayan, hızlı bir şekilde büyüyen ancak rekabet etmek için gerekli yönetsel becerilere sahip olmayan gelişmekte olan işletmelerle birleşmeye iten bir durumdur.³⁸

İşletmelerin birleşmesi yoluyla pazarlama, finans, uluslararası işlemler gibi konularda uzman ve yetenekli kişiler işletmeye kazandırılabilir.³⁹ Bunların yanı sıra birleşme yoluyla büyümenin işletmelerin yönetimine getireceği faydalar şöyle sıralanabilir; istatistik ve muhasebe metotlarıyla daha kapsamlı bir kontrol sistemi oluşturulur, firmalar arası fikir alışverişi daha kolay bir şekilde gerçekleşir, daha büyük ölçüde uzmanlaşma sağlanır ve planlama faaliyetleri merkezileştirilir.⁴⁰

1.2.9. İçsel Büyümeye Göre Avantajlı Olması

İşletmeleri birleşmeye iten en önemli nedenlerden biri büyüme. İşletmelerin büyümek için içsel büyüme ve dışsal büyüme olarak iki farklı alternatifi vardır. Eğer ki işletmeler kısa süre içerisinde rakiplerine karşı bir üstünlük sağlamak isterlerse içsel büyüme yöntemi yavaş ve etkisiz kalacaktır. Bu nedenler işletmeler, rekabetçi amaçlarına ulaşmak isterlerse dışsal büyüme yöntemi olan birleşmeleri tercih ederler.⁴¹

Dışsal büyümenin içsel büyümeye göre avantajları şöyle sıralanabilir;⁴²

- Dışsal büyüme, daha hızlı ve daha dengeli bir şekilde gerçekleşir,

³⁸ Richard A. Brealey ve Stewart C. Meyers, *Principles of Corporate Finance*, The McGraw-Hill Companies, New York, 2003, s.933.

³⁹ Hüseyin Akay, a.g.e., s.16.

⁴⁰ Önder Yücebaş, *Şirket Birleşmeleri ve Türkiye Uygulaması*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005, s.32.

⁴¹ Adalet Acar, *TFRS 3 İşletme Birleşmeleri ve Bir Uygulama*, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Aksaray, 2014, s.8.

⁴² Rüya Kadriade, *İşletmelerde Büyüme ve Türkiye'deki İşletmelerde Büyüme, Büyüklük ve Karlılık İlişkisi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1986, s.33-35.

- Dışsal büyüme maliyetleri daha düşüktür,
- Risk oranı içsel büyümeye göre daha düşüktür,
- Dışsal büyümede bazı vergi avantajından yararlanılır,
- Dışsal büyüme ile işletmeler arası rekabeti azaltmak daha kolaydır,
- Dışsal büyümede çeşitli finansal kolaylıklardan yararlanmak mümkündür.

1.2.10. Yeni Pazarlara Girmek

Yeni pazarlara erişmek için yapılan rekabetçi yarışlarda işletmeler ne kadar yetersiz olduklarını fark etmişlerdir.⁴³ Çünkü işletmeler, tecrübeleri yetersiz olarak girdikleri yeni pazarlarda kaynakları yoğunlaştırmakta ve teknik bilgi elde etmekte zorlanırlar. Bu da beraberinde işletmelerin maliyetlerini yükseltir ve büyüme şanslarını düşürür.⁴⁴ Bu yüzden işletmeler yeni pazarlara başarılı bir şekilde girmek için bu pazarda faaliyette bulunan mevcut bir işletme ile birleşme yolunu tercih ederler. Bu sayede işletmeler deneyimsiz oldukları pazarlarda daha az risk altına girerek güvenli ve hızlı bir şekilde büyürler.⁴⁵

1.2.11. Teknolojik İmkânlardan Yararlanmak

İşletmeler büyümek, rekabetçi konumunu yükseltmek, pazar paylarını arttırmak, maliyetlerini düşürmek ve bunların devamlılığını sağlayabilmek için gelişen yeni teknolojileri takip etmek ve ayak uydurmak durumundadırlar. Ancak, işletmelerin kendilerini büyütecek olan bu yeni teknolojileri tek başlarına geliştirmesi veya bunlara ulaşması ve sürekliliğini sağlaması çok fazla finansal kaynak gerektirdiği için oldukça maliyetlidir.⁴⁶ Aynı zamanda işletmelerin tek başlarına bu teknolojileri geliştirmesi uzun zaman alabileceği için önlerine çıkan önemli fırsatları kaçırabilmelerine neden olur. Bu yüzden işletmeler istedikleri teknolojiye sahip işletmeler ile birleşerek daha az bir maliyetle ve daha hızlı bir şekilde amaçlarına ulaşırlar.⁴⁷

⁴³ Yves L. Doz ve Gary Hamel, a.g.e., s.56.

⁴⁴ Nevin Deniz ve Eçil Bal Taştan, a.g.e., s.3.

⁴⁵ Önder Yücebaş, a.g.e., s.29.

⁴⁶ İsmail Hakkı Güneş ve Ali Arslan Akbıyık, a.g.e., s.33-34.

⁴⁷ Edward P. Halibozek ve Gerald L. Kovacich, a.g.e., s.12.

1.3. İşletme Birleşmelerinin Türleri

İşletme birleşmelerinin temel nedeni işletmelerin büyüme isteklerini başka bir işletmenin varlıkları üzerinde kontrol gücü kazanarak gerçekleştirmesidir. İşletmeler başka bir işletmenin varlıkları üzerinde ki kontrol gücünü devralma, ana ortaklık yatırımları ve yeni kuruluş oluşturma yoluyla sağlarlar.⁴⁸

1.3.1. Devralma Yoluyla Birleşme

Devralma yoluyla birleşme, bir veya daha fazla işletmenin başka bir işletme tarafından tüm varlık ve kaynaklarının satın alınması sonucu ortaya çıkar. Bu birleşme türünde edinilen işletme veya işletmeler hukuksal yapılarını sonlandırarak elde eden ve faaliyetlerini devam ettirecek olan işletmenin bir parçası haline gelirler.⁴⁹ Devralma yoluyla birleşmelerde, satın alınacak olan hedefteki işletmeler net bugünkü değere sahip işletmeler veya edinen işletmenin risklerini azaltabilecek işletmeler olmaktadır.⁵⁰

1.3.2. Ana Ortaklık Yatırımları Yoluyla Birleşme

İşletme birleşmelerinin en yaygın türü olan ana ortaklık yatırımları, bir işletmenin başka bir işletmeyi kontrol altına almak için işletmenin varlıklarındaki veya oy hakkı veren hisse senetlerindeki mevcut çoğunluğu elde etmesiyle ortaya çıkar. Ana ortaklık yatırımları yoluyla birleşmede, elde eden ve elde edilen işletmeler arasında ana ortaklık bağlı ortaklık durumu söz konusu olur ve elde edilen işletmenin hukuksal varlığı sona ermez.⁵¹

1.3.3. Yeni Kuruluş Yoluyla Birleşme

Yeni kuruluş yoluyla birleşmelerde bir işletme bir veya daha fazla işletme ile bir araya gelerek tamamen yeni kurulacak olan bir işletme çatısı altında birleşir. Bu tür birleşmede bir araya gelecek olan tüm işletmelerin hukuki varlıkları son bulur ve

⁴⁸ Volkan Demir ve Oğuzhan Bahadır, *UFRS/IFRS Kapsamında İşletme Birleşmeleri ve Konsolidasyon Açıklamalar ve Uygulamalar*, 2. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2009, s.18.

⁴⁹ Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, *Şirket Birleşmeleri*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2004, s.51.

⁵⁰ Reymond A. K. Cox, "Mergers and Acquisitions: A Review of The Literature", *Corporate Ownership & Control*, C.3.S.3, 2006, s.55.

⁵¹ Volkan Demir ve Oğuzhan Bahadır, a.g.e., s.19.

işletmeler yeni kurulacak olan işletmenin bünyesine varlıklarını ve yükümlülüklerini devrederler.⁵²

1.4. İşletme Birleşmelerinin Sınıflandırılması

İşletme birleşmeleri ekonomik faaliyetleri ve hukuki yapıları dikkate alınarak sınıflandırılmaktadır.

1.4.1. Ekonomik Faaliyetlerine Göre İşletme Birleşmeleri

Ekonomik faaliyet alanlarına göre işletme birleşmeleri yatay, dikey, dairesel ve karma birleşmeler olarak dörde ayrılmaktadır.⁵³

1.4.1.1. Yatay Birleşmeler

Yatay birleşmeler, aynı faaliyet alanında ve aynı coğrafi bölgede çalışan aynı zamanda birbiriyle rekabet içinde bulunan işletmelerin birleşmesiyle meydana gelir.⁵⁴ Yatay birleşmelerde, ölçek ekonomilerinden ve fonksiyonel uzmanlıklardan faydalanma olanağı yüksek olduğu için işletmeler, başka türlü girmenin zor olduğu hedef pazarlara bu birleşme yoluyla hızlı ve etkin bir şekilde girerler.⁵⁵

Yatay birleşmelerdeki amaç; yönetim üstünlüğünü sağlamak, büyük partilerde mal alım ve satımlarından dolayı üretim maliyetleri ve pazarlama giderlerini düşürmek ve işletmenin rekabet gücünü arttırmaktır.⁵⁶ Bunların yanı sıra işletmeler yatay birleşme yolu ile sinerji etkisinden faydalanırlar, pazar paylarını arttırırlar, kaynaklarını daha verimli kullanırlar ve üretimde uzmanlaşırlar.⁵⁷

Yatay birleşmeler, piyasada tekel oluşturmak ve işletmelerin bütünleşme derecesini yükseltmek gibi sağlıklı rekabet doğurabilecek amaçlarla da

⁵² Mahmut Kargın, *Finansal Sinerji Arttırıcı Bir Yaklaşım Olarak İşletme Birleşmeleri*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Manisa, 2007, s.34.

⁵³ Abdurrahman Gümrah, *İşletme Birleşmelerinin TFRS-3, TTK ve Vergi Kanunları Açısından Değerlendirilmesi: Borsa İstanbul'da Bir İnceleme*, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Karaman, 2015, s.6.

⁵⁴ Muzaffer Aydemir, "Küreselleşme, Rekabet ve Sınır-Ötesi Birleşmeler: Daimler-Benz ve Chrysler Örneği", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S.3, 1998, s.46.

⁵⁵ Fatih Değirmenci, a.g.e., s.28.

⁵⁶ Ali Ceylan ve Turhan Korkmaz, a.g.e., 369.

⁵⁷ İbrahim Erem Şahin ve Baki Yılmaz, "Şirket Birleşmeleri, Birleşmelerde Tarihsel Gelişim Süreci ve Uygulanan Ödeme Yöntemleri", *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, S.19, 2010, s.67.

gerçekleştirilmektedir. Böyle bir durum makroekonomik açıdan zararlı olduğu için bazı kanunlarla önlenmeye çalışılmıştır.⁵⁸

1.4.1.2. Dikey Birleşmeler

Dikey birleşmelerde, alıcı satıcı ilişkisi olan işletmelerin birleşmesi söz konusudur.⁵⁹ Diğer bir deyişle dikey birleşmeler sonucunda üretim sürecinin birbirini izleyen basamaklarında gerekli olan girdi ve çıktılarının temini piyasa yerine firmanın kendi içerisinde sağlanmış olur. Üretim de birbirini takip eden süreçler dikey birleşmeyi gerçekleştiren işletmenin kontrolü altındadır.⁶⁰

Dikey birleşmelerde, aynı ürünün farklı üretim aşamalarında ya da farklı dağıtım kanallarında faaliyette bulunan iki veya daha fazla işletmenin birleşmesi söz konusudur.⁶¹ Dikey birleşme kendi içerisinde ileriye doğru dikey birleşme ve geriye doğru dikey birleşme olarak ikiye ayrılır. İleriye doğru dikey birleşmelerde, işletmeler kendisinden sonraki işletmelerin daha karlı olduklarını düşündükleri için ürünlerini satmakta oldukları müşteri işletmeler ile birleşirler.⁶² Geriye doğru dikey birleşmelerde ise işletmeler ürünlerini üretmek için gerekli olan hammaddeleri kendisine temin eden tedarikçi işletmeler ile birleşerek avantaj sağlamaya çalışırlar.⁶³

1.4.1.3. Dairesel Birleşmeler

Dairesel birleşmeler de, aynı özellikleri taşımayan fakat üretilen ürün ve hizmet satışında aynı dağıtım kanallarını ve satış yöntemlerini kullanan işletmelerin birleşmesi söz konusudur.⁶⁴

Dairesel birleşme, aynı türe ilişkin birleşme olarak da adlandırılabilir. Bu birleşme türünde işletmelerin genel üretim ya da dağıtım konusunu oluşturan mal veya

⁵⁸ Nurhan Aydın vd., *Finansal Yönetim*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2014, s.476.

⁵⁹ Patrick A. Gaughan, a.g.e., s.13.

⁶⁰ Lale Davut, *Sanayi İktisadi: Piyasa Yapısı Unsurları*, İmaj Yayıncılık, Yayın No: 13, Ankara, 1994, s.19-20.

⁶¹ John J. Hampton, *Financial Decision Making : Concepts, Problems & Cases*, Prentice-Hall Co., Reston, 1976, s.347.

⁶² Michael J. Stahl ve David W. Grigsby, *Strategic Management for Decision Making*, Pws-Kent Publishing Co., Boston, 1992, s.71.

⁶³ M. Suat Aksoy, a.g.e., s.58.

⁶⁴ Özlem Balaban ve Elvan Yıldırım Okutan, “Ekonomik Krizlerin Bir Sonucu Olarak Stratejik İşbirlikleri ve Şirket Birleşmelerinde Yönetmel Uyumu Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma”, *Journal of Azerbaijani Studies*, C.12.S.2, 2009, s.304.

hizmetlerin çerçevesinde yer alan ürünlerin üretimini, üretiminde kullanılan teknolojileri, pazar payını artırma ve dağıtımını kontrol altına alabilme isteği vardır.⁶⁵

1.4.1.4. Karma Birleşmeler

Farklı sektörlerde faaliyet gösteren ve farklı ürün üretilen farklı dağıtım kanallarını kullanan işletmelerin birleşmesi karma birleşmeler olarak adlandırılır.⁶⁶ Bu birleşme türünü tercih eden işletmelerin amacı farklı teknoloji, üretim süreçleri ve pazarlara sahip işletmeler ile birleşerek faaliyet risklerini azaltmak ve etkin bir dağıtım ağına sahip olmaktır.⁶⁷

1.4.1.5. Hukuki Yapılarına Göre İşletme Birleşmeleri

İşletmeler rekabet üstünlüğü elde etmek, pazar paylarını genişletmek ve gelirlerini arttırmak için başka işletmelerle birleşme yoluna giderler ve bu birleşmelerle bazen ekonomik bağımsızlıklarını yitirirler bazen de yitirmezler.⁶⁸ Bu bağlamda hukuki yapılarına göre işletme birleşmeleri biçimsel birleşmeler ve biçimsel olmayan birleşmeler olarak iki şekilde sınıflandırılmıştır.⁶⁹

1.4.1.6. Biçimsel Birleşmeler

İşletmelerin, belirli bir şekle ve biçime uygun olarak gerçekleştirdikleri birleşmelerdir. Biçimsel birleşmeler gerçekleşme açısından iki biçime ayrılmıştır. Birinci biçimde; bağımsız birimlerin bağımsızlıklarını koruyarak oluşturdukları tröst, holding, konsorsiyum, satın alma ve iş ortaklıkları vardır. İkinci biçimde ise; bağımsız birimlerin bağımsızlıklarını ortadan kaldıran devralma, konsolidasyon ve ele geçirme vardır.⁷⁰

1.4.1.6.1. Tröst

Tröst, işletmelerin ekonomik bağımsızlıklarını kaybederek tek bir yönetim altında toplanmalarıyla oluşan birleşme şeklidir. Tröstün amacı iki veya daha fazla işletmenin

⁶⁵ Hüseyin Akay, a.g.e., s.20.

⁶⁶ Mustafa Çolak, *Şirket Birleşmeleri ve Rekabete Etkileri*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 2006, s.26.

⁶⁷ Melek Acar, *Türkiye Finansal Raporlama Standartları ve Sermaye Piyasası Kurulu Düzenlemelerine Göre İşletme Birleşmelerinde Birleşme Sonrası Finansal Raporlama*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, s.12.

⁶⁸ Ali Akdemir, *Temel İşletmecilik Bilgileri*, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2003, s.119.

⁶⁹ Abdurrahman Gümrah, a.g.e., s.9.

⁷⁰ Hüseyin Akay, a.g.e., s.21.

yönetimini tek bir çatı altında toplamaktır. Tröste dâhil olan işletmelerin pay senetleri tröst pay senetleriyle değiştirilerek bu amaca ulaşılır.⁷¹ Tröste dâhil olan işletmeler birleşmeyle ekonomik bağımsızlıklarını ve hukuki bağımsızlıklarını kaybederler.⁷²

1.4.1.6.2. Holding

Holding; bir işletmenin, diğer işletmelerin yönetimini ele geçirmek için sermaye paylarının çoğunu elde etmesiyle oluşan bir birleşme şeklidir. Bu birleşme şeklinde, diğer işletmelerin sermaye paylarının tamamını ya da yönetimlerini kontrol altına alacak çoğunlukta sermaye payını elde eden işletmeye holding yani ana işletme, diğerlerine işe bağlı işletmeler denir.⁷³

Sermaye işletmelerinin holding bünyesinde birleşmesinin temel amaçları arasında; holdingleşmenin sağlayacağı büyük yatırım gücünden faydalanmak, daha fazla kaynağa ulaşmak, riskin bağımsız birimler arasında dağıtılması gibi nedenler yer almaktadır.⁷⁴

1.4.1.6.3. Konsorsiyum

Konsorsiyum, iki veya daha fazla işletmenin belirli bir süre için hukuki ve ekonomik bağımsızlıklarını koruyarak gerekli teknoloji ve yetenek gerektiren belirli bir işi yapmak amacıyla birleşmeleridir. Konsorsiyumlar genellikle köprü, havaalanı, kanal, tren yolu gibi büyük teknoloji ve kaynak gerektiren işlerin yapılması için oluşturulurlar.⁷⁵

1.4.1.6.4. Satın Alma

İşletmelerin satın alma yoluyla birleşmelerinde, edinilen işletmenin varlıklarının veya hisse senetlerinin bir bölümü veya tamamı satın alınır. Varlıkların satın alınması yoluyla gerçekleşen birleşmelerde edinilen işletmenin varlıklarının tümü veya bir bölümü nakit, hisse senedi ve diğer varlıklar karşılığında satın alınır. Hisse senetlerinin satın alınması yoluyla gerçekleşen birleşmelerde, edinilen işletmenin kontrolünü

⁷¹ Gülден Aydın, *Aile İşletmelerinin Sürekliliği ve Bir Araştırma*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Denizli, 2011, s.11.

⁷² Soner Taslak ve Mehmet Kara, *İşletme Bilimine Giriş*, 5. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2014, s.51.

⁷³ Pınar Bodur, *İşletmelerde Mali Duran Varlıkların SPK Mevzuatı, Muhasebe ve Denetim Standartları Açısından Önemi ve Değerlendirmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2011, s.9.

⁷⁴ Fikret Otlı, "Holding Şirketlerde Mali Tabloların Konsolidasyonu", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C.13.S.1, 1999, s.103.

⁷⁵ Tunay Köksal, "Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Sektöründe Kullanılan Çeşitli Uluslararası İş Ortaklığı Modellerinin Hukuki Çerçevesi", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.1.S.20, 2010, s.82-83.

sağlayacak kadar hisse senedi satın alınır. Satın alma yoluyla gerçekleşen işletme birleşmelerinde edinilen işletmenin varlığı sona ermeksizin, satın alan işletmenin bünyesine katılır.⁷⁶

1.4.1.6.5. İş Ortaklıkları

İş ortaklıkları, iki veya daha fazla işletmenin hukuki bağımsızlıklarını kaybetmeden ortak bir yatırıma gitmek için yaptıkları birleşme türüdür. Bu tür birleşmede işletmeler ortak hareket ederek yatırıma bağlayacakları sermaye miktarını aşağıya çekerler, riski dağıtırlar ve birleşme sonucu doğacak olan sinerji etkisinden faydalanırlar. Bunların yanı sıra işletmeler ortak girişimleri sonucunda pazar paylarını arttıırırlar ve dağıtım kanallarını dağa etkin bir şekilde kullanırlar.⁷⁷

1.4.1.6.6. Devralama

Devralma yoluyla birleşme; bir işletmenin, bir veya daha fazla işletmeyi tüm aktif ve pasifleriyle birlikte edinmesi sonucu oluşan birleşme türüdür. Edinen işletme, yeni bir pazara girmek, pazarda etkinliğini arttırmak, birleşme sonucu doğacak olan sinerjiden faydalanmak ve rekabette üstün konuma geçmek gibi nedenlerden dolayı başka işletmeleri devralmaktadır. Bu birleşme türünde, edinen işletme varlığını devam ettirirken edinilen yani devralınan işletme hukuki ve ekonomik bağımsızlığını tamamen kaybederek edinen yani devralan işletmenin bünyesine dâhil olur.⁷⁸

1.4.1.6.7. Konsolidasyon

Konsolidasyon, iki veya daha fazla işletmenin hukuki ve ekonomik bağımsızlıklarını kaybederek tamamen yeni kurulacak olan bir işletme çatısı altında birleşmeleridir. İşletmeler varlıklarının değerini arttırmak ve kaynakları daha etkin kullanabilmek gibi nedenlerde dolayı bu tür birleşmeyi tercih ederler.⁷⁹

⁷⁶ Dilek Kayakıran, a.g.e., s.17-18.

⁷⁷ Zeyyat Sabuncuoğlu ve Tuncer Tokol, *İşletme*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2011, s.157.

⁷⁸ M. Şerif Şimşek ve Adnan Çelik, *İşletme Bilimlerine Giriş*, 18. Baskı, Eğitim Kitabevi, Konya, 2011, s.72.

⁷⁹ Hüseyin Özgen ve Azmi Yalçın, *Temel İşletmecilik Bilgisi*, 6. Baskı, Akademisyen Kitabevi, Ankara, 2015, s.45.

1.4.1.6.8. Ele Geçirme

Ele geçirme aç gözlülükle beslenen bir birleşme şeklidir. Bir işletmenin, kontrolü ele vermek istemeyen başka bir işletmeyi kontrolü altına alabilmek için hisse senetlerini satın alması yoluyla gerçekleşen birleşme şekline “ele geçirme” denir.⁸⁰

1.4.1.7. Biçimsel Olmayan Birleşmeler

İşletmeler aralarındaki rekabeti azaltmak veya başka konularda işbirliği sağlamak için belli bir şekle ve biçime uymadan gerçekleştirdikleri birleşmeler biçimsel olmayan birleşmelerdir. Bu birleşme biçiminde işletmeler hukuki varlıklarını korumaktadırlar. Biçimsel olmayan birleşmelere kartel, centilmenlik anlaşmaları, çıkar grupları ve yönetim kurullarının aynı kişilerden oluşması nedeni ile işbirliği içinde çalışan işletmeler vardır.⁸¹

1.4.1.7.1. Kartel

Kartel, aynı üretim alanın faaliyette bulunan iki veya daha fazla işletmenin rekabeti ortadan kaldırmak veya azaltmak için ekonomik ve hukuki bağımsızlıklarını koruyarak yaptıkları birleşme şeklidir. Kartel anlaşmaları yasalarca engellenmiş olduğu için işletmeler bu tür birleşmelere gizli sözleşmeler imzalayarak dâhil olurlar ve farklı alanlardaki rekabeti minimize etmeye çalışırlar. Karteller işlevsel özelliklerine göre koşul kartelleri, kota ve kontenjan kartelleri, fiyat kartelleri, satış kartelleri ve uluslararası karteller olmak üzere beşe ayrılmıştır.⁸²

1.4.1.7.2. Centilmenlik Anlaşmaları

Centilmenlik anlaşmaları, iki veya daha fazla işletmenin karşılıklı güvenlerine ve verdikleri sözlere dayanarak birkaç farklı konuda birlikte hareket etmek için ekonomik ve hukuki bağımsızlıklarını koruyarak yaptıkları birleşme türüdür. Bu tür birleşme ile işletmeler fiyat konusunda anlaşarak rekabeti ortadan kaldırmaya çalışırlar. Bunun yanı sıra işletmeler hammadde ve satış yaptıkları pazarları paylaşmak içinde centilmenlik anlaşmaları yoluyla birleşmeye gidilebilir. Centilmenlik anlaşmaları yazılı yapılabileceği gibi sözlü olarak da yapılabilir. Centilmenlik anlaşmaları işletmelerin

⁸⁰ H. R. Machiraju, *Mergers Acquisitions and Takeovers*, New Age International, New Delhi, 2003, s.78-99.

⁸¹ Hüseyin Akay, a.g.e., s.24.

⁸² Rıdvan Karalar, *Genel İşletme*, Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri, İzmir, 2011, s.171-172.

karşılıklı güvenleri dâhilinde geliştiği için anlaşmayı bozan tarafa herhangi hukuki bir yaptırım söz konusu değildir.⁸³

1.4.1.7.3. Çıkar Grupları

Çeşitli işletmelerin pay senetlerinin belirli bir grubun elinde toplanmasına çıkar grubu denilmektedir. Çıkar gruplarında çeşitli işletmelerin pay senetleri belirli bir grubun elinde olduğu için bu grup kontrolü altındaki işletmeleri belirli bir amaç doğrultusunda kullanabilmektedir. Çıkar grupları genellikle aile üyeleri veya birbirine çok yakın kişiler tarafından oluşturulur.⁸⁴

1.4.1.7.4. Yönetim Kurullarının Aynı Kişilerden Oluşması Nedeni İle İşbirliği İçinde Çalışan İşletmeler

İki veya daha fazla işletmenin yönetim kurullarının aynı kişilerden oluşması durumunda, her bir işletmede birleştirilmiş ortak politikaların uygulanması ve bu ayrı şirketlerin aynı amaçlar doğrultusunda yönlendirilmesi söz konusudur.⁸⁵

1.5. İşletme Birleşmelerinin Olumlu Yanları

Birleşmenin, birleşmeye taraf olan işletmelere sağlayacağı faydalar genel olarak aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Birleşme ile beraber büyüyen işletmeler pazarda daha kolay yer edinin, pazarda büyük bir paya sahip olurlar,
- Birleşme sonucunda işletmeler ürün başına düşen birim maliyetlerini azaltarak rekabette üstün konuma geçerler,
- Birleşme sonucunda büyüyen işletmeler daha çok tanınır hale gelir ve bu sayede daha kolay markalaşırlar, dolayısıyla markalaşmayla beraber daha kolay ve daha fazla ürün satışı yaparlar,
- Birleşme ile beraber büyüyen işletmeler rekabette üstün konuma gelebilmek için fazla kaynak gerektiren Ar-Ge faaliyetlerini daha kolay bir şekilde gerçekleştirirler,

⁸³ Soner Taslak ve Mehmet Kara, a.g.e., s.49-50.

⁸⁴ Nurhan Aydın, a.g.e., s.8.

⁸⁵ Hüseyin Akay, a.g.e., s.25.

- Birleşme ile büyüyen işletmeler, sahip oldukları avantajlar sayesinde gerekli iş ortaklıklarında ve uluslararası bağlantılarda ilk tercih edilen olurlar, bu sayede satışlarını ve karlarını daha hızlı şekilde arttıırırlar,
- Birleşme ile beraber büyüyen işletmelerin her bir faaliyeti ayrı bir birim tarafından kontrol edilir. Üretim için üretim birimi sorumludur, pazarlama için pazarlama birimi gibi. Bu durum işletmelerin uzmanlaşmasını ve işletmede gerçekleşen faaliyetlerin aksamamasını sağlar.⁸⁶

1.6. İşletme Birleşmelerinin Olumsuz Yanları

Birleşme işleminin, birleşmeye taraf olan işletmeler için olumsuz yanları genel olarak aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Birleşme sonucunda değişen ticaret unvanı, işletmelerin mevcut müşterilerini kaybetmesine neden olabilir.
- Birleşme sonucunda büyüyen işletmelerin modern ve daha geniş bina ihtiyaçları ve sosyal tesisler gibi gereksinimleri işletmelerin giderlerini arttırabilir,
- Birleşme sonucunda işletmelerin içerisinde kişisel geri çekilmeler ve işletme içi geçimsizlikler meydana getirebilir, dolayısıyla eski ve yeni yönetim açısından huzursuzluk çıkabilir,
- Birleşme sonucunda işletme bünyesinde ki çalışanlarda adaptasyon sorunları görülebilir bu nedenle performans düşüklüğü oluşabilir,
- Birleşme sonucunda işletmelerin ödediği vergiler, ücretler ve diğer çeşitli maliyetlerde yükselme meydana gelebilir,
- Birleşme sonucu büyüyen işletmelerde yapılacak iş ve bürokrasi artar, bürokrasi arttıkça faaliyet prosedürleri artar ve esnek olmayan kurallar beraberinde gelir. Bu durum zamanla işletmeleri yenilikçiliğe açık olmaktan uzaklaştırabilir ve işletmelerin genişlemesini engelleyebilir,

⁸⁶ Yılmaz Ürper vd., *Genel İşletme*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, No: 2650, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2012, s.97-98.

- Özensiz ve bilinçsizce yapılan birleşme işletmelerin ulaşmak istedikleri sinerji etkisinin aksine sonuçlar doğurabilir.⁸⁷

⁸⁷ Serkan Demirtaş, a.g.e., s.25-26.

2. BÖLÜM

İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN YASAL DÜZENLEMELER ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre İşletme Birleşmeleri

Türk Ticaret Kanununa (TTK) göre işletme birleşmesi, bir işletmenin sahip olduğu tüm aktif ve pasif değerlerinin diğer işletme tarafından devralınması ya da birden fazla işletmenin sahip olduğu tüm aktif ve pasif değerlerin yeni kurulacak olan bir işletmeye devrolunması şeklinde tanımlanmıştır.⁸⁸ TTK'nın bu tanımına göre işletmeler devralma şeklinde ve yeni kuruluş şeklinde birleşebilirler.⁸⁹ Devralma şeklinde gerçekleşen işletme birleşmelerinde, birleşme devralan işletmenin bünyesi içerisinde gerçekleşir. Birleşmeden sonra devralan işletme varlığını devam ettirirken, devrolunan işletme tüzel kişiliğini kaybeder ve varlığı sona erer. Yeni kuruluş şeklinde gerçekleşen işletme birleşmelerinde ise, birleşmeye tabi olan işletmeler tüzel kişiliklerini kaybederek yeni kurulacak olan bir işletmenin bünyesi altında toplanırlar.⁹⁰

6102 Sayılı TTK, işletmelerin birleşmelerine, bölünmelerine ve tür değiştirmelerine detaylı bir şekilde yer vermiştir. 6102 Sayılı TTK'nın 134.-158. maddeleri arasında işletme birleşmeleri, 159.-179. maddeleri arasında işletme bölünmeleri ve 180.-190. maddeleri arasında işletmelerin tür değişimi detaylı bir şekilde düzenlenmiştir.⁹¹ Bu çalışmada, TTK'nın 134.-179. maddeleri arasında düzenlenmiş olan işletme birleşmeleri ele alınacaktır.

⁸⁸ Naz Sayarı, a.g.e., s.10.

⁸⁹ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 2011, madde 136.

⁹⁰ Bumin Doğrusöz vd., *Türk Ticaret Kanunu*, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, Yayın No: 412, İstanbul, 2011, s.145-148.

⁹¹ Mahmut Karğın, *TFRS ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Kapsamında İşletme Birleşmelerinin Değerlendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2011, s.57.

Tablo 1. Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Birleşmelerle İlgili Önemli Hükümler

		Madde
1.	Geçerli birleşmeler (farklı türdeki işletmelerin birleşebilmesi)	137
2.	Finansal sıkıntı içindeki işletmelerin birleşebilmesi	138-139
3.	Devrolunan işletme ortaklarının haklarının korunması	140-142
4.	Ayrılma akçesi	141
5.	Ara bilanço oluşturma ve mal varlığındaki belirgin değişikliklerin bildirilme zorunluluğu	144, 149, 150
6.	Birleşme sözleşmesi, raporu ve bunların denetlenmesi	145-148
7.	İşlem denetçisi	138, 148
8.	Birleşmede ilgili tarafların bilgilendirilmesi: İnceleme hakkı	149
9.	Birleşme kararı	151
10.	Birleşmenin kesinleşmesi	152, 153, 154
11.	Kolaylaştırılmış birleşme	155-156
12.	Alacaklılar, ortaklar ve borçlarla ilgili düzenleme	157, 158

Kaynak: Mahmut Kargın, *TFRS ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Kapsamında İşletme Birleşmelerinin Değerlendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2011, s.58.

2.1.1. Geçerli Birleşmeler

6102 Sayılı TTK, 6762 Sayılı TTK'ya göre geçerli birleşmelerin kapsamını değiştirmiştir. 6762 Sayılı TTK'nın 147. maddesindeki “*Birleşme, yalnız aynı neviden olan şirketler arsında caizdir*” hükmü 6102 Sayılı TTK'nın 137. maddesinde düzenlenerek farklı türdeki işletmelerin birleşmelerine izin verilmiştir.⁹² 6102 Sayılı TTK'nın 137. maddesine göre farklı türdeki işletmelerin birleşme şekilleri şöyledir,⁹³

1. “Sermaye şirketleri;
 - a) Sermaye şirketleriyle,
 - b) Kooperatiflerle,
 - c) Devralan şirket olmaları şartı ile şahıs şirketleriyle birleşebilirler.
2. Şahıs şirketleri;
 - a) Şahıs şirketleriyle,
 - b) Devrolunan şirket olmaları şartı ile sermaye şirketleriyle,
 - c) Devrolunan şirket olmaları şartı ile kooperatiflerle birleşebilirler.
3. Kooperatifler;
 - a) Kooperatiflerle,
 - b) Sermaye şirketleriyle,
 - c) Devralan şirket olmaları şartı ile şahıs şirketleriyle birleşebilirler.”

⁹² Mahmut Kargın, *a.g.e.*, s.59.

⁹³ Mutlu Dinç, *Türk Ticaret Kanunu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2011, s.223.

2.1.2. Finansal Sıkıntı İçindeki İşletmelerin Birleşebilmesi

6102 Sayılı TTK'nın 138. maddesine göre *“Tasfiye halindeki bir şirket, mal varlığının dağıtılmasına başlanmamışsa ve devrolunan şirket olması şartıyla birleşmeye katılabilir”* denilmektedir. TTK'nın 138. maddesinin birinci fıkradaki şartların varlığı, bir işlem denetçisinin, bu hususu doğrulayan raporunun, devralan şirketin merkezinin bulunduğu yerin ticaret sicili müdürlüğüne sunulmasıyla ispatlanır. TTK'nın 139. maddesinde *“Sermayesiyle kanuni yedek akçeleri toplamının yarısı zararlar kaybolan veya borca batık durumda bulunan bir şirket, kaybolan sermayeyi veya gerekiyorsa borca batıklık durumunu karşılayabilecek tutarda serbestçe, tasarruf edilebilen özvarlığa sahip bulunan bir şirket ile birleşebilir”* hükmüne yer verilmektedir. TTK'nın 139. maddesinin birinci fıkrasındaki şartların gerçekleşmiş olduğunu ispatlayan bir rapor işlem denetçisi tarafından, devralan şirketin merkezinin bulunduğu yerin ticaret sicili müdürlüğüne sunulmalıdır.⁹⁴

6102 Sayılı TTK bu maddelerde yapılan düzenlemeler ile finansal sıkıntı çeken işletmelerin başka işletmeler ile birleşerek yaşamlarını sürdürmeleri sağlanmıştır. Bu düzenlemeler ile işletmenin ortakları, alacaklıları ve çalışanları finansal sıkıntıların neden olduğu olumsuz etkilerinden korunması ve adli işlemlerin hacminin azaltılması amaçlanmıştır.⁹⁵

2.1.3. Devrolunan İşletme Ortaklarının Haklarının Korunması

6102 Sayılı TTK'nın 140. ve 142. maddelerinde devrolunan işletmenin ortaklarının sahip olduğu haklar kapsamlı bir biçimde düzenlenmiştir. Bu maddeler göre;⁹⁶

Madde 140- (1) “Devrolunan şirketin ortaklarının, mevcut ortaklık paylarını ve haklarını karşılayacak değerde, devralan şirketin payları ve hakları üzerinde istemde bulunma hakları vardır. Bu istem hakkı, birleşmeye katılan şirketlerin malvarlıklarının değeri, oy haklarının dağılımı ve önem taşıyan diğer hususlar dikkate alınarak hesaplanır.”

⁹⁴ Abuzer Kendigelen, *Karşılaştırmalı Yeni Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011, s.82.

⁹⁵ Mahmut Karğın, a.g.e., s.59.

⁹⁶ Gürsel Yalvaç ve Mustafa İsmail Kaya, *Gereğeli-Karşılaştırmalı Türk Ticaret Kanunu*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s.388-392.

(2) “Ortaklık paylarının değışim oranları belirlenirken, devrolunan şirketin ortaklarına tahsis olunan ortaklık paylarının gerçek değerlerinin onda birini aşmaması şartıyla, bir denkleştirme ödenmesi öngörülebilir.”

(3) “Devrolunan şirketin oydan yoksun paylarına sahip ortaklarına aynı değerde, oydan yoksun veya oy hakkını haiz paylar verilir.”

(4) “Devrolunan şirkette mevcut bulunan paylara bağıl imtiyaz hakları karşılığında, devralan şirkette eş değerde haklar veya uygun bir karşılık verilir.”

(5) “Devralan şirket, devrolunan şirketin intifa senedi sahiplerine, eş değeri haklar tanımak veya intifa senetlerini, birleşme sözleşmesinin yapıldığı tarihteki gerçek değeriyle satın almak zorundadır.”

Madde 142- (1)” Devralma yoluyla birleşmede, devralan şirket, sermayesini, devrolunan şirketin ortaklarının haklarının korunabilmesi için gerekli olan düzeyde, artırmak zorundadır.”

(2) “Birleşmede, aynı sermaye konulmasına ilişkin düzenlemelerle, halka açık anonim şirketlerde, yeni payların halka arzına dair hükümler, Sermaye Piyasası Kurulu kaydına alınmasına ilişkin olanlar müstesna, uygulanmaz.” denilmektedir.

TTK bu maddelerdeki düzenlemeler ile birleşmede devrolunan işletmenin ortaklarının mevcut durumları korunmakta ve garanti altına alınmaktadır. Birleşmeyle birlikte ortakların paylarının değışim oranları hesaplanırken, gerektiğinde denkleştirme ödemesi yapılabilmekte veya devrolunan işletmenin ortaklarının paylarının korunabilmesi için devralan işletme sermaye artırımını yapmak zorunda kalabilmektedir.⁹⁷

2.1.4. Ayrılma Akçesi

TTK’nın 141. maddesinin birinci fıkrasına göre “Birleşmeye katılan şirketler, birleşme sözleşmesinde ortaklara, devralan şirkette pay ve ortaklık haklarının iktisabı ile iktisap olunacak şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanıyabilirler” denilmiştir. Ortaklar isterlerse, ortak olma

⁹⁷ Mahmut Karğın, a.g.e., s.59-60.

durumlarını devralan veya yeni kurulan şirkette bünyesinde devam ettirebilirler veya birleşme sözleşmesinde öngörülen ayrılma akçesini alarak şirketten ayrılabilirler.⁹⁸

6102 Sayılı TTK'nın 141. maddesinin ikinci fıkrasına göre ise *“Birleşmeye katılan şirketlere birleşme sözleşmesinde sadece ayrılma akçesinin verilmesini öngörebilirler”* denilmiştir. Bu hüküm ile birleşmelerde arzu edilmeyen ve sürekli sorun çıkaran azınlık grubunun veya ortağın ayrılma akçesi ödenerek şirketten çıkarılma hakkı büyük çoğunluğa verilir. Daha açık bir şekilde ifade edilirse birleşmeye karşı olan ortak veya ortakların şirketten çıkarılma hakkı devralan şirkete verilmiş olur.⁹⁹

2.1.5. Ara Bilanço Oluşturma

6102 Sayılı TTK'nın 144. maddesinin birinci fıkrasına göre *“Birleşme sözleşmesinin imzalandığı tarih ile bilanço günü arasında altı aydan fazla zaman geçmişse veya son bilançonun çıkarılmasından sonra, birleşmeye katılan şirketlerin malvarlıklarında önemli değişiklikler meydana gelmişse, birleşmeye katılan şirketler bir ara bilanço çıkarmak zorundadır”* denilmiştir. Altı ayı aşan faaliyetler ve bilançoda meydana gelen önemli değişiklikler, bilançonun değer ve sonuçlarını olumlu veya olumsuz yönde değiştirebilir. Bu durum gereği, birleşmeyi hesaben yapılandırabilmek ve durumu tam olarak görebilmek için yeni bilançoya ihtiyaç duyulur.¹⁰⁰

6762 Sayılı TTK'nın 149. maddesine göre birleşen işletmeler bilançolarını ilan etmek zorundalardı ancak ara bilanço ile ilgili bir düzenleme yoktu. Birleşme sürecindeki gecikmeler ve teknik detaylardan dolayı oluşan vadenin finansal tablolara yansıtılması ve ara bilançonun zorunluluğu, birleşmeye katılan tarafların sağlıklı bilgi alması için olumlu bir düzenlemedir.¹⁰¹

2.1.6. Malvarlığında Belirgin Değişikliklerin Bildirilme Zorunluluğu

6102 Sayılı TTK'nın 150. maddesinin birinci fıkrasında *“Birleşmeye katılan şirketlerden birinin aktif veya pasif varlıklarında, birleşme sözleşmesinin imzası tarihiyle, bu sözleşmenin genel kurulda onaya sunulacağı tarih arasında, önemli değişiklik meydana gelmişse, yönetim organı, bu durumu kendi genel kuruluna ve*

⁹⁸ Nadir Öztürk, “Ticaret Şirketlerinde Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme Hükümleri”, *Yaklaşım Dergisi*, S.238, 2012, s.32.

⁹⁹ Gürsel Yalvaç ve Mustafa İsmail Kaya, a.g.e., s.391.

¹⁰⁰ Erol Ulusoy, *Gerekçeli-Karşılaştırmalı Yeni 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat*, Bilge Yayınevi, Ankara, 2012, s.169.

¹⁰¹ Mahmut Karğın, a.g.e., s.61.

birleşmeye katılan diğer şirketlerin yönetim organlarına yazılı olarak bildirir” denilmektedir. Bu madde ile birleşmeye katılan işletmelerin sözleşmeyi imzalamasından sonra ancak genel kurul kararından önce, mal varlıklarında önemli değişiklikler meydana gelmiş ise söz konusu işletmenin yönetim organına bir bildirim borcu yüklemektedir. 6102 Sayılı TTK’nın 150. maddesinin ikinci fıkrasında “ Birleşmeye katılan tüm şirketlerin yönetim organları, bu durumda birleşme sözleşmesinin değiştirilmesine veya birleşmeden vazgeçmeye gerek olup olmadığını incelerler; böyle bir sonuca vardıkları takdirde, onaya sunma önerisi geri çekilir. Diğer hâlde, yönetim organı genel kurulda, birleşme sözleşmesinde uyarlamaya gerek bulunmadığının gerekçesini açıklar” denilmektedir.¹⁰²

2.1.7. Birleşme Sözleşmesi

6102 Sayılı TTK’nın 145. maddesinde “*Birleşme sözleşmesi yazılı şekilde yapılır. Sözleşme, birleşmeye katılan şirketlerin, yönetim organlarıncı imzalanır ve genel kurulları tarafından onaylanır*” denilmektedir. 6102 Sayılı TTK madde 146’ya göre birleşme sözleşmesinin;

- a) *“Birleşmeye katılan şirketlerin ticaret unvanlarını, hukuki türlerini, merkezlerini; yeni kuruluş yolu ile birleşme hâlinde, yeni şirketin türünü, ticaret unvanını ve merkezini,*
- b) *Şirket paylarının değişim oranını, öngörülmüşse denkleştirme tutarını; devrolunan şirketin ortaklarının, devralan şirketteki paylarına ve haklarına ilişkin açıklamaları,*
- c) *Devralan şirketin, imtiyazlı ve oydan yoksun payların sahipleriyle intifa senedi sahiplerine tanıdığı hakları,*
- d) *Şirket paylarının değiştirilmesinin şekli,*
- e) *Birleşmeyle iktisap edilen payların, devralan veya yeni kurulan şirketin bilanço kârına hak kazandığı tarihi ve bu isteme ilişkin bütün özellikleri,*
- f) *Gereğinde 141 inci madde uyarınca ayrılma akçesini,*
- g) *Devrolunan şirketin işlem ve eylemlerinin devralan şirketin hesabına yapılmış sayılacağı tarihi,*
- h) *Yönetim organlarına ve yönetici ortaklara tanınan özel yararları,*

¹⁰² Mutlu Dinç, a.g.e., s.234.

- i) *Gereğinde sınırsız sorumlu ortakların isimlerini, hususlarını içermesi zorunlu kılınmıştır.*¹⁰³ Unsurlarını içermesi gerektiği belirtilmektedir.

2.1.8. Birleşme Raporu

Birleşme raporu, birleşmeye katılan şirketlerin ortaklarına somut olaydaki birleşmeye ilişkin ve bu birleşmeyi tanımlayan bilgi verilmesini amaçlamaktadır. Birleşme raporunun hükümde öngörülen konularda aydınlatıcı, gerekçeli ve tatmin edici açıklamaları içermesi zorunlu kılınmıştır.¹⁰⁴ 6102 Sayılı TTK'nın 147. maddesinde birleşme raporu hakkında;¹⁰⁵

- 1) *“Birleşmeye katılan şirketlerin yönetim organları, ayrı ayrı veya birlikte, birleşme hakkında bir rapor hazırlarlar.”*
- 2) *“Raporda;*
 - a) *Birleşmenin amacı ve sonuçları,*
 - b) *Birleşme sözleşmesi,*
 - c) *Şirket paylarının değişim oranı ve öngörülmüşse denkleştirme akçesi; devrolunan şirketlerin ortaklarına devralan şirket nezdinde tanınan ortaklık hakları,*
 - d) *Gereğinde ayrılma akçesinin tutarı ve şirket pay ve ortaklık hakları yerine ayrılma akçesi verilmesinin sebepleri,*
 - e) *Değişim oranının belirlenmesi yönünden payların değerlemesine ilişkin özellikler,*
 - f) *Gereğinde devralan şirket tarafından yapılacak artırımın miktarı,*
 - g) *Öngörülmüşse, devrolunan şirketin ortaklarına, birleşme dolayısıyla yüklenecek olan, ek ödeme ve diğer kişisel edim yükümlülükleri ile kişisel sorumluluklar hakkında bilgi,*
 - h) *Değişik türdeki şirketlerin birleşmelerinde, yeni tür dolayısıyla ortaklara düşen yükümlülükler,*
 - i) *Birleşmenin, birleşmeye katılan şirketlerin işçileri üzerindeki etkileri ile mümkünse bir sosyal planın içeriği,*
 - j) *Birleşmenin, birleşmeye katılan şirketlerin alacaklıları üzerindeki etkileri,*

¹⁰³ Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, *Açıklamalı, Notlu ve Karşılaştırmalı 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012, s.74-75.

¹⁰⁴ Erol Ulusoy, a.g.e., s.171.

¹⁰⁵ Remzi Özmen, *Karşılaştırmalı Türk Ticaret Kanunu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2011, s.174-176.

- k) *Gerekiliyorsa, ilgili makamlardan alınan onaylar, hukuki ve ekonomik yönden açıklanır ve gerekçeleri belirtilir.*”
- 3) *“Yeni kuruluş yoluyla birleşmede birleşme raporuna yeni şirketin sözleşmesinin de eklenmesi şarttır.”*
- 4) *“Tüm ortakların onaylaması hâlinde, küçük ve orta ölçekli şirketler birleşme raporunun düzenlenmesinden vazgeçebilirler.”* denilmektedir.

2.1.9. İşlem Denetçisi

6102 Sayılı TTK’nın 148. maddesinde birleşme sözleşmesi, birleşme raporu ve birleşmeye esas oluşturan bilançonun denetlenmesi öngörülmüştür. Madde denetçinin hangi hususlarda inceleme yaparak raporda görüş açıklamakla yükümlü olacağı bentler halinde belirtilmiştir.¹⁰⁶ 6102 Sayılı TTK’nın 148. maddesinde ki düzenlemede,¹⁰⁷

- 1) *“Birleşmeye katılan şirketlerin; birleşme sözleşmesini, birleşme raporunu ve birleşmeye esas oluşturan bilançoğu, bu konuda uzman olan bir işlem denetçisine denetlettirmeleri şarttır.”*
- 2) *“Birleşmeye katılan şirketler, birleşmeyi denetleyecek işlem denetçisine amaca yardımcı olacak her türlü bilgi ve belgeyi vermek zorundadır.”*
- 3) *“İşlem denetçisi denetleme raporunda;*
- a) *Devralan şirket tarafından yapılması öngörülen sermaye artırımının, devrolunan şirketin ortaklarının haklarını korumaya yeterli bulunup bulunmadığı,*
 - b) *Değişim oranının ve ayrılma akçesinin adil olup olmadığı,*
 - c) *Değişim oranının hangi yöntemle göre hesaplandığı; en az üç farklı genel kabul gören yöntem ile karşılaştırma yapılarak, uygulanan yöntemin adil olduğu,*
 - d) *Diğer genel kabul gören yöntemlere göre hangi değerlerin ortaya çıkabileceği,*
 - e) *Denkleştirme varsa, bunun uygun olup olmadığı,*
 - f) *Değişim oranının hesaplanması yönünden payların değerlendirilmesinde dikkate alınan özelliklerle, hususunda inceleme yapıp görüş bildirmekle yükümlüdür.”*
- 4) *“Tüm ortakların onaylaması halinde, küçük ölçekli şirketler denetlemeden vazgeçebilirler.”* olduğu belirtilmiştir.

¹⁰⁶ Nadir Öztürk, a.g.e., s.33.

¹⁰⁷ Abuzer Kendigelen, a.g.e., s.86-87.

2.1.10. Birleşmede İlgili Tarafların Bilgilendirilmesi: İnceleme Hakkı

6102 Sayılı TTK'nın 149. maddesinde “Birleşmeye katılan şirketlerden her biri, merkezleriyle şubelerinde ve halka açık anonim şirketler ise Sermaye Piyasası Kurulunun öngöreceği yerlerde, genel kurul kararından önceki otuz gün içinde; birleşme sözleşmesini, birleşme raporunu, son üç yılın yılsonu finansal tablolarıyla yıllık faaliyet raporlarını, gereğinde ara bilançolarını, ortakların, intifa senedi sahipleriyle şirket tarafından ihraç edilmiş bulunan menkul kıymet hamillerinin, menfaati bulunan kişilerin ve diğer ilgililerin incelemesine sunmakla yükümlüdür. Bunlar ilgili sermaye şirketlerinin internet sitelerinde de yayımlanır” denilmektedir.¹⁰⁸

6102 Sayılı TTK bu düzenleme ile birleşmenin tüm detaylarının ilgili taraflara bildirilmesi zorunlu hale getirilmiştir ve bu sayede işletme birleşmeleri sürecinde şeffaflığın artırılması amaçlanmıştır.¹⁰⁹

2.1.11. Birleşme Kararı

6102 Sayılı TTK, 6762 Sayılı TTK'nın aksine işletme birleşmelerinde birleşme kararıyla ilgili ayrıntılı açıklamalara yer vermektedir. 6102 Sayılı TTK'nın 151. maddesine göre bu açıklamalar sırasıyla şöyledir;¹¹⁰

1. “Yönetim organı, genel kurula birleşme sözleşmesini sunar. Birleşme sözleşmesi genel kurulda;
 - a) Bu Kanunun 421 inci maddesinin beşinci fıkrasının (b) bendi saklı olmak üzere, anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde, esas veya çıkarılmış sermayenin çoğunluğunu temsil etmesi şartıyla, genel kurulda mevcut bulunan oyların dörtte üçüyle,
 - b) Bir kooperatif tarafından devralınacak sermaye şirketlerinde, sermayenin çoğunluğunu temsil etmesi şartıyla, genel kurulda mevcut bulunan oyların dörtte üçüyle,
 - c) Limited şirketlerde, sermayenin en az dörtte üçünü temsil eden paylara sahip bulunmaları şartıyla, tüm ortakların dörtte üçünün oylarıyla,
 - d) Kooperatiflerde, verilen oyların üçte ikisinin çoğunluğuyla; ana sözleşmede ek ödeme ve başka edim yükümlülükleri ya da sınırsız sorumluluk kabul edilmiş

¹⁰⁸ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 2011, Madde 149.

¹⁰⁹ Mahmut Kargın, a.g.e., s.62.

¹¹⁰ Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, a.g.e., s.78.

veya bunlar mevcut olup da genişletilmişse kooperatife kayıtlı tüm ortakların dörtte üçünün kararıyla, onaylanır.”

2. *“Kollektif ve komandit şirketlerde birleşme sözleşmesinin oybirliğiyle onaylanması gerekir. Ancak, şirket sözleşmesinde birleşme sözleşmesinin bütün ortakların dörtte üçünün kararıyla onaylanması öngörülebilir.”*
3. *“Bir sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketin, başka bir şirketi devralması hâlinde, birinci fıkranın (a) bendindeki nisaba ek olarak, komanditelerin tamamının birleşmeyi yazılı olarak onaylamaları gereklidir.”*
4. *“Bir limited şirket tarafından devralınan anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette, devralma ile ek yükümlülük ve kişisel edim yükümlülükleri de öngörülüyorsa veya bunlar mevcut olup da genişletiliyorsa, bütün ortakların oybirliğine gerek vardır.”*
5. *“Birleşme sözleşmesi bir ayrılma akçesini öngörüyorsa bunun, devreden şirket şahıs şirketiye oy hakkını haiz ortaklarının, sermaye şirketiye şirkette mevcut oy haklarının yüzde doksanının olumlu oylarıyla onaylanması şarttır.”*
6. *“Birleşme sözleşmesinde devrolunan şirketin işletme konusunda değişiklik öngörülmüşse, birleşme sözleşmesinin ayrıca, şirket sözleşmesinin değiştirilmesi için gerekli nisapla onaylanmış olması zorunludur.”* denilmektedir.

2.1.12. Birleşmenin Kesinleşmesi

6102 Sayılı TTK, işletme birleşmelerinde birleşmenin kesinleşmesi hakkında 6762 Sayılı TTK'ya göre daha detaylı bir şekilde açıklamıştır. 6102 Sayılı TTK'nın 152. maddesinde birleşmeye katılan işletmelerin yönetim organlarının birleşme kararını, birleşmeye ilgili diğer kararları ne zaman ticaret siciline sunmaları gerektiğini ve devrolunan şirketin sona erme anını düzenlemektedir. 6102 Sayılı TTK'nın 152. maddesinin birinci fıkrasında *“Birleşmeye katılan şirketler tarafından birleşme kararı alınır alınmaz, yönetim organları, birleşmenin tescili için ticaret siciline başvurur”* denilmektedir. 6102 Sayılı TTK'nın 153. maddesinin birinci fıkrasına göre *“Birleşme, birleşmenin ticaret siciline tescili ile geçerlilik kazanır. Tescil anında, devrolunan şirketin bütün aktif ve pasifi kendiliğinden devralan şirkete geçer”* denilmiştir. Üçüncü

kişiler için önem teşkil eden birleşme kararı 6102 Sayılı TTK'nın 154. maddesinde *"Birleşme kararı, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan olunur"* denilmektedir.¹¹¹

2.1.13. Kolaylaştırılmış Birleşme

6102 Sayılı TTK'nın 155. maddesinde öngörülen şartların varlığı dâhilinde sadece sermaye şirketlerinin birleşmesinde uygulanan kolaylaştırılmış birleşmeyi düzenlemektedir. TTK'nın 155. maddesinin hükümleri kıyas yolu ile şahıs şirketlerine uygulanamaz. İşletmelerin birleşmeleri, alacakların zarara uğrama ihtimali yoksa kolaylaşmaktadır. 6102 Sayılı TTK'nın 155. maddesinde;¹¹²

- 1) *"a) Devralan sermaye şirketi devrolunan sermaye şirketinin oy hakkı veren bütün paylarına veya*
b) Bir şirket ya da bir gerçek kişi veya kanun yahut sözleşme dolayısıyla bağlı bulunan kişi grupları, birleşmeye katılan sermaye şirketlerinin oy hakkı veren tüm paylarına, sahiplerse sermaye şirketleri kolaylaştırılmış düzene göre birleşebilirler."
- 2) *"Devralan sermaye şirketi, devrolunan sermaye şirketinin tüm paylarına değil de oy hakkı veren paylarının en az yüzde doksanına sahipse, azınlıkta kalan pay sahipleri için;*
a) Devralan şirkette bu payların denk karşılığı olan paylar verilmesi şirket payları yanında, 141 inci maddeye göre, şirket paylarının gerçek değerinin tam dengi olan nakdî bir karşılık verilmesinin önerilmiş olması ve
b) Birleşme dolayısıyla ek ödeme borcunun veya herhangi bir kişisel edim yükümlülüğünün yahut kişisel sorumluluğun doğmaması, hâlinde birleşme kolaylaştırılmış usulde gerçekleştirilir." olduğu belirtilmiştir.

Bu nedenle yukarıdaki düzenlemeler dâhilinde birleşmeye taraf olan işletmeler, 6102 Sayılı TTK'nın 156. maddesinde detaylı bir şekilde düzenlenmiş olan kolaylıkları uygulayabilirler. 6102 Sayılı TTK'nın 156. maddesine göre Kanun koyucu birleşme sözleşmesini yeterli bulmuş, birleşme raporuna, birleşmenin denetlenmesine, inceleme hakkı sağlanmasına ve bunun genel kurulun onayına sunulmasına gerek duymamış bu işlemlerin yapılıp yapılmamasını birleşen işletmelerin inisiyatifine bırakmıştır.¹¹³

¹¹¹ Mutlu Dinç, a.g.e., s.243-245.

¹¹² Abuzer Kendigelen, a.g.e., s.90-91.

¹¹³ Gürsel Yalvaç ve Mustafa İsmail Kaya, a.g.e., s.405.

2.1.14. Alacaklılar ve Borçlarla İlgili Düzenleme

6762 Sayılı TTK'nın 150. maddesinde düzenlenmiş olan alacaklıların itiraz hakkı ve üç aylık süre, 6102 Sayılı TTK içinde geçerlidir. 6102 Sayılı TTK'nın 157. ve 158. maddelerinde alacaklıları ve çalışanları korumaya ilişkin düzenlemeler 6762 Sayılı TTK'ya göre daha kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.¹¹⁴ 6102 Sayılı TTK'nın 157. maddesinde;¹¹⁵

- 1) *“Birleşmeye katılan şirketlerin alacaklıları birleşmenin hukuken geçerlilik kazanmasından itibaren üç ay içinde istemde bulunurlarsa, devralan şirket bunların alacaklarını teminat altına alır.”*
- 2) *“Birleşmeye katılan şirketler; alacaklılarına, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde, yedişer gün aralıklarla üç defa yapacakları ilanla ve ayrıca internet sitelerine konulacak ilanla haklarını bildirirler. İşlem denetçisi, birleşmeye katılan şirketlerin serbest malvarlıklarının, ödenmesine yetmeyeceği bilinen bir alacakları bulunmadığını veya böyle bir alacak istemi beklenmediğini doğruladığı takdirde ilan yükümlülüğü ortadan kalkar.”*
- 3) *“Devralan şirket alacağın birleşme dolayısıyla tehlikeye düşmediğini bir işlem denetçisi raporuyla ispat ederse, teminat verme yükümlülüğü ortadan kalkar.”*
- 4) *“Diğer alacaklıların zarara uğramayacaklarının anlaşılması hâlinde, yükümlü şirket teminat göstermek yerine borcu ödeyebilir.”* olduğu belirtilmektedir.

6102 Sayılı TTK'nın 158. maddesinde ise;¹¹⁶

- 1) *“Devrolunan şirketin borçlarından birleşmeden önce sorumlu olan ortakların sorumlulukları birleşmeden sonra da devam eder. Şu şartla ki, bu borçlar birleşme kararının ilanından önce doğmuş olmalı veya borçları doğuran sebepler bu tarihten önce oluşmuş bulunmalıdır.”*
- 2) *“Devrolunan şirketin borçlarından doğan, ortakların kişisel sorumluluğuna ilişkin istemler, birleşme kararının ilanı tarihinden itibaren üç yıl geçince zamanaşımına uğrar. Alacak ilan tarihinden sonra muaccel olursa, zamanaşımı süresi muacceliyet tarihinden başlar. Bu sınırlama, devralan şirketin borçları dolayısıyla şahsen sorumlu olan ortakların sorumluluklarına uygulanmaz.”*

¹¹⁴ Mahmut Karğın, a.g.e., s.65.

¹¹⁵ Erol Ulusoy, a.g.e., s.178.

¹¹⁶ Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, a.g.e., s.81-82.

3) “Kamuya arz edilmiş olan tahvil ve diğer borç senetlerinde sorumluluk itfa tarihine kadar devam eder; meğerki izahname başka bir düzenleme içersin.” denilmektedir.

2.1.15. 6762 Sayılı TTK ile 6102 Sayılı TTK’nın Karşılaştırılması

6762 sayılı TTK, 1 Temmuz 2012 tarihinde yerini 6102 sayılı Yeni TTK’ya bırakmıştır. İşletme birleşmeleri 6762 Sayılı TTK’da çok kısa bir şekilde düzenlenmişken, 6102 Sayılı TTK ile birlikte birleşmelerle alakalı birçok yasal boşluk doldurulmuş ve işletme birleşmeleri daha detaylı bir şekilde düzenlenmiştir.¹¹⁷

İşletme birleşmeleri ile ilgili olarak 6102 sayılı TTK’da yapılan düzenlemeler ve bunların 6762 sayılı TTK ile özet olarak karşılaştırılması Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. 6762 Sayılı TTK ile 6102 Sayılı TTK’nın Karşılaştırılması

6762 Sayılı TTK	6102 Sayılı TTK
Birleşme iki şekilde gerçekleştirilebilir; • Devralma yoluyla birleşme • Yeni kuruluş yoluyla birleşme	Birleşme iki şekilde gerçekleştirilebilir; • Devralma yoluyla birleşme • Yeni kuruluş yoluyla birleşme
Aynı tür işletmeler birleşebilir.	Farklı türdeki işletmeler belirli şartlar ve kurallar çerçevesinde birleşebilirler.
Tasfiye halindeki işletmeler birleşmeye katılamazlar.	Tasfiye halindeki işletmeler belirli şartlar ve kurallar dâhilinde birleşmeye katılabilirler.
Borca batık bir işletme birleşmeye katılamaz.	Borca batık bir işletme belirli şartlar ve kurallar dâhilinde birleşmeye katılabilir.
Ortaklığın devamı ve korunması ilkesi özel olarak düzenlenmemiştir.	Ortaklığın devamı ve korunması ilkesi özel olarak düzenlenmiştir.
Birleşme sözleşmesinin yapılması, şekli ve birleşme raporu özel olarak düzenlenmemiştir.	Birleşme sözleşmesinin yapılması, şekli, birleşme raporu ve genel kurul tarafından onaylanması ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.
	Kolaylaştırılmış birleşmeye olanak sağlanmıştır.
	Birleşmeye katılan işletmelerin alacaklarının ve çalışanlarının korunması ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.

Kaynak: Abdurrahman Gümrah, *İşletme Birleşmelerinin TFRS-3, TTK ve Vergi Kanunları Açısından Değerlendirilmesi: Borsa İstanbul’da Bir İnceleme*, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Karaman, 2015, s.59.

2.2. Kurumlar Vergisi Kanunu Hükümlerine Göre İşletme Birleşmeleri

Ticari işletmelerin birleşmesine ilişkin usul ve esaslar Türk Ticaret Kanunu’nda detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. İşletmelerin birleşmesinden doğan karın vergilendirilmesine veya vergilendirilmemesine ilişkin usul ve esaslarda Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) da düzenlenmiş bulunmaktadır. KVK işletme birleşmelerine ilişkin hükümleri TTK’nın

¹¹⁷ Mahmut Karğın, a.g.e., s.57.

konuya ilişkin hükümleriyle uyum içindedir. TTK'da olduğu gibi KVK hükümlerine göre de devir ve yeni kuruluş yolu ile birleşme şekli benimsenmiştir. Ancak bu birleşme şekillerinin KVK hükümleri karşısındaki durumları farklı esaslara bağlanmıştır. Bu kapsamda KVK'da iki türlü birleşme öngörülmüştür. Bunlardan biri KVK'nın 18. maddesinde düzenlenen ve uygulamada “vergili birleşme” olarak anılan birleşmedir. Diğeri ise KVK'nın 19. maddesinde düzenlenen ve uygulamada “vergisiz birleşme” olarak adlandırılan birleşmedir. Vergisiz birleşme KVK'ya göre “devir” olarak nitelendirilmektedir.¹¹⁸

2.2.1. Vergili Birleşme

KVK'nın 18. maddesinde vergili birleşmenin şekli açıklanmıştır. Ayrıca KVK vergili birleşmenin tasfiye hükmünde olduğunu belirtmiştir. KVK'nın 18. maddesine göre,¹¹⁹

- 1) *“Bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla birleşmesi, birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar bakımından tasfiye hükmündedir. Ancak, birleşmede tasfiye kârı yerine birleşme kârı vergiye matrah olur.”*
- 2) *“Tasfiye kârının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme kârının tespitinde de geçerlidir. Şu kadar ki, münfesihi kurumun veya kurumların ortaklarına ya da sahiplerine birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya dolaylı olarak verilen değerler, kurumun tasfiyesi halinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçer. Birleşilen kurumdaki alınan değerler Vergi Usul Kanununda yazılı esaslara göre değerlendirilir.”*
- 3) *“Kanunun 17'nci maddesine göre tasfiye memurlarına düşen sorumluluk ve ödevler, birleşme halinde birleşilen kuruma ait olur.”* olduğu belirtilmektedir.

KVK'nın 18. maddesinin birinci fıkrasında da bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla birleşmesinin, birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar bakımından tasfiye hükmünde olacağı belirtilmiştir. Bu madde ile infisah eden kurumun birleşme arzusu göz ardı edilmiş ve söz konusu işlem, kurumun ticari faaliyetine son vererek vergisel yükümlülüklerinin sonlandırılması olarak kabul edilmiştir. Bu maddeye göre birleşen işletmeler tüzel kişiliğini kaybetmekte ve tamamen tasfiye olmaktadır. Dolayısıyla birleşen işletmeler açısından KVK'nın 17. maddesinde yer alan tasfiye hükümleri

¹¹⁸ Bülent Sezgin, *Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s.860.

¹¹⁹ 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 2006, Madde 18.

geçerli olmaktadır. Ancak birleşmede tasfiye kârı değil birleşme kârı vergiye matrah olacaktır.¹²⁰

KVK'nın 18. maddesinin ikinci fıkrasına göre tasfiye kârının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme kârının tespitinde de geçerlidir hükmü belirtilmiştir. Tasfiye karı, tasfiye döneminin sonundaki servet değeri ile tasfiye dönemi başındaki servet değeri arasındaki olumlu farktır. Bu bağlamda birleşme karı, birleşmede esas alınan servet değeri ile birleşme öncesi servet değerinin kıyaslanması esas alınarak hesaplanacaktır.¹²¹

KVK'nın 18. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtildiği üzere birleşme sürecinde gerekli olan işlemlerin yapılmasından sorumlu olan birleşilen kurumdur.¹²²

KVK'ya göre işletmelerin birleşmesi ile ilgili özellik arz eden konular vardır. Bunlardan biri; birleşme işlemi sürecinde birleşmeye katılan tarafların katlanmak zorunda oldukları giderler KVK'nın 8. maddesinin birinci fıkrasına göre hasılatından indirilebilecek giderler arasında sayılmıştır.¹²³

Bir diğeri; birleşme sırasında, birleşmeye taraf olan işletmelerin hazırlamış oldukları birleşme sözleşmesinde amortisman tabi olan varlıkların rayiç bedellerini belirlemekte ve birleşme işlemi belirlenen değer üzerinden yapılmaktadır. Dolayısıyla, birleşme gerek yeni kuruluş yoluyla gerçekleşmiş olsun gerekse devir yoluyla gerçekleşmiş olsun amortisman tabi varlıklar yeni iktisap edilmiş kabul edileceğinden yeni baştan amortisman ayrılmaya başlanacaktır.¹²⁴

Ayrıca KVK'nın 9. maddesine göre devralınan işletmelerin devir tarihi itibarı ile öz sermaye tutarını geçmeyen zararları aşağıda verilen şartların sağlanması takdirinde,¹²⁵

1) “Son beş yıla ait kurumlar vergisi beyannamelerinin süresinde verilmiş olması,

¹²⁰ Mustafa Sefa Kara, “Şirket Birleşmeleri ve Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Değerlendirilmesi”, <http://www.alomaliye.com/2015/06/23/sirket-birlesmeleri-ve-kurumlar-vergisi-kanunu-acisindan-degerlendirilmesi/>, (20.02.2017).

¹²¹ İsmail Hakkı Güneş ve Ali Arslan Akbıyık, a.g.e., s.80.

¹²² Adalet Acar, a.g.e., s.33.

¹²³ Abdurrahman Gümrah, a.g.e., s.74.

¹²⁴ Hamdi Deniz Ege Göktuna, *Vergi Hukukunda Birleşme, Bölünme ve Hisse Değişimi İşlemleri*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2012, s.193.

¹²⁵ 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 2006, Madde 9.

- 2) *Devralınan işletmenin devrin meydana geldiği hesap döneminden itibaren en az beş yıl süreyle faaliyetine devam edilmesi, kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilmektedir.*” denilmektedir.

2.2.2. Vergisiz Birleşme

KVK’nın 19. ve 20. maddelerinde vergisiz birleşme şekli açıklanmıştır. KVK’nın 19. maddesinde vergisiz birleşmenin tanımı yapılmış, 20. maddesinde ise vergisiz birleşme işleminin şartları açıklanmıştır. Ayrıca KVK vergisiz birleşmenin devir hükmünde olduğunu belirtmiştir.¹²⁶

KVK’ya göre vergisiz birleşmeden söz edebilmek için aşağıda belirtilen şartların sağlanması gerekmektedir;¹²⁷

- 1) *“Birleşme sonucunda infisah eden kurum ile birleşilen kurumun kanunî veya iş merkezlerinin Türkiye’de bulunması (KVK Md.19/1/a).”*
- 2) *“Münfesihi kurumun devir tarihindeki bilânço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilânçosuna geçirilmesi (KVK Md.19/1/b).”*
- 3) *“Devir tarihi itibarıyla hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları münfesihi kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesi ile devir işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, münfesihi kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları münfesihi kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesini birleşmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde münfesihi kurumun bağlı bulunduğu vergi dairesine verilmesi (KVK Md.20/1).”*
- 4) *“Bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından müteselsilen sorumlu olacaklarını ve diğer ödevlerini yerine getireceklerini, bölünen kurumun bölünme nedeniyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesine ekleyecekleri bir taahhütname ile taahhüt ederler. Mahallin en büyük mal memuru, bu hususta*

¹²⁶ Abdurrahman Gümrah, a.g.e., s.75.

¹²⁷ Aydın Karapınar, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (IFRS Taslak 3) Göre İşletme Birleşmeleri, Gazi Kitabevi, Ankara, 2006, s.48-49.

bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlardan teminat isteyebilir (KVK Md.20/1).”

KVK’nın 19. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, kurumların yukarıda belirtilen şartlar dâhilinde tür değiştirmeleri de devir hükmündedir.¹²⁸ Buna göre yukarıda bahsi geçen şartlar dâhilinde, münfesi kurumun sadece devir tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilir; birleşmeden doğan kârlar ise hesaplanmaz ve vergilendirilmez.¹²⁹

Devirde, işletme yeniden değerlendirilmeden, kayıtlı defter değeri ile devredilmektedir. İşletmenin rayiç bedeli ile kayıtlı net defter değeri arasındaki vergilendirilmeyen tutar devralan işletmeye aktarılmaktadır. Bu durumda bir vergi kaybı söz konusu olmamaktadır. Burada ortakların amacı kar amaçlı satış değildir, ortaklık devralan işletme içerisinde devam etmektedir, sadece tüzel kişilik devam etmektedir.¹³⁰

2.3. Gelir Vergisi Kanunu Hükümlerine Göre İşletme Birleşmeleri

Birleşme ile ilgili diğer bir kanun ise Gelir Vergisi Kanunu (GVK)’dur. GVK’nın 80. ve 81. maddelerinde birleşme ile ilgili hükümler bulunmaktadır. GVK söz konusu maddeleri işletmelerin birleşim sürecini ele almamakla birlikte daha çok işletmelerin birleşme sonucu ile ilgili hükümler içermektedir. Bu yüzden birleşme süreci içerisindeki işletmeler açısından GVK pek fazla önem arz etmemektedir. Ancak GVK bu hükümlerinde birleşme sonucunda doğabilecek kazançların nasıl vergilendirileceği belirtilmektedir.¹³¹

Her türlü kazanç gelir vergisine tabi olmadığı için GVK’nın 81. maddesine göre işletmelerin devir ve birleşme işlemleri aşağıdaki şartlar dâhilinde vergilendirilmeyecek değer kazanç artışları arasındadır;¹³²

- 1) *“Ferdî bir işletmenin sahibinin ölümü halinde, kanunî mirasçılar tarafından işletmenin faaliyetine devam olunması ve mirasçılar tarafından işletmeye dâhil*

¹²⁸ Onur Elele, “Vergi Kanunları Açısından Devir”, <http://www.vergi.tc/makaleDetay/SizdenGelenler/VERGI-KANUNLARI-ACISINDAN-DEVIR/d24b5f6a-e3c4-48c9-af0d-095c0ce7f3c9>, (20.02.2017).

¹²⁹ Mustafa Sefa Kara, a.g.e., (21.02.2017).

¹³⁰ Aydın Karapınar, a.g.e., s.49.

¹³¹ M. Suat Aksoy, a.g.e., s.35.

¹³² 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 1960, Madde 81.

iktisadî kıymetlerin kayıtlı değerleriyle (bilanço esasına göre defter tutuluyorsa bilançonun aktif ve pasifiyle bütün halinde) aynen devir alınması,

- 2) *Kazancı bilanço esasına göre tespit edilen ferdi bir işletmenin bilançosunun bir sermaye şirketine aktif ve pasifiyle bütün halinde devrolunması, devir alan şirketin bilançosuna aynen geçirilmesi ve devredilen ferdi işletmenin sahip veya sahiplerinin şirketten, devir bilançosuna göre hesaplanan öz sermayesi tutarında ortaklık payı alması (Bu ortaklık payını temsil eden hisse senetlerinin nama yazılı olması şarttır.).”* denilmektedir.

2.4. Katma Değer Vergisi Kanunu Hükümlerine Göre İşletme Birleşmeleri

İşletme birleşmeleri ile ilgili düzenlemelerin yer aldığı diğer bir kanun ise Katma Değer Vergisi Kanunu (KDVK)’dur. KDVK, KVK’da yer alan vergili ve vergisiz birleşmeye ilişkin düzenlemeler içermektedir. KDVK’nın 1. maddesinin birinci fıkrasına göre Türkiye’de yapılan “*Ticarî, sınaî, ziraî faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler*” katma değer vergisine tabidir.¹³³ KDVK’nın 2. maddesinin birinci fıkrasına göre, teslim; “*bir mal üzerindeki tasarruf hakkının malik veya onun adına hareket edenlerce, alıcıya veya adına hareket edenlere devredilmesidir*” şeklinde tanımlanmaktadır.¹³⁴ İşletmelerin birleşmesinde, devrolunan işletmenin varlıkları üstündeki tasarruf hakkı da devralan işletmeye geçtiği için “teslim” gerçekleşmiş olmaktadır.¹³⁵ Dolayısı ile KDVK’nın 1. maddesine göre vergili birleşmeler nedeni ile birleşen işletmeye ait mallar emsal bedeli üzerinden katma değer vergisine tabidir.¹³⁶

Ancak KDVK’nın 17. maddesinin dördüncü fıkrasına göre, devir ve bölünme işlemlerinin katma değer vergisinden istisna edildiği belirtilmiştir. KDVK’nın 17. maddesinin dördüncü fıkrasında; “*Gelir Vergisi Kanununun 81. maddesinde belirtilen işlemler ile Kurumlar Vergisi Kanununa göre yapılan devir ve bölünme işlemleri (Bu kapsamda vergiden istisna edilen işlemler bakımından Katma Değer Vergisi Kanununun 30 uncu maddesinin (a) bendi hükmü uygulanmaz. İşlem sonunda*

¹³³ İbrahim Ercan, “Yurtdışı Eğitim Kurumlarına Verilen Aracılık ve Danışmanlık Hizmetlerinin Katma Değer Vergisi Açısından Değerlendirilmesi ve Belge Düzeni”, *Mali Çözüm Dergisi*, S.118, 2013, s.201.

¹³⁴ 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 1984, Madde 2.

¹³⁵ Abdurrahman Gümrah, a.g.e., s.77.

¹³⁶ M. Suat Aksoy, a.g.e., s.35.

faaliyetini bırakan, bölünen veya infisah eden mükelleflerce yüklenilen ve indirilemeyen vergiler, faaliyete başlayan veya devir ve bölünme sonrasında devredilen veya bölünen kurumların varlıklarını devralan mükellefler tarafından mükerrer indirim yol açmayacak şekilde indirim konusu yapılır.)” denilmektedir.¹³⁷ Dolayısıyla KVK hükümlerine uygun şekilde vergisiz olarak gerçekleştirilen birleşmelerde yani devir yoluyla gerçekleştirilen birleşme işlemlerinde katma değer vergisi istisna kapsamına alınmıştır. KVK hükümlerine göre devir şartlarını taşımayan yani vergili birleşmeler katma değer vergisine tabi olacaktır.¹³⁸

2.5. Sermaye Piyasası Kanunu Hükümlerine Göre İşletme Birleşmeleri

İşletmelerin birleşmesi ile ilgili yasal düzenlemeleri içeren bir diğer mevzuat ise Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)'dur. SPK birleşmelerle ilgili ilk tebliği 14 Temmuz 2003 yılında 25168 sayılı Resmi Gazetede yayımlamıştır. 2010 yılında ilk tebliğdeki bazı konular değiştirilmiş ve daha kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.¹³⁹ SPK'nın işletme birleşmeleri ile ilgili son düzenlemesi 28.12.2013 tarihli ve 28865 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu (SPKn) ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na (TTK) uyumlu olarak hazırlanan II-23.2 sayılı Birleşme ve Bölünme Tebliğidir.¹⁴⁰

SPK tarafından yayımlanan bu tebliğin birinci maddesine göre “Bu Tebliğin amacı, 6.12.2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca taraflardan en az birinin halka açık ortaklık olduğu birleşme ve bölünme işlemlerinde uyulacak usul ve esasları düzenlemektir”. Tebliğin ikinci maddesine göre “Bu Tebliğ, halka açık ortaklıkların sermaye şirketleri, devralan şirket olmaları şartıyla şahıs şirketleri ve kooperatifler ile olan birleşme işlemlerini ve halka açık ortaklıkların taraf oldukları bölünme işlemlerini kapsar” denilmektedir.¹⁴¹

SPKn yayımladığı II-23.2 sayılı Birleşme ve Bölünme Tebliğine göre;¹⁴²

¹³⁷ 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 1984, Madde 17.

¹³⁸ Abdurrahman Gümrah, a.g.e., s.77.

¹³⁹ Mahmut Karğın, a.g.e., s.23.

¹⁴⁰ <http://www.spk.gov.tr/duyurugoster.aspx?aid=20131228&subid=0&ct=c>, (25.02.2017).

¹⁴¹ Sermaye Piyasa Kurulu Tarafından “Birleşme ve Bölünme Tebliği”, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/12/20131228-7.htm?submenuheader=null>, (25.02.2017).

¹⁴² 28 Aralık 2013 tarih ve 28865 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan “6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu Birleşme ve Bölünme Tebliği”.

- 1) *“Halka açık ortaklıkların birleşme işleminin içeriği Kurulca belirlenerek kamuya açıklanan duyuru metninin hazırlanması ve Kurulca onaylanması zorunludur. Bunun yanı sıra birleşme işlemine başlanılabilmesi için birleşmeye katılan işletmelerin yönetim organlarının karar alması ve gerekli belgelerin Kurula sunulması zorunludur.”*
- 2) *“Birleşme taraf olan işletmelerin veya işleme esas alınan finansal durum tablosu tarihi itibarıyla malvarlıklarının değerinin ve değişim oranlarının tespiti amacıyla bir uzman kuruluş raporu hazırlanmalıdır.”*
- 3) *“Birleşme işlemlerinin ve gerekli belgelerin, birleşmeye taraf olan işletmelerden en az birinin paylarının borsada işlem görmesi halinde Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) ve ilgili şirketin internet sitesinde, payları borsada işlem görmeyen halka açık ortaklıklar için ise internet sitelerinde kamuya açıklaması gereklidir.”*
- 4) *“Birleşmeye katılan işletmelerin yönetim organları tarafından imzalanmış birleşme sözleşmesi ve birleşme raporunun hazırlanması gereklidir.”*
- 5) *“Birleşmeye katılan şirketlerin herhangi birinin finansal durumunda, birleşme sözleşmesinin imzalandığı tarih ile genel kurulda onaya sunulacağı tarih arasında önemli bir değişiklik meydana gelmiş ise; ilgili şirketin yönetim organı, bu durumu kendi genel kuruluna, birleşmeye katılan diğer şirketlerin yönetim organlarına ve Kurula yazılı olarak bildirir. Bu durumda, birleşmeye katılan işletmelerin yönetim organları, birleşme sözleşmesinin değiştirilmesine veya birleşmeden vazgeçilmesine gerek olup olmadığını inceler.”*
- 6) *“Devrolunan işletmenin sahip olduğu ortakların haklarının korunması amacı ile ortaklar devrolunan işletmede sahip oldukları pay ve hakları karşılayacak değerde, devralan şirketin payları ve hakları üzerinde istemde bulunma hakları vardır.”*
- 7) *“Gerekli şartların sağlanması durumunda kolaylaştırılmış usulde birleşme yoluna gidilebilir. Kolaylaştırılmış usulde birleşmede bağımsız denetim raporu, birleşme raporu ve uzman kuruluş görüşü aranmaz. Ayrıca birleşme sözleşmesinin genel kurul onayına sunulması zorunlu değildir. Ancak kolaylaştırılmış usulde birleşme işlemlerine ilişkin ayrı bir duyuru metni hazırlanması gerekmektedir.”*
denilmektedir.

2.6. Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun Hükümlerine Göre İşletme Birleşmeleri

Rekabet Korunması Hakkında Kanunun (RKHK) temel amacı; mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları ve piyasaya hâkim olan teşebbüslerin bu hâkimiyetlerini kötüye kullanmalarını önlemek, bunun için gerekli düzenleme ve denetlemeleri yaparak rekabetin korunmasını sağlamaktır.¹⁴³ Dolayısıyla RKHK, işletme birleşmeleri ile ilgili düzenlemelerin rekabeti engelleyici boyutuna odaklanmaktadır. Birleşmelerin ve devralmaların rekabeti azaltacak sonuçları doğurması bu kanundaki düzenlemeler ile engellenmiştir.¹⁴⁴

RKHK, şirket birleşmelerini yasaklamamış, teşebbüslerin birleşme ve devralma yoluyla piyasaya hâkim olmalarını denetleyerek, bu durumlarını kötüye kullanmalarını engellenmek istemiştir ve dolayısıyla rekabeti sınırlayan birleşme ve devralmaları yasaklamıştır.¹⁴⁵

RKHK'nın 7. maddesine göre; Bir ya da birden fazla teşebbüsün hâkim durum yaratmaya veya hâkim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal ya da hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde birleşmeleri veya herhangi bir teşebbüsün veya kişinin diğer bir kişinin mal varlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını yada kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları, miras yolu ile iktisap durumu hariç olmak üzere, devralması hukuka aykırı ve yasaktır. Hangi tür birleşme ve devralmaların hukuki geçerlilik kazanabilmesi için kurula bildirilerek izin alınması gerektiğini kurul, çıkaracağı tebliğlerle ilan eder.¹⁴⁶

Rekabet Kurumu tarafından oluşturulan bu mevzuatın, birleşmelerle ilgili haksız rekabet oluşmasını engellemek olduğu üzerine odaklanmıştır. Ancak, buna ek olarak Rekabet Kurumu izne bağlı birleşmelerde en son karar verici mercidir. Rekabet Kurumunun 7. maddesindeki düzenlemeler çerçevesinde işletme birleşme ve devralmalarının hukuka uygun olarak gerçekleşebilmesi için, kurumdan onay alınması

¹⁴³ 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, 1994, Madde 1.

¹⁴⁴ Mahmut Karğın, a.g.e., s.25-26.

¹⁴⁵ Mustafa Çeker, "Türk Hukukunda Rekabetin Korunması ve Yeni Rekabet Düzeni", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C.17.S.3, 1996, s.96.

¹⁴⁶ 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, 1994, Madde 7.

gerekmektedir. Rekabet Kurumundan izin alınması gereken birleşmeler 1997 yılında düzenlenen bir tebliğle belirtilmiştir. 2010 yılında tebliğ yeniden düzenlenerek “Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ” başlığıyla Resmi Gazetede yayımlanmıştır.¹⁴⁷

Yayımlanan tebliğe göre birleşme ve devralma sayılan haller, birleşme ve devralma sayılmayan haller, izne tabi birleşme ve devralmalar ile ilgili durumlar hakkında;

- “Kontrolde kalıcı şekilde değişiklik meydana getirecek şekilde iki veya daha fazla teşebbüsün birleşmesi yada Bir veya daha fazla teşebbüsün tamamının ya da bir kısmının doğrudan veya dolaylı kontrolünün, hisse ya da mal varlığının satın alınmasıyla, sözleşmeyle veya diğer bir yolla bir ya da daha fazla teşebbüs veya hâlihazırda en az bir teşebbüsü kontrol eden bir ya da daha fazla kişi tarafından devralınması, birleşme veya devralma işlemi sayılır.”¹⁴⁸
- “Kontrol değişikliğine yol açmayan grup içi işlemlerle diğer işlemler, olağan faaliyetleri kendileri veya başkaları hesabına menkul kıymetlerle işlem yapmak olan teşebbüslerin yeniden satış amacıyla satın aldıkları menkul kıymetleri, bu menkul kıymetlerden doğan oy haklarının menkul kıymetleri çıkaran teşebbüsün rekabet politikalarını etkileyecek şekilde kullanmamaları kaydıyla geçici olarak ellerinde bulundurmaları, kontrolün; tasfiye, infisah, ödeme güçlüğü, ödemelerin tatil edilmesi, konkordato, özelleştirme yapılması amacıyla veya benzeri bir nedenle ve Kanun gereği bir kamu kurum ve kuruluşu tarafından elde edilmesi, bu Tebliğin 5 inci maddesinde belirtilen hallerin miras yoluyla gerçekleşmesi, devralma sayılmayan hallerdir ve bu tür işlemler için kuruldan izin alınması gerekmemektedir.”¹⁴⁹
- “Tebliğin 5 inci maddesinde belirtilen bir birleşme veya devralma işleminde işlem taraflarının Türkiye ciroları toplamının yüz milyon TL’yi ve işlem

¹⁴⁷ Mahmut Kargın, a.g.e., s.25-27.

¹⁴⁸ 7 Ekim 2010 tarih ve 27722 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan “2010/4 Tebliğ No’lu Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ”.

¹⁴⁹ 7 Ekim 2010 tarih ve 27722 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan “2010/4 Tebliğ No’lu Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ”.

taraflarından en az ikisinin Türkiye cirolarının ayrı ayrı otuz milyon TL'yi veya işlem taraflarından birinin dünya cirosunun beş yüz milyon TL'yi ve diğer işlem taraflarından en az birinin Türkiye cirosunun beş milyon TL'yi, aşması halinde söz konusu işlemin hukuki geçerlilik kazanabilmesi için Kuruldan izin alınması zorunludur. Ortak girişimler hariç olmak üzere, bu maddede belirtilen sınırlar aşılsa dahi, her hangi bir etkilenen pazarın bulunmadığı işlemler için Kuruldan izin alınması gerekmez.” denilmiştir.¹⁵⁰

2.7. Türkiye Finansal Raporlama Standartları Kapsamında (TFRS) İşletme Birleşmeleri

Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) arasında işletme birleşmeleri ve devralmaları ile ilgili olan standart, TFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardıdır. TFRS 3 standardı temel olarak bir işletmenin, bir veya daha fazla işletmeyi bünyesine katarak kontrolü ele geçirmesiyle alakalı muhasebe uygulamalarını kapsamaktadır. TFRS 3 işletme birleşmeleri sırasında ortaya çıkan yeni mevcut durum ya da satın alma ve satın almadan dolayı ortaya çıkan şerefiyenin muhasebeleştirilmesine odaklanmaktadır. Birleşmelerle ilgili diğer bir standart ise TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar standardıdır. Bu standart birleşmede, birleşme sonrası edinen işletmenin, edinilen işletme ile finansal tablolarının birleştirilmesine yani konsolide finansal tabloların nasıl hazırlanacağına odaklanmaktadır.¹⁵¹

2.7.1. TFRS 3 İşletme Birleşmeleri

TFRS 3'e göre işletme birleşmesi, *“Bir işletmenin getiri elde etmek için sahip olduğu mevcut gücünü kullanarak; yatırımcı ve paydaşlarına fayda sağlamak amacıyla yönetilen sürdürülebilir faaliyet ve varlıklar bütünü olan başka bir işletmenin veya işletmelerin kontrolünü ele almasıdır”*.¹⁵²

TFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardının amacı, raporlayan işletmenin finansal tablolarında bir işletme birleşmesine ve bunun etkilerine ilişkin sağladığı bilginin ihtiyaca uygunluğunu, güvenilirliğini ve karşılaştırılabilirliğini arttırmaktır. Söz konusu

¹⁵⁰ Mahmut Karğın, a.g.e., s.29.

¹⁵¹ Adalet Acar, a.g.e., s.41.

¹⁵² M. Salim Yetgin, “TFRS-3 İşletme Birleşmeleri Standardının Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi Hükümlerine İle Karşılaştırılması”, *Muhasebe ve Denetim Dünyası*, S.1, 2016, s.120.

amaca ulaşmak için edinen işletmenin aşağıdakileri maddeleri nasıl gerçekleştireceğine ilişkin ilke ve hükümler düzenlenmiştir;¹⁵³

- “Edinilen işletmenin tanımlanabilir varlıklarını, borçlarını ve kontrol gücü olmayan paylarını (azınlık paylarını) finansal tablolarında nasıl muhasebeleştireceği ve ölçeceği,
- İşletme birleşmesinde edinilen şerefiyeyi veya pazarlıklı satın alma sonucunda oluşabilecek kazancı nasıl muhasebeleştireceği ve ölçeceği,
- Finansal tablo kullanıcılarının işletme birleşmesinin niteliği ve etkilerini değerlendirebilmeleri için hangi bilgileri açıklayacağını nasıl belirlediği.”

Birleşme işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde geleneksel olarak kullanılan iki yöntem vardır. Bunlar “satın alma yöntemi” ve “çıkarların birleştirilmesi yöntemi” olarak adlandırılmaktadır.¹⁵⁴ Ancak TFRS 3’de birleşmelerin muhasebeleştirilmesinde sadece “satın alma” yönteminin uygulanacağı belirtilmiştir.¹⁵⁵

2.7.1.1. TFRS 3’e göre İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi

TFRS 3’e göre işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde satın alma yönteminin kullanılacağını yukarıda belirtmiştik. Satın alma yönteminde, edinen taraf (satın alan işletme), edinilen tarafın tüm varlık ve yükümlülüklerini satın alma tarihi itibarıyla gerçeğe uygun değerleri üzerinden bir bütün olarak değerler ve finansal tablolarına dâhil eder.¹⁵⁶

TFRS 3’e göre satın alma yönteminin uygulanması için şu şartlar gerekmektedir;¹⁵⁷

- “Edinen işletmenin belirlenmesi,
- Birleşme tarihinin belirlenmesi,
- Edinilen tanımlanabilir varlıkların, üstlenilen tanımlanabilir borçların ve kontrol gücü olmayan payların (azınlık paylarının) finansal tablolara yansıtılması ve ölçülmesi,

¹⁵³ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Madde 1.

¹⁵⁴ Volkan Demir ve Oğuzhan Bahadır, a.g.e., s.21.

¹⁵⁵ Mahmut Karğın, s.g.e., s.82.

¹⁵⁶ Aydın Karapınar, a.g.e., s.81.

¹⁵⁷ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Madde 5.

- *Şerefiye veya pazarlıklı satın alma sonucunda oluşabilecek kazancın muhasebeleştirilmesi ve ölçülmesi.”*

2.7.1.1.1. Edinen İşletmenin Belirlenmesi

TFRS 3 birleşmenin taraflarından olan “Edinen İşletmeyi” TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar standardına ilişkin ölçütlere göre belirlemektedir. Edinen işletmenin belirlenmesi “kontrolün” hangi işletmede olduğuna dair veya hâkim durumun hangi işletmenin elinde olduğuna dair bilgileri de içerir.¹⁵⁸

“Edinen işletmenin (diğer işletmenin, başka bir ifadeyle edinilen işletmenin, kontrolünü ele geçiren işletmenin) belirlenmesinde, “TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar” da ki hükümler kullanılır. Esas olarak, nakit veya başka varlıkların transferi veya borçlar altına girilmesi yoluyla gerçekleştirilen bir işletme birleşmesinde edinilen işletme genellikle, nakit veya başka varlıkları transfer eden veya borçların altına giren işletmedir. Esas olarak öz kaynak paylarının değişimine dayanan bir işletme birleşmesinde edinilen işletme genellikle, kendi öz kaynak paylarını ihraç eden işletmedir. Ancak, genelde “ters birleşme” diye bilinen bazı işletme birleşmelerinde ihraççı işletme, edinilen işletmedir.”¹⁵⁹

Öz kaynak paylarının değişimine dayanan işletme birleşmelerinde edinilen işletmenin belirlenmesinde, söz konusu durumla ilgili ve aşağıdakileri de içeren diğer hususlar ve durumlar göz önünde bulundurulur;¹⁶⁰

- *“Edinen işletme, birleşen işletmeler arasında sahipleri, bir grup olarak, birleşmiş işletmedeki oy kullanma haklarının en büyük kısmını elde eden veya elde tutmaya devam eden işletmedir.*
- *Edinen işletme, tek sahibi veya organize olmuş sahipler grubunun birleşmiş işletmede en büyük azınlık oy hakkına sahip olduğu işletmedir.*
- *Edinen işletme, birleşen işletmeler arasında, sahipleri, birleşmiş işletmenin idari organının üyelerinin çoğunluğunu seçme, atama veya görevden alma olanağına sahip olan işletmedir.*

¹⁵⁸ Mahmut Karğın, a.g.e., s.82.

¹⁵⁹ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Ek B Uygulama Rehberi, 13-14.

¹⁶⁰ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Ek B Uygulama Rehberi, 15.

- *Edinen işletme genellikle, birleşen işletmeler arasında, (önceki) yönetimi birleşmiş işletmenin yönetimine hâkim olan işletmedir.”*

6102 Sayılı TTK ile TFRS 3 arasında kontrolü elinde bulunduran işletme yani edinen işletme ile hâkim işletme ölçütleri arasında paralellik bulunmaktadır. Bu konuda her iki düzenlemede benzer ölçütler sunmaktadır.¹⁶¹ 6102 Sayılı TTK madde 195’e göre bir ticaret şirketi, başka bir ticaret şirketinin;¹⁶²

- *“Oy haklarının çoğunluğuna sahipse,*
- *Şirket sözleşmesi uyarınca, yönetim organında karar alabilecek çoğunluğu oluşturan sayıda üyenin seçimine haizse,*
- *Kendi oy hakları yanında, bir sözleşmeye dayanarak, tek başına veya diğer pay sahipleri ya da ortaklarla birlikte, oy haklarının çoğunluğunu oluştuyorsa,*
- *Bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketini, bir sözleşme gereğince veya başka bir yolla hâkimiyeti altında tutabiliyorsa, birinci şirket hâkim, diğeri bağlı şirkettir.”*

TFRS 10’da belirtilen ölçütlerin edinen işletmenin belirlenmesi konusunda yetersiz kalması durumunda aşağıdaki ölçütler dikkate alınır;¹⁶³

- *“Edinen işletme, genellikle birleşen işletmeler arasında görece büyüklüğü (örneğin varlıklar, hasılat veya kar olarak ölçülen) diğer birleşen işletme veya işletmelerden önemli derecede daha büyük olanıdır.*
- *İkiden fazla işletmenin dâhil olduğu bir işletme birleşmesinde edinen işletme belirlenirken, diğer unsurların yanı sıra, birleşen işletmelerden hangisinin birleşmeyi başlattığının yanı sıra birleşen işletmelerin görece büyüklükleri de dikkate alınır.*
- *Bir işletme birleşmesini gerçekleştirmek üzere kurulmuş bir işletmenin edinen işletme olması şart değildir. Eğer bir işletme birleşmesini gerçekleştirmek üzere öz kaynak payı ihraç edecek yeni bir işletme kurulmuş*

¹⁶¹ Mahmut Karğın, a.g.e., s.83.

¹⁶² 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 2011, Madde 195.

¹⁶³ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Ek B Uygulama Rehberi, 16-18.

ise, birleşen işletmeler arasından, işletme birleşmesinden önce var olan biri, B13-B17 Paragraflarındaki rehberlik uygulanarak edinen işletme olarak belirlenir. Bunun tersine, bedel olarak nakit veya başka varlıklar transfer eden veya borçlar altına giren yeni bir işletme, edinen işletme olabilir.”

2.7.1.1.2. Birleşme Tarihinin Belirlenmesi

Edinen işletme edinilen işletmenin kontrolünü ele geçirdiği tarihi birleşme tarihi olarak belirler. Bu tarih edinen işletmenin, edinilen işletmenin varlıklarını ve borçlarını üstlendiği tarihtir. Ancak edinen işletme, kapanış tarihinden daha sonraki veya daha önceki bir tarihte de kontrolü ele geçirebilir.¹⁶⁴ Örneğin, yazılı bir anlaşma ile edinen işletme edinilen işletme üzerindeki kontrolü kapanış tarihinden önce ele geçireceğini belirtmişse, birleşme tarihi kapanış tarihinden önceye denk gelir. Edinen işletme birleşme tarihini belirlerken birleşmeyle alakalı tüm durumları göz önünde bulundurmak zorundadır.¹⁶⁵

6102 Sayılı TTK madde 153'e göre ise birleşmenin kesinleşmesi ticaret siciline tescil edilmesine bağlıdır. İşletmelerin birleşmesi bu aşamadan sonra kesinlik kazanır. TFRS 3 birleşme tarihi olan kontrolün ele geçirildiği tarih ile 6102 Sayılı TTK 153. maddesinde ki, ticaret siciline tescil ve ilan şartı aynı olması halinde bir sorun yoktur. Ancak bu iki tarih arasında meydana gelebilecek farklılıkta hangisinin dikkate alınacağı açık değildir. Birleşme işleminin farklı iki tarihte muhasebeleştirilmesi mümkün olmayacağı için işletme ara bilanço hazırlayarak sorunu çözebilir.¹⁶⁶

2.7.1.1.3. Varlık, Borç ve Kontrol Gücü Olmayan Payların Finansal Tablolara Yansıtılması ve Ölçülmesi

İşletme birleşmelerinde edinen işletme birleşme tarihinde şerefiyeden ayrı olarak; edinilen işletmenin tanımlanabilir varlıklarını, üstlenilen tanımlanabilir borçlarını ve kontrol gücü olmayan paylarını muhasebeleştirir.¹⁶⁷ Burada belirtilen tanımlanabilir olma kavramı; ayrılabilir olma ölçütü veya sözleşmeye dayalı olma ölçütünden birinin var olması durumudur. Buna göre bir varlığın veya borcun

¹⁶⁴ Gürbüz Gökçen vd., *Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları*, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2011, s.39.

¹⁶⁵ DPT, *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS/IAS) ile Uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları*, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu Yayınları, Ankara, 2010, s.102- 103.

¹⁶⁶ Mahmut Karğın, a.g.e., s.85.

¹⁶⁷ Gürbüz Gökçen vd., a.g.e., s.40.

tanımlanabilir olması için fiziksel olsun veya olmasın bir sözleşmeye dayanması veya işletmeden ayrı olarak tek başına satılabilme, kiralanabilme, transfer edilebilme, takas ya da lisanslanabilme özelliğine sahip olması gerekmektedir.¹⁶⁸

*“Satın alma yönteminin uygulanmasının bir parçası olan muhasebeleştirilme koşullarını karşılayabilmesi için, birleşme tarihinde, edinilen tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçların, Finansal Tabloların Düzenlemesi ve Sunumuna İlişkin Kavramsal Çerçeve’de ki varlık ve borç tanımlarına uyması gerekmektedir.”*¹⁶⁹

*“Bunlara ek olarak, satın alma yönteminin uygulanmasının bir parçası olan muhasebeleştirme koşullarının karşılanabilmesi için; edinilen tanımlanabilir varlıklar ve üstlenilen tanımlanabilir borçlar, ayrı işlemlerin sonucu değil, edinen işletme ile edinilen işletme (veya edinilen işletmenin daha önceki sahipleri) arasında işletme birleşmesi sırasında el değiştiren unsurların bir parçası olmalıdır.”*¹⁷⁰

Edinen işletmenin muhasebeleştirme prensibini ve koşullarını uygulaması, edinilen işletmenin daha önce kendi finansal tablolarında varlık ve borç olarak muhasebeleştirmedeği bazı varlık ve borçların muhasebeleştirilmesine neden olabilir. Örneğin edinen işletme, edinilen işletmenin içsel olarak geliştirdiği ve ilgili maliyetleri giderleştirdiği için finansal tablolarında varlık olarak muhasebeleştirmedeği marka ismi, patent veya müşteri ilişkileri gibi edinilen tanımlanabilir maddi olmayan duran varlıkları muhasebeleştirir.¹⁷¹

*“Birleşme tarihinde, edinen işletme, edinilen tanımlanabilir varlıkları ve üstlenilen tanımlanabilir borçları sonradan diğer TFRS’leri uygulamak için gereken şekilde sınıflandırmalı veya belirlemelidir. Edinen işletme, söz konusu sınıflandırmaları veya belirlemeleri birleşme tarihinde var oldukları şekliyle sözleşme hükümlerini, ekonomik koşulları, sahip olduğu operasyonel politikalar ile muhasebe politikalarını ve konuya ilişkin diğer tüm koşulları esas alarak yapmalıdır.”*¹⁷²

“Edinen işletme, edinilen tanımlanabilir varlıkları ve üstlendiği tanımlanabilir borçları birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile ölçer. Edinen işletme her bir işletme birleşmesinde, mevcut ortaklık payları olan ve tasfiye durumunda hamiline

¹⁶⁸ M. Salim Yetgin, a.g.e., s.122.

¹⁶⁹ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Madde 11.

¹⁷⁰ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Madde 12.

¹⁷¹ DPT, *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS/IAS) ile Uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları*, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu Yayınları, Ankara, 2010, s.103-104.

¹⁷² TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Madde 15.

işletmenin net varlıklarının orantılı payından hak sağlayan edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan payların unsurlarını, birleşme tarihinde, gerçeğe uygun değer üzerinden ya da mevcut ortaklık araçlarının, edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarının muhasebeleştirilen tutarlarındaki orantılı payı üzerinden ölçer. Kontrol gücü olmayan paylara ilişkin diğer bütün unsurlar, TFRS'lerce başka bir ölçüm esası gerekli kılınmadıkça söz konusu unsurların birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile ölçülür.”¹⁷³

Ölçme ilkesi kapsamında, Kavramsal Çerçeve'de belirtilen varlık ve borç tanımlarına uyan ve işletme birleşmesi kapsamında kabul edilen unsurların birleşme tarihinde gerçeğe uygun değeriyle değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak, TFRS 3 işletme birleşmeleri, muhasebeleştirme ve ölçme ilkelerine ilişkin sınırlı istisnalar getirmekte olup bu durum birleşme tarihinde gerçeğe uygun değerlendirilen varlık ve borçların farklı bir tutar ile ölçülmelerine neden olmaktadır. Bu istisnalar şunlardır; koşullu borçlar, gelir vergileri, çalışanlara sağlanan faydalar, tazminat varlıkları, yeniden edinilen haklar, satış amaçlı elde tutulan varlıklar, hisse bazlı ödeme işlemleridir.¹⁷⁴

2.7.1.1.4. Şerefiye veya Pazarlıklı Satın Alma Sonucunda Oluşabilecek Kazancın Muhasebeleştirilmesi ve Ölçülmesi

Muhasebe biliminde şerefiye, işletmenin satın alınması sırasında ödenen satış fiyatını, satın alınan işletmenin net varlıklarının piyasa değeri üzerindeki satın alma maliyetini aşan kısım olarak ifade edilmektedir. Muhasebe literatüründe şerefiye olarak tanımlanan kavram, vergi hukukunda peştemallık olarak adlandırılmıştır ve bir işletmenin satın alınması durumunda satın alınan aktiflerin piyasa değerinin üzerinde satıcıya yapılan ödemeler şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁷⁵

Şerefiye işletme birleşmelerinde ortaya çıkmakta ve TFRS 3 işletme birleşmeleri standardında; edinen işletmenin kazanma gücüne bağlı olarak edinilen işletmenin bilançosundaki tanımlanabilir net varlık ve borçlarının gerçeğe uygun değerinin üzerinde ödeme yapılması olarak tanımlanabilir.¹⁷⁶

¹⁷³ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Madde 18-19.

¹⁷⁴ M. Salim Yetgin, a.g.e., 123.

¹⁷⁵ Akın Akbulut, *Karşılaştırılmalı TMS/TFRS-Vergi Uygulamaları ve Sonuçları*, Maliye Hesap Uzmanları Derneği, Ankara, 2012, s.777.

¹⁷⁶ Ali İhsan Akgün, “Türkiye Finansal Raporlama Standartları’nda Şerefiye ve Gerçeğe Uygun Değer İlişkisi”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.12 S.2, 2011, s.49..

TFRS 3 İşletme Birleşmeleri madde 10 da birleşme tarihinin önemi belirtilmektedir. Bu maddede birleşme tarihi itibarıyla varlık ve borçlar gerçeğe uygun değerleri üzerinden değerlendirilir. Varlıklardan borçların çıkarılması ile devralınan işletmenin net tanımlanabilir değerine ulaşılır. Devralınan işletmenin net tanımlanabilir değeri üzerindeki azınlık payları ile transfer bedeli ilişkilendirilerek şerefiye hesaplanır. Bu durumda Şerefiye = (Transfer Bedeli + Azınlık Payı Tutarı + Edinen İşletmenin Edinilen İşletmedeki Öz Kaynak Payı Tutarı) – (Edinilen Tanımlanabilir Varlıklar Tutarı + Üstlenilen Borçların Net Değeri), şeklinde ifade edilebilir.¹⁷⁷ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, şerefiyenin ölçülmesinde ve muhasebeleştirilmesinde aşağıda şekil 4’te belirtilen (a)’nın toplamının (b)’den fazla olan kısmının dikkate alınması gerektiğini söylemektedir.¹⁷⁸

Tablo 3. TFRS 3 İşletme Birleşmelerine Göre Şerefiyenin Hesaplanması

(a) Aşağıdakilerin toplamı	(b)
Birleşme tarihinde transfer edilen bedelin gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülmesi	Edinilen tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçların birleşme tarihindeki net tutarları.
Edinilen işletmedeki azınlık paylarının gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülmesi	
Aşamalı olarak gerçekleştirilen bir işletme birleşmesinde edinen işletmenin daha önceden elinde tuttuğu edinilen işletmedeki öz kaynak payının birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri.	

Kaynak: M. Salim Yetgin, “TFRS-3 İşletme Birleşmeleri Standardının Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi Hükümlerine ile Karşılaştırılması”, *Muhasebe ve Denetim Dünyası*, S.1, 2016, s.124.

Bazı işletme birleşmelerinde şerefiye yerine, edinen işletme lehine bir tutar ortaya çıkabilir. Standart bu durumu pazarlıklı satın alım olarak ifade etmektedir. Pazarlıklı satın alımın ortaya çıkabilmesi için yukarıdaki tabloda belirtilen (b)’nin (a)’dan daha fazla olması gerekmektedir. Bu fazlalık muhasebeleştirilmeden önce, edinen işletmenin, edindiği varlıkları ve üstlendiği borçları doğru bir şekilde belirleyip belirlemediğini yeniden değerlendirmesi ve bu değerlendirmede belirlediği ek varlık veya borçları da muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Daha sonra edinen işletme, birleşme tarihinde muhasebeleştirilmesi gereken edinilen tanımlanabilir varlık ve borçların, varsa azınlık paylarının ve transfer edilen bedelin tutarını ve ölçmede

¹⁷⁷ Mahmut Karğın, a.g.e., s.87.

¹⁷⁸ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Madde 32.

kullanılan işlemleri gözden geçirmelidir. Gözden geçirmenin amacı, ölçümlerin, mevcut bilgileri doğru yansıttığından emin olmaktır. Bu yapılan işlemlere rağmen söz konusu fazla tutar dolayısıyla ortaya çıkan kazanç, edinen işletmeye atfedilmek üzere kâr veya zararda muhasebeleştirilmelidir.¹⁷⁹

2.7.1.2. Birleşme İşlemine Dâhil Unsurların Belirlenmesi

“Edinen ve edinilen işletmeler, birleşme için görüşmeler başlamadan önce bir ilişki veya başka bir anlaşma içerisinde olabilirler veya görüşme süreci içerisinde işletme birleşmesinden ayrı olarak bir anlaşmaya varabilirler. Her iki durumda da, edinen işletme, işletme birleşmesinde edinen ve edinilen işletmelerin (veya önceki sahiplerinin) takas ettikleri tutarların bir parçası olmayan tutarları, yani edinilen işletme için takas edilen tutarın bir parçası olmayan tutarları, belirler. Edinen işletme, satın alma yönteminin uygulanmasının bir parçası olarak yalnızca edinilen işletme için takas edilen bedeli ve edinilen işletmenin takasında elde edilen varlıkları ve üstlenilen borçları muhasebeleştirir. Ayrı işlemler ilgili TFRSler uyarınca muhasebeleştirilir.”¹⁸⁰

2.7.1.3. Satın Almaya İlişkin Maliyetler

Birleşme işlemleri sırasında ortaya çıkan maliyetler TFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardında düzenlenmiştir. TFRS 3 Standardında satın almaya ilişkin maliyetler ile ilgili, *“Edinen işletmenin bir işletme birleşmesini gerçekleştirmek için katlandığı maliyetlerdir. Bu maliyetlere aracılık ücretleri; danışmanlık ücretleri, yasal ücretler, muhasebe ve değerlemeye ilişkin ücretler, diğer profesyonel ücretler veya müşavirlik ücretleri; iç satın alma biriminin idamesi için gerekli olan maliyetler de dâhil olmak üzere genel yönetim giderleri; borçlanma araçları ile hisse senetlerinin ihraç edilmesi ve kaydının maliyetleri dâhildir. Edinen işletme, satın almaya ilişkin maliyetleri, sadece bir istisna dışında, maliyetlerin gerçekleştiği ve hizmetlerin alındığı dönemlerde gider olarak muhasebeleştirir. Borçlanma araçlarının ya da hisse senetlerinin ihraç edilmesine ilişkin maliyetler, TMS 32 ve TFRS 9 uyarınca muhasebeleştirilir.”* denilmiştir.¹⁸¹

¹⁷⁹ M. Salim Yetgin, a.g.e., s.124.

¹⁸⁰ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Madde 51.

¹⁸¹ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Madde 53.

2.7.1.4. Sonradan Ölçme ve Muhasebeleştirme

Genellikle edinen işletme, bir işletme birleşmesinde edindiği varlıklarının, üstlendiği veya katlandığı borçlarının ve ihraç ettiği öz kaynağa dayalı finansal araçlarının sonradan ölçüm ve muhasebeleştirmesini, söz konusu kalemlerin niteliklerine bağlı olarak ilgili diğer TFRSler uyarınca gerçekleştirir. Ancak, TFRS 3, bir işletme birleşmesinde edinilmiş bazı varlıkların, üstlenilmiş veya katlanılmış borçların ve ihraç edilmiş öz kaynağa dayalı finansal araçların sonradan ölçülmesi ve muhasebeleştirilmesi için rehberlik sağlamaktadır. Bu varlıklar; yeniden edinilen haklar, birleşme tarihi itibarıyla muhasebeleştirilmiş koşullu borçlar, tazminat varlıkları ve koşullu bedeldir.¹⁸²

2.7.1.5. Aşamalı Birleşmeler

İşletmeler, başka işletmelerde bulunan mevcut kontrol paylarını zaman içerisinde değiştirmek isteyebilirler. Bir işletme, başka bir işletmenin belirli bir kısmına sahip iken bu işletmeye tamamen sahip olmayı birkaç aşamada gerçekleştirebilir. Bu durum aşamalı birleşmeler olarak adlandırılmaktadır.¹⁸³

“Bazen edinen işletme, birleşme tarihinin hemen öncesinde öz kaynak payına sahip olduğu bir edinilen işletmenin kontrolünü ele geçirebilir. Örneğin, 31 Aralık 20X1’de İşletme A’nın İşletme B’de yüzde 35 azınlık payı (kontrol gücü sağlamayan payı) vardır. Bu tarihte İşletme A, İşletme B’de yüzde 40 daha pay satın alırsa, İşletme B’nin kontrolünü elde eder. Bu TFRS, bu tür bir işleme, bazen basamaklı alım da denen aşamalı olarak gerçekleşen işletme birleşmesi şeklinde atıfta bulunmaktadır. Aşamalı olarak gerçekleşen bir işletme birleşmesinde edinen işletme, daha önceden elinde bulundurduğu edinilen işletmedeki öz kaynak payını, birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri ile yeniden ölçer ve sonuç olarak ortaya çıkan bir kazanç veya kayıp varsa bunu da kâr veya zararda ya da uygun görülürse diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirir. Daha önceki raporlama dönemlerinde edinen işletme, edinilen işletmedeki öz kaynak payının değerindeki değişiklikleri diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirmiş olabilir. Böyle bir durum söz konusu ise, diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilmiş olan tutar, edinen işletmenin daha önceden elinde

¹⁸² TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Madde 54.

¹⁸³ Mahmut Kargın, a.g.e., s.110.

bulunan öz kaynak payını doğrudan elden çıkarmış olması halinde zorunlu olacak muhasebeleştirme esası ile aynı esas çerçevesinde muhasebeleştirilir.”¹⁸⁴

2.7.1.6. Ters Birleşmeler

İşletme birleşmelerinde yaygın olan görüş edinen işletmenin büyük olan işletme olduğudur. Ancak işletme birleşmeleri çerçevesinde, olay ve durumlardan dolayı küçük olan işletme büyük işletmeyi devralabilmektedir. Hisse değişimine dayanan işletme birleşmelerinin büyük çoğunluğunda hisse senetlerini ihraç eden taraf edinen taraf olarak kabul edilir. Ancak, hangi işletmenin edinen olduğuna karar verirken birleşme sonrasında işletmelerin hangisinin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücüne sahip olduğunu belirlemek oldukça önemlidir. Bazen bu tür işletme birleşmelerinde, edinen işletme, aslında sermaye payları satın alınan işletmedir ve edinilen ise hisse senedi ihraç eden işletmedir. Diğer bir ifade ile birleşme sonrasında edinen işletmenin kontrolü gerçekleştirilen hisse senedi ihracı nedeniyle edinilen işletmenin eline geçmektedir. Bu birleşme türüne ters birleşme adı verilir.¹⁸⁵

TFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardına göre menkul kıymet ihraç eden işletme (yasal edinen), muhasebe açısından edinilen işletme olarak belirlenmiş ise ters birleşme meydana gelir. İşlemin bir ters birleşme sayılması için, öz kaynak payları edinilen işletmenin (yasal edinilen) muhasebe amaçları açısından edinen işletme olması gerekmektedir. Örneğin ters birleşmeler, halka açık olmayan bir işletme, halka açık hale gelmeyi isteyip kendi hisse senetlerini ihraç etmek istemediğinde gerçekleşebilir. Bunu gerçekleştirmek için halka açık olmayan işletme, halka açık bir işletmenin, kendi öz kaynak paylarını, söz konusu halka açık şirketin öz kaynak payları karşılığında almasını sağlar. Bu örnekte, halka açık işletme yasal edinendir çünkü kendi öz kaynak paylarını ihraç etmiştir; halka açık olmayan işletme de yasal edinilendir çünkü kendisinin öz kaynak payları edinilmiştir.¹⁸⁶

2.7.1.7. Transfer Bedelinin Ölçülmesi

TFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardı, bedelin ödenmesi ile ilgili getirdiği açıklama edinen işletmenin genellikle bir bedel ihraç etmediği yönündedir. Muhasebeye

¹⁸⁴ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Madde 41-42.

¹⁸⁵ Ali Alagöz, “IFRS-3: İşletme Birleşmeleri Standardı Çerçevesinde Ters İktisap Uygulamaları”, http://www.alialagoz.com.tr/doc-dr-alialagoz-makaleleri/isletme_birlesmeleri_standardi_cercevesinde_ters_iktisap_uygulamalari.pdf, (14.03.2017), s.9.

¹⁸⁶ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Ek B Uygulama Rehberi, 19.

göre edinilen öz kaynak paylarını diğer işletmenin ortakları için ihraç eder. Muhasebe edinileni muhasebe edineni ortaklarına öz kaynak paylarını belirli hesaplamalara göre ihraç eder.¹⁸⁷ “Bir ters birleşmede, muhasebe edineni genellikle edinilen işletme için hiçbir bedel ihraç etmez. Bunun yerine, muhasebe edinileni genellikle muhasebe edineninin sahiplerine kendi öz kaynak paylarını ihraç eder. Dolayısı ile muhasebe edineninin muhasebe edinilendeki payı için transfer ettiği bedelin edinme tarihli gerçeğe uygun değeri yasal ana ortaklığın ortaklarına bu ters birleşme sonucunda oluşan birleşmiş işletmede sahip olabilecekleri aynı yüzdelerde hisse sağlayabilmek için ne kadar öz kaynağa dayalı aracı ihraç etmesi gerektiğine dayanır. Öz kaynak paylarının bu şekilde hesaplanan gerçeğe uygun değeri, edinilen işletme karşılığında transfer edilen bedelin gerçeğe uygun değeri olarak kullanılabilir.”¹⁸⁸

2.7.1.8. Ertelenmiş Vergi Etkisi

Ertelenmiş Vergi, bir varlığın ya da bir borcun (yükümlülüğün) muhasebedeki kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farktan oluşan geçici farklar üzerinden hesaplanır. Ertelenmiş Vergi iki yönlü olarak ortaya çıkar. Birincisi ertelenmiş vergi varlığı ikincisi ise ertelenmiş vergi borcu (yükümlülüğü) dür. Ertelenmiş vergi varlığı; İndirilebilir geçici farklar, kullanılmayan mali zararlar ile kullanılmayan vergi indirim ve istisnalarının ileriye doğru taşınması nedenleriyle gelecek dönemlerde geri kazanılabilir vergi tutarını ifade etmektedir. Ertelenmiş Vergi Borcu (Yükümlülüğü) ise; Geçici farklar nedeniyle gelecek dönemlerde ödenecek vergi tutarını ifade etmektedir.¹⁸⁹

İşletme birleşmelerinde, edinilen işletmenin varlık ve borçlarının gerçeğe uygun değerleri ile değerlenmesi esastır. Edinilen işletmenin, kendi bünyesinde gerçeğe uygun değerle değerlenmesi mümkün olmayan birçok kalem gerçeğe uygun değerine getirilmelidir. Edinilen işletmenin, varlık ve borçları kendi bilançosunda defter değerleri ile, konsolide bilançoda ise gerçeğe uygun değerleri ile yer almaktadır. Ortaya çıkan bu farklılık geçici nitelikte olduğundan ertelenmiş vergi varlığı veya yükümlülüğünün birleşmede dikkate alınması gerekmektedir.¹⁹⁰

¹⁸⁷ Mahmut Karğın, a.g.e., s.103.

¹⁸⁸ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Ek B Uygulama Rehberi, 20.

¹⁸⁹ Ercan Alptürk, “Ertelenmiş Vergiler ve TMS12 Uygulamaları”, <https://www.xing.com/communities/posts/ertelenmis-vergiler-ve-tms-12-uygulamalari-1002155180>, (15.04.2017).

¹⁹⁰ Aydın Karapınar, a.g.e., s.199.

2.7.2. TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar

TFRS 10 Konsolide Finansal Tabloların amacı, “bir işletme bir veya daha fazla işletmeyi kontrol ettiğinde düzenlenecek olan konsolide finansal tabloların hazırlanmasına ve sunumuna ilişkin finansal raporlama ilkelerini belirlemektir”.¹⁹¹ TFRS 10, “İşletme birleşmelerine ilişkin muhasebeleştirme hükümlerini (işletme birleşmesi sırasında ortaya çıkan şerefiyeye ilişkin hükümler de dâhil olmak üzere) ve bu hükümlerin konsolidasyon üzerindeki etkilerini düzenlememektedir”.¹⁹²

TFRS 10 kontrol ilkesini tanımlamakta ve kontrolü konsolidasyonun dayanağı haline getirmektedir. Bu bağlamda, yatırımcı işletmenin yatırım yaptığı işletmeyi kontrol edip etmediğinin ve dolayısıyla yatırım yaptığı işletmeyi konsolide edip etmeyeceğinin belirlenmesinde kontrol ilkesinin nasıl uygulanacağını düzenlemektedir.¹⁹³

Konsolide finansal tabloların hazırlanmasında ana ortaklığın kontrolündeki tüm işletmeler konsolide edilir. Konsolidasyonun kapsamına giren işletmeler şunlardır;¹⁹⁴

- Ana ortaklık,
- Bağlı ortaklık (%50’den fazla iştirak var),
- Müşterek yönetime tabi ortaklık (%50 iştirak var),
- İştirakler (%20 ve üstü, ancak %50 den az iştirak var).

2.7.2.1. Kontrolün Değerlendirilmesi

Bir işletmenin faaliyetlerinden fayda elde etmek için, finansman ve işletme (faaliyet) politikalarını yönetebilme gücünü “Kontrol” olarak ifade edilmektedir.¹⁹⁵ TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı yatırım yapan işletmenin, yatırım yaptığı işletme üzerinde kontrol gücünün olup olmadığını belirlemede şu hususları dikkate almaktadır;¹⁹⁶

¹⁹¹ TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar, Madde 1.

¹⁹² TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar, Madde 3.

¹⁹³ TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar, Madde 2.

¹⁹⁴ Serkan Terzi, “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS 10) Açısından Konsolidasyon İlkeleri ve Kontrol Modeli”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi*, C.15 S.1, 2013, s.286.

¹⁹⁵ Başak Ataman Akgül ve Hüseyin Akay, *Uluslararası Muhasebe Standartları*, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2004, s.133.

¹⁹⁶ TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar, Ek B Uygulama Rehberi, 2.

- “Yatırım yapılan işletme üzerinde güce sahip olup olmadığını,
- Yatırım yapılan işletme ile olan ilişkisinden dolayı değişken getirilere maruz kalıp kalmadığını veya bu getirilerde hak sahibi olup olmadığını,
- Elde edeceği getirilerin miktarını etkilemek için, yatırım yaptığı işletme üzerindeki gücünü kullanma imkânına sahip olup olmadığını,
- Yatırım yapılan işletmenin amacı ve oluşumunu,
- İlgili faaliyetlerin neler olduğu ve bu faaliyetlere ilişkin kararların nasıl alındığını,
- Sahip olduğu hakların, yatırımcı işletmeye, ilgili faaliyetlerin yönetilebilmesi imkânını hâlihazırda sağlayıp sağlamadığını dikkate alır.”

2.7.2.2. Konsolidasyon İşlemleri

Konsolide finansal tablolar,¹⁹⁷

- “Ana ortaklığın ve bağlı ortaklıklarının varlık, yükümlülük, öz kaynak, gelir, gider ve nakit akışlarına ait benzer kalemleri birleştirir.”
- “Ana ortaklığın her bir bağlı ortaklıktaki yatırımının defter değeri ile her bir bağlı ortaklığın öz kaynaklarından ana ortaklığın payına isabet eden tutarları netleştirir (elimine eder) (ilgili şerefiyenin nasıl muhasebeleştirileceği TFRS 3’te açıklanmıştır).”
- “Grup işletmeleri arasındaki işlemlerle ilgili öz kaynak, gelir, gider ve nakit akışları ile grup içi varlık ve borçların tümünü elimine eder (stoklar ve duran varlıklar gibi varlıklarda muhasebeleştirilen grup içi işlemler sebebiyle oluşan kâr veya zararlar tamamen elimine edilir). Grup içi zararlar, konsolide finansal tablolara yansıtılması gereken bir değer düşüklüğünü gösterebilir. Grup içi işlemlerden kaynaklanan kâr veya zararların elimine edilmesi sırasında ortaya çıkan geçici farklar için TMS 12 Gelir Vergileri Standardı hükümleri uygulanır.”

Bir bağlı ortaklığın ilk ediniminde, TFRS 3 “İşletme Birleşmeleri” standardı uygulanır. Bağlı ortaklık ediniminde, edinme tarihinden sonraki bağlı ortaklığın gelir ve

¹⁹⁷ TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar, Ek B Uygulama Rehberi, 86.

gider kalemleri konsolide finansal tablolarda dikkate alınarak birleştirilir. Birleşme tarihinden önceki gelir ve giderler, şerefiye hesaplaması içine dâhil edilmiş olduğunda mükerrer olarak birleştirilmemelidir. Örneğin A işletmesi, B işletmesini 31.03.2013 tarihinde ele geçirmiş ise, 31.12.2013 tarihinde veya ara dönemde hazırlanacak konsolide finansal tablolarda B işletmesinin 01.04.2013 tarihinden sonraki gelir ve giderleri esas alınarak konsolide gelir tablosu hazırlanır.¹⁹⁸

*“Yatırım yapılan işletmenin konsolidasyonu, yatırımcı işletmenin, yatırım yaptığı işletmenin kontrolünü elde ettiği tarihte başlar, kontrolü kaybettiği tarihte de sona erer.”*¹⁹⁹

Ana ortaklık bir bağlı ortaklığı üzerindeki kontrolü kaybettiğinde; *“Kontrolünü kaybettiği eski bağlı ortaklığının varlıklarını ve borçlarını konsolide finansal durum tablosu dışı bırakır.”* Önceki bağlı ortaklığında devam eden yatırımlarının tamamını finansal tablolara yansıtır ve takip eden dönemlerde bu yatırımları ve önceki bağlı ortaklıkla arasındaki borç veya alacakları ilgili TFRSler uyarınca muhasebeleştirir. Devam eden söz konusu yatırımlar yeniden ölçülür. Kontrolün kaybedildiği tarihte yeniden ölçülen değer, uygulanabilir olması durumunda, bir finansal varlığın TFRS 9 uyarınca ilk muhasebeleştirilmesi sırasındaki gerçeğe uygun değeri olarak veya bir iştirak veya iş ortaklığındaki yatırımın finansal tablolara ilk alınma maliyeti olarak dikkate alınır.²⁰⁰

*“Ana ortaklık, kontrol gücü olmayan payları konsolide finansal durum tablosunda öz kaynaklar içerisinde, kendi ortaklarının öz kaynaklardaki paylarından ayrı olarak gösterir. Ana ortaklığın bir bağlı ortaklığındaki sahiplik payında, bağlı ortaklık üzerindeki kontrolün kaybına neden olmayacak şekilde meydana gelen değişiklikler, öz kaynak işlemleridir (başka bir ifadeyle ortaklarla ortak olmaları sebebiyle yapılan işlemlerdir).”*²⁰¹

¹⁹⁸ Serkan Terzi, a.g.e., s.293.

¹⁹⁹ TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar, Madde 20.

²⁰⁰ TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar, Madde 25.

²⁰¹ TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar, Madde 22-23.

3. BÖLÜM

TÜRK TİCARET KANUNU, VERGİ KANUNLARI ve STANDARTLAR ÇERÇEVESİNDE İŞLETME BİRLEŞMELERİ UYGULAMALARI

3.1. Çalışmanın Amacı

İşletme birleşmeleri farklı düzenleyici kurumlar tarafından farklı şekillerde tanımlanmış ve düzenlenmiştir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, işletme birleşmelerini TFRS 3, Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Kanunları çerçevesinde inceleyerek aradaki farkları göstermek ve işletmelerin birleşme işlemini muhasebeleştirmede nasıl bir yol izleyeceğini ortaya koymaktır.

3.2. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Çalışmanın konusuna uygun olarak hipotetik iki işletme bilançosu oluşturulmuştur. Bu işletmeler TTK, Vergi Kanunları ve TFRS 3 kapsamında incelenerek devralma yoluyla ve yeniden kuruluş yoluyla birleştirilmiştir. Örnek uygulamalardan birincisi iki durumda incelenmiştir. Birinci durumda birleşme tarihi olarak TFRS esas alınmıştır ve pozitif şerefiye ortaya çıkması durumu ele alınmıştır. Birinci örneğin ikinci durumda ise birleşme tarihi olarak TTK ele alınmıştır ve negatif şerefiye ortaya çıkması durumunda muhasebe uygulamalarında ortaya çıkan farklılıklar ele alınmıştır. Birleşme işlemine ilişkin farklar ve yapılması gereken işlemler oluşturulan örneğin açıklamasında yazılmıştır.

Örnek uygulamalardan ikincisinde ise KVK hükümlerine göre devir hükmünde olan vergisiz birleşme işlemi ele alınmıştır. KVK ile TFRS arasında değerlemeden dolayı ortaya çıkan farklar ve birleşme işleminin muhasebeleştirilmesine ilişkin açıklamalar örneğin altında verilmiştir.

Örnek uygulamalardan üçüncüsünde ise yeniden kuruluş yoluyla birleşme işlemi ele alınmıştır ve muhasebeleştirilmesine ilişkin açıklamalar örneğin altında verilmiştir.

3.3. Örnek 1: TTK ve TFRS Arasındaki Farklara Göre Vergili Birleşme

X A.Ş.'nin Y A.Ş.'yi satın alması TTK ve TFRS'ye göre iki durumda incelenmiştir. Birinci durumda birleşme tarihi olarak TFRS esas alınmış ve pozitif şerefiye ortaya çıkmıştır. Ayrıca X A.Ş., Y. A.Ş.'yi 1.000.000 TL değerle satın almıştır. Bu tutarın gerçeğe uygun değer olmadığı yönünde bir belirti bulunmamaktadır. X A.Ş. nin gerçeğe uygun değeri ise 2.500.000 TL'dir. İkinci durumda ise X A.Ş. Y A.Ş.'yi 400.000 TL bedelle banka kredisi ile satın almıştır ve negatif şerefiye ortaya çıkmıştır. İkinci durumda Y A.Ş.'nin değeri 450.000 TL olarak belirlenmiştir, X A.Ş.'nin değeri ise 2.500.000 TL'dir. X A.Ş. ve Y A.Ş. bilançoları aşağıdaki gibidir.

	X A.Ş.	Y A.Ş.
I - DÖNEN VARLIKLAR	1.566.500	457.500
HAZIR DEĞERLER	240.000	82.500
KASA	45.000	15.000
ALINAN ÇEKLER	125.000	22.500
BANKALAR	120.000	45.000
VERİLEN ÇEK VE ÖDEME EMİRLERİ (-)	(50.000)	-
MENKUL KIYMETLER	67.000	23.000
HİSSE SENETLERİ	67.000	23.000
TİCARİ ALACAKLAR	344.500	102.000
ALICILAR	182.500	60.000
ALACAK SENETLERİ	137.000	32.000
DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	25.000	-
ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	-	20.000
ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAK KARŞILIĞI (-)	-	(10.000)
DİĞER ALACAKLAR	15.000	7.000
ORTAKLARDAN ALACAKLAR	15.000	5.000
PERSONELDEN ALACAKLAR	-	2.000
STOKLAR	850.000	225.000
TİCARİ MALLAR	850.000	225.000
DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	50.000	18.000
İNDİRİLECEK K.D.V.	50.000	18.000
II - DURAN VARLIKLAR	533.000	331.000
TİCARİ ALACAKLAR	40.000	20.000
ALACAK SENETLERİ	40.000	20.000
MADDİ DURAN VARLIKLAR	373.000	255.000
ARAZİ VE ARSALAR	-	50.000
BİNALAR	250.000	125.000
TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	102.000	55.000
DEMİRBAŞLAR	61.000	40.000
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR(-)	(40.000)	(15.000)
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	120.000	56.000
HAKLAR	70.000	35.000
ŞEREFIYE	50.000	21.000
AKTİF TOPLAMI	2.099.500	788.500
I – K.V.Y.K.	850.000	415.000
MALİ BORÇLAR	400.000	200.000
BANKA KREDİLERİ	400.000	200.000

TİCARİ BORÇLAR	325.000	160.000
SATICILAR	200.000	90.000
BORÇ SENETLERİ	125.000	40.000
DİĞER TİCARİ BORÇLAR	-	30.000
ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER	70.000	30.000
ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	70.000	30.000
DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAK	55.000	25.000
HESAPLANAN K.D.V.	55.000	25.000
II – U.V.Y.K.	350.000	-
MALİ BORÇLAR	200.000	-
BANKA KREDİLERİ	200.000	-
TİCARİ BORÇLAR	150.000	-
SATICILAR	150.000	-
III - ÖZKAYNAKLAR	899.500	373.500
ÖDENMİŞ SERMAYE	450.000	250.000
SERMAYE	450.000	250.000
KAR YEDEKLERİ	150.000	65.000
YASAL YEDEKLER	150.000	65.000
GEÇMİŞ YIL ZARARLARI (-)	-	(20.000)
DÖNEM NET KARI (ZARARI)	299.500	78.500
PASİF TOPLAMI	2.099.500	788.500

3.3.1. Birleşme Tarihi Olarak TFRS 3'e Göre Kontrolün Edinen İşletmeye Geçtiği Tarihin Kabul Edilmesi

TFRS 3'e göre birleşme tarihi X A.Ş.'nin (edinen) Y A.Ş. 'nin (edinilen) Kontrolünü ele geçirdiği tarih olan 01.03.2017'dir. X A.Ş. alım bedelini hisse senedi arz ederek ödemiştir. X A.Ş., Y. A.Ş.'ni 1.000.000 TL değerle satın almıştır. Bu tutarın gerçeğe uygun değer olmadığı yönünde bir belirti bulunmamaktadır. X A.Ş.'nin gerçeğe uygun değeri ise 2.500.000 TL'dir.

Y A.Ş.'nin kontrolünün X A.Ş.'ye geçtiği (01.03.2017) tarihteki tanımlanabilir varlıklarının ve borçlarının gerçeğe uygun değeri aşağıdaki gibidir.

KALEMLER	DEFTER DEĞERİ	GERÇEĞE UYGUN DEĞER	FARK
BELİRLENEBİLİR VARLIK			
ALINAN ÇEKLER	22.500	20.000	-2.500
HİSSE SENETLERİ	23.000	22.000	-1.000
ALICILAR	60.000	55.000	-5.000
ALACAK SENETLERİ	32.000	30.000	-2.000
TİCARİ MALLAR	225.000	235.000	10.000
UZUN VADELİ ALACAK SENETLERİ	20.000	15.000	-5.000
ARAZİ VE ARSALAR	50.000	55.000	5.000
BİNALAR	125.000	150.000	25.000
TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR	55.000	62.000	7.000
DEMİRBAŞLAR	40.000	30.000	-10.000
BELİRLENEBİLİR YÜKÜMLÜLÜKLER			
BANKA KREDİLERİ	200.000	194.000	6.000
SATICILAR	90.000	80.000	10.000
BORÇ SENETLERİ	40.000	45.000	-5.000

- Y A.Ş. bilançosunda, çalışanlar için ayrılması gerekli olan kıdem tazminatı karşılıkları yer almamaktadır. Bu tutarın 22.000 TL olduğu tahmin edilmektedir.
- İşletmenin Bilançosunda kayıtlı olmayan marka değerinin 50.000 TL olduğu tahmin edilmektedir.
- Birikmiş amortismanların tamamı binalara aittir ve diğer kalemler defter değeri üzerinden devredilecektir.

Devir sonucu her iki işletmenin ortaklarının ortaklık oranının belirlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla işletmelerin gerçeğe uygun değerleri alınarak birleşme oranı hesaplanır.

$$\begin{aligned}
 \text{Birleşme Oranı} &= \text{Devralan İşletmenin Cari Değeri} / (\text{Devralan ve Devrolan İşletmelerin Cari Oraları Toplamı}) \\
 &= 2.500.000 / (2.500.000 + 1.000.000) \\
 &= 2.500.000 / 3.500.000 \\
 &= 0,714
 \end{aligned}$$

Bu oran her iki işletmenin gerçeğe uygun değerlerinin toplamı içerisinde devralan işletmenin payını gösterir. Buna göre, X A.Ş. birleşme sonrası ortaklık payı %71,4 olacaktır. Bu oran 450.000 TL'lik nominal sermaye ile elde edilmiştir. Bu oranla X A.Ş. 'nin hisse senedi arz ederek ulaşabileceği sermaye tutarı ve sermaye artırım tutarı hesaplanabilir. Bu durumda;

$$\begin{aligned}
 \text{Ulaşılabilecek Sermaye} &= \text{Devralan İşletmenin Nominal Sermayesi} / \text{Birleşme Oranı} \\
 &= 450.000 / 0.714 \\
 &= 630.252 \text{ TL'dir.}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{Artırılacak Sermaye Tutarı} &= \text{Ulaşılabilecek Sermaye} - \text{Nominal Sermaye} \\
 &= 630.252 - 450.000 \\
 &= 180.252 \text{ TL'dir.}
 \end{aligned}$$

Birleşme sonrası ortaklık payları aşağıdaki gibi olacaktır;

$$\text{X A.Ş. Ortaklık Payı} = 630.252 \times 0,714 = 450.000$$

$$Y \text{ A.Ş. Ortaklık Payı} = 630.252 \times 0,286 = 180.252$$

Değiştirme Oranı = Artırılacak Sermaye Tutarı / Devrolan İşletme Nominal Sermayesi

$$= 180.252 / 250.000$$

$$= 0.721$$

Bu oran, Y A.Ş. hissedarlarının sahip oldukları bir adet hisse senedine karşılık X A.Ş.'nin 0.721 adet hisse senedi vermesi gerektiğini ifade etmektedir.

Y A.Ş.'nin Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğünün hesaplanması;

KALEMLER	DEFTER DEĞERİ	GERÇEĞE UYGUN DEĞER	FARK
BELİRLENEBİLİR VARLIK			
ALINAN ÇEKLER	22.500	20.000	-2.500
HİSSE SENETLERİ	23.000	22.000	-1.000
ALICILAR	60.000	55.000	-5.000
ALACAK SENETLERİ	32.000	30.000	-2.000
TİCARİ MALLAR	225.000	235.000	10.000
UZUN VADELİ ALACAK SENETLERİ	20.000	15.000	-5.000
ARAZİ VE ARSALAR	50.000	55.000	5.000
BİNALAR	125.000	150.000	25.000
TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	55.000	62.000	7.000
DEMİRBAŞLAR	40.000	30.000	-10.000
HAKLAR	-	50.000	50.000
BELİRLENEBİLİR YÜKÜMLÜLÜKLER			
BANKA KREDİLERİ	200.000	194.000	6.000
SATICILAR	90.000	80.000	10.000
BORÇ SENETLERİ	40.000	45.000	-5.000
KIDEM TAZMİNATI KARŞILIKLARI	-	22.000	-22.000
VERGİYE KONU DEĞERLEME FARKI			60.500
KURUMLAR VERGİSİ ORANI			0,20
ERTELENMİŞ VERGİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ			12.100

Y A.Ş.'nin Dış Devir Kayıtları;

100 KASA	15.000
101 ALINAN ÇEKLER	22.500
102 BANKALAR	45.000
110 HİSSE SENETLERİ	23.000
120 ALICILAR	60.000
121 ALACAK SENETLERİ	32.000
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	20.000
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	5.000
135 PERSONELDEN ALACAKLAR	2.000
153 TİCARİ MALLAR	225.000
191 İNDİRİLECEK K.D.V.	18.000
221 ALACAK SENETLERİ	20.000

250 ARAZİ VE ARSALAR	50.000	
252 BİNALAR	125.000	
253 TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR	55.000	
255 DEMİRBAŞLAR	40.000	
260 HAKLAR	35.000	
261 ŞEREFİYE	21.000	
580 GEÇMİŞ YIL ZARARI	20.000	
129 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAK KARŞILIĞI(-)		10.000
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR		15.000
300 BANKA KREDİLERİ		200.000
320 SATICILAR		90.000
321 BORÇ SENETLERİ		40.000
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR		30.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		30.000
391 HESAPLANAN K.D.V.		25.000
500 SERMAYE		250.000
540 YASAL YEDEKLER		65.000
590 DÖNEM NET KARI		78.500
Y A.Ş. devir bilançosu açılış kaydı.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	15.000	
100 KASA		15.000
Kasanın X A.Ş. ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	20.000	
659 DİĞ. OLG. GİDER VE ZARARLAR	2.500	
101 ALINAN ÇEKLER		22.500
Alınan Çeklerin X A.Ş. ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	45.000	
102 BANKALAR		45.000
Banka hesaplarının X A.Ş. ye devri		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	22.000	
659 DİĞ. OLG. GİDER VE ZARARLAR	1.000	
110 HİSSE SENETLERİ		23.000
Hisse Senetlerinin X A.Ş. ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	55.000	
659 DİĞ. OLG. GİDER VE ZARARLAR	5.000	
120 ALICILAR		60.000
Senetsiz alacaların X A.Ş. ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	30.000	
659 DİĞ. OLG. GİDER VE ZARARLAR	2.000	
121 ALACAK SENETLERİ		32.000
Senetli alacakların X A.Ş. ye devri.		

136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	10.000	
129 ŞÜP. TİC. ALACAK KARŞILIĞI	10.000	
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR		20.000
Şüpheli ticari alacakların X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	7.000	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR		5.000
135 PERSONELDEN ALACAKLAR		2.000
Personel ve ortaklardan olan alacakların X A.Y.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	235.000	
153 TİCARİ MALLAR		225.000
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR		10.000
Ticari malların X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	15.000	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	5.000	
221 ALACAK SENETLERİ		20.000
Uzun vadeli senetli alacakların X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	55.000	
250 ARAZİ VE ARSALAR		50.000
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR		5.000
Arazi ve arsaların X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	150.000	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	15.000	
252 BİNALAR		125.000
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR		40.000
Binaların X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	62.000	
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR		55.000
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR		7.000
Tesis, makine ve cihazların X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	30.000	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	10.000	
255 DEMİRBAŞLAR		40.000
Demirbaşların X A.Ş.ye devri.		

136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	56.000	
260 HAKLAR		35.000
261 ŞEREFİYE		21.000
Haklar ve Şerefîyenin X A.Ş.ye devri.		
300 BANKA KREDİLERİ	200.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		194.000
649 DİĞ. OLG. GELİR VE KARLAR		6.000
Banka kredilerinin X A.Ş.ye devri.		
320 SATICILAR	90.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		80.000
649 DİĞ. OLG. GELİR VE KARLAR		10.000
Senetsiz borçların X A.Ş.ye devri		
321 BORÇ SENETLERİ	40.000	
659 DİĞ. OLG. GİDER VE ZARARLAR	5.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		45.000
Senetli borçların X A.Ş.ye devri.		
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR	30.000	
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	30.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		60.000
Diğer ticari borçların ve Ödenecek vergi ve fonların X A.Ş.ye devri.		
391 HESAPLANAN K.D.V.	25.000	
191 İNDİRİLECEK K.D.V.		18.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		7.000
K.D.V. tahakkuk kaydı.		
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	7.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		7.000
Ödenecek vergi ve fonların X A.Ş.ye devri.		
770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	22.000	
472 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIKLARI		22.000
Kıdem Tazminatı Karşılıklarının ayrılması.		
771 G. Y. GİD. YANSITMA	22.000	
770 GENEL YÖNETİM GİDERİ		22.000
Genel Yönetim Gideri hesaplarının yansıtılması.		
632 GENEL YÖNETİM GİDERİ	22.000	
771 GENEL YÖN. GİD. YANSITMA		22.000

Genel Yönetim Giderlerinin ilgili gider hesaplarına aktarılması.		
472 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIKLARI	22.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR Kıdem tazminatı karşılıklarının X A.Ş.ye devri.		22.000
260 HAKLAR	50.000	
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR Hesaplanan marka değerinin kayıtlara alınması.		50.000
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	50.000	
260 HAKLAR Kayıtlara alınan marka değerinin X A.Ş.ye devri.		50.000
690 DÖNEM KARI VEYA ZARARI	52.500	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR 632 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ Gider hesaplarının Kar/Zarar hesaplarına devri.		30.500 22.000
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR	128.000	
690 DÖNEM KARI VEYA ZARARI Gelir hesaplarının Kar/Zarar hesaplarına devri.		128.000
691 DÖN. KAR. VER. VE DİĞ. Y.Y.K.	15.100	
370 DÖN. KAR.VER. VE DİĞ.Y.Y.K. Vergi ve fon karşılıklarının ayrılması.		15.100
370 DÖN. KAR.VER. VE DİĞ.Y.Y.K.	15.100	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR Vergi ve fon karşılıklarının X A.Ş.ye devri.		15.100
690 DÖNEM KARI VEYA ZARARI	75.500	
691 DÖN. KAR.VER. VE DİĞ.Y.Y.K. 692 DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI Dönem net kar veya zarar kaydı.		15.100 60.400
692 DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	60.400	
590 DÖNEM NET KARI Katılma karının ilgili hesaba devri.		60.400

Y. A.Ş.'nin Devir Sonu Bilançosu;

VARLIKLAR	DEVİR SONU BİLANÇO	KAYNAKLAR
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	433.900	500 SERMAYE 250.000
		540 YASAL YEDEKLER 65.000
		580 GEÇMİŞ YIL ZARARLARI -20.000
		590 DÖNEM NET KÂRI 138.900
TOPLAM	433.900	TOPLAM 433.900

Y A.Ş.'nin devredeceği varlıkların tutarı 433.900 TL değerindedir. Bu tutardan Ertelenmiş Vergi Etkisini çıkardığımızda (433.900 - 12.100) Y A.Ş.'nin net varlıklarının değeri 421.800 TL'dir. Ancak Y A.Ş.'nin gerçeğe uygun değeri 1.000.000 TL'dir. Bu aradaki fark şerefiye olarak nitelendirilir. Bu durumda şerefiye tutarı (1.000.000 – 421.800) 578.200 TL olarak bulunur.

Y A.Ş. Dış Devir kayıtlarını tamamladıktan sonra İç Devir Kayıtlarını da yaparak devir kayıtlarını tamamlamış olur.

Y A.Ş. İç Devir Kayıtları;

136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	433.900	
580 GEÇMİŞ YIL ZARARLARI	20.000	
500 SERMAYE		250.000
540 YASAL YEDEKLER		65.000
590 DÖNEM NET KARI (ZARARI)		138.900
Devir sonu bilançosu açılış kaydı.		
500 SERMAYE	250.000	
540 YASAL YEDEKLER	65.000	
590 DÖNEM NET KARI (ZARARI)	138.900	
331 ORTAKLARA BORÇLAR		453.900
Ortakların sermaye paylarının ve kar paylarının hesaplarına devri.		
331 ORTAKLARA BORÇLAR	453.900	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		433.900
580 GEÇMİŞ YIL ZARARLARI		20.000
Ortaklara olan borçların geçmiş yıl zararlarıyla ve ortakların alacaklarıyla karşılaştırılarak kapatılması.		

X A.Ş.'nin Y A.Ş. varlık ve yükümlülüklerini devralması kayıtları şu şekilde yapılır;

100 KASA	45.000	
101 ALINAN ÇEKLER	125.000	
102 BANKALAR	120.000	
110 HİSSE SENETLERİ	67.000	
120 ALICILAR	182.500	
121 ALACAK SENETLERİ	137.000	
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	25.000	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	15.000	
153 TİCARİ MALLAR	850.000	
191 İNDİRİLECEK K.D.V.	50.000	
221 ALACAK SENETLERİ	40.000	
252 BİNALAR	250.000	
253 TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR	102.000	
255 DEMİRBAŞLAR	61.000	
260 HAKLAR	70.000	
261 ŞEREFİYE	50.000	
103 VERİLEN ÇEK VE ÖDEME EMİRLERİ		50.000
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR		40.000
300 BANKA KREDİLERİ		400.000
320 SATICILAR		200.000
321 BORÇ SENETLERİ		125.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		70.000
391 HESAPLANAN K.D.V.		55.000
400 BANKA KREDİLERİ		200.000
420 SATICILAR		150.000
500 SERMAYE		450.000
540 YASAL YEDEKLER		150.000
590 DÖNEM NET KARI		299.500
X A.Ş.'nin bilançosunun açılış kaydı.		
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE	180.252	
500 SERMAYE		180.252
X A.Ş. sermaye taahhüt kaydı.		
100 KASA	15.000	
101 ALINAN ÇEKLER	20.000	
102 BANKALAR	45.000	
110 HİSSE SENETLERİ	22.000	
120 ALICILAR	60.000	
121 ALACAK SENETLERİ	32.000	
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	10.000	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	5.000	
135 PERSONELDEN ALACAKLAR	2.000	
153 TİCARİ MALLAR	235.000	
221 ALACAK SENETLERİ	20.000	
250 ARAZİ VE ARSALAR	55.000	
252 BİNALAR	150.000	
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	62.000	
255 DEMİRBAŞLAR	30.000	

260 HAKLAR	85.000	
ÖNCE DEN KAYITLI OLAN 35.000		
MARKA DEĞERİ 50.000		
261 ŞEREFİYE	599.200	
ÖNCE DEN KAYITLI OLAN 21.000		
HESAPLANAN ŞEREFİYE 578.200		
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU	10.000	
122 ALACAK SENETLERİ REESKONTU		7.000
222 ALACAK SENETLERİ REESKONTU		5.000
300 BANKA KREDİLERİ		194.000
320 SATICILAR		90.000
321 BORÇ SENETLERİ		45.000
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR		30.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		37.000
370 DÖN. KARI VERGİ VE DİĞ.Y.Y.K.		15.100
472 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIKLARI		22.000
484 ERTELENMİŞ VERGİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ		12.100
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE		180.252
520 HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMİ		819.748
Sermaye Taahhüdünün yerine getirilmesi ve Y A.Ş.'nin		

X A.Ş. birleşme sonrası bilançosu aşağıdaki gibi olur;

	X A.Ş. BİRLEŞME ÖNCESİ BİLANÇOSU	BİRLEŞME KAYDI	X A.Ş. BİRLEŞME SONU BİLANÇOSU
I - DÖNEN VARLIKLAR	1.566.500	439.000	2.005.500
HAZIR DEĞERLER	240.000	80.000	320.000
KASA	45.000	15.000	60.000
ALINAN ÇEKLER	125.000	20.000	145.000
BANKALAR	120.000	45.000	165.000
VERİLEN ÇEK VE ÖDEME EMİRLERİ (-)	(50.000)	-	(50.000)
MENKUL KIYMETLER	67.000	22.000	89.000
HİSSE SENETLERİ	67.000	22.000	89.000
TİCARİ ALACAKLAR	344.500	95.000	439.500
ALICILAR	182.500	60.000	242.500
ALACAK SENETLERİ	137.000	32.000	169.000
DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	25.000	-	25.000
ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	-	10.000	10.000
ALACAK SENETLERİ REESKONTU	-	(7.000)	(7.000)
DİĞER ALACAKLAR	15.000	7.000	22.000
ORTAKLARDAN ALACAKLAR	15.000	5.000	20.000
PERSONELDEN ALACAKLAR	-	2.000	2.000
STOKLAR	850.000	235.000	1.085.000
TİCARİ MALLAR	850.000	235.000	1.085.000
DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	50.000	-	50.000
İNDİRİLECEK K.D.V.	50.000	-	50.000
II - DURAN VARLIKLAR	533.000	996.200	1.529.200
TİCARİ ALACAKLAR	40.000	15.000	55.000
ALACAK SENETLERİ	40.000	20.000	60.000
ALACAK SENETLERİ REESKONTU	-	(5.000)	(5.000)
MADDİ DURAN VARLIKLAR	373.000	297.000	670.000
ARAZİ VE ARSALAR	-	55.000	55.000
BİNALAR	250.000	150.000	400.000
TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	102.000	62.000	164.000

DEMİRBAŞLAR	61.000	30.000	91.000
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR(-)	(40.000)	-	(40.000)
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	120.000	684.200	804.200
HAKLAR	70.000	85.000	155.000
ŞEREFİYE	50.000	599.200	649.200
AKTİF TOPLAMI	2.099.500	1.435.200	3.534.700
I – K.V.Y.K.	850.000	435.200	1.285.200
MALİ BORÇLAR	400.000	194.000	594.000
BANKA KREDİLERİ	400.000	194.000	594.000
TİCARİ BORÇLAR	325.000	155.000	480.000
SATICILAR	200.000	90.000	290.000
BORÇ SENETLERİ REESKONTU	-	(10.000)	(10.000)
BORÇ SENETLERİ	125.000	45.000	170.000
DİĞER TİCARİ BORÇLAR	-	30.000	30.000
ÖD. VER. VE DİĞ. YAS. YÜK.	70.000	37.000	107.000
ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	70.000	37.000	107.000
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	-	49.200	49.200
DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜK. KARŞ.	-	15.100	15.100
KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	-	22.000	22.000
ERTELENMİŞ VERGİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ	-	12.100	12.100
DİĞ. KISA VADELİ YABANCI KAYNAK	55.000	-	55.000
HESAPLANAN K.D.V.	55.000	-	55.000
II – U.V.Y.K.	350.000	-	350.000
MALİ BORÇLAR	200.000	-	200.000
BANKA KREDİLERİ	200.000	-	200.000
TİCARİ BORÇLAR	150.000	-	150.000
SATICILAR	150.000	-	150.000
III - ÖZKAYNAKLAR	899.500	1.000.000	1.899.500
ÖDENMİŞ SERMAYE	450.000	180.252	630.252
SERMAYE	450.000	180.252	630.252
SERMAYE YEDEKLERİ	-	819.748	819.748
HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİ	-	819.748	819.748
KAR YEDEKLERİ	150.000	-	150.000
YASAL YEDEKLER	150.000	-	150.000
GEÇMİŞ YIL ZARARLARI (-)	-	-	-
DÖNEM NET KARI (ZARARI)	299.500	-	299.500
PASİF TOPLAMI	2.099.500	1.435.200	3.534.700

Devralma yoluyla birleşmede, bir veya daha fazla işletme bir işletmeye devrolduğu için devrolunan işletmelerin tüzel kişiliği sona erer. Devralan şirket için ise birleşme, bir sermaye artırımı işlemidir. Bu nedenle devrolunan işletmeler için tasfiye, devralan işletme içinse sermaye artırımı kayıtları yapılır. Ancak devrolunan işletmeler için tasfiyesiz dağılma hali söz konusudur. Çünkü devrolunan işletmelerin varlıkları ve yükümlülükleri yeni şirkete geçmektedir. Bu nedenle birleşmelerde, devrolunan işletmelerin varlıklarının satılarak paraya çevrilmesine, alacakların tahsiline ve borçların ödenmesi işlemine gerek yoktur.

İşletme birleşmelerinde, birleşme nedeniyle tasfiye edilecek olan işletmenin tasfiye kayıtları yapılırken, devralan şirkete aktarılabilecek olan varlıklar için “136-Diğer Çeşitli Alacaklar” hesabı, kaynaklar için ise “336-Diğer Çeşitli Borçlar” hesabı açılarak devredilen değerler bu hesaplarda izlenir. Ya da, sadece “136-Diğer Çeşitli Alacaklar” hesabı açılarak devredilen varlıklar bu hesabın borcuna, kaynaklar ise alacağına kaydedilebilir. Değerlemeden dolayı ortaya çıkan farklılıklar ise gelir ve gider hesaplarında izlenebilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta vergi kanunlarına göre kullanılabilen ancak standartlarda kullanımına izin verilmeyen “679-Diğer Olağan Dışı Gelir ve Karlar” ve “689-Diğer Olağan Dışı Gider ve Zararlar” hesaplarıdır. Bu hesapların yerine standartlara da uygun olan “649-Diğer Olağan Gelir ve Karlar” ve “659-Diğer Olağan Gider ve Zararlar” hesaplarının kullanılması daha uygun olacaktır. Dış devir olarak nitelendirilen bu işlemler tamamlandıktan sonra, devrolunan işletmenin devir sonu bilançosu düzenlenir. Devir sonu bilançosunda yer alan sonuçlar ortakların cari hesabına aktarıldıktan sonra, ortakların cari hesapları ile “136-Diğer Çeşitli Alacaklar” hesabı karşılaştırılarak kapatılır.

Birinci örneğin birinci durumunda pozitif şerefiyenin olduğu bir devralma uygulaması yer almaktadır. Devir işlemlerine başlanmadan önce, edinilecek olan Y A.Ş. varlık ve yükümlülüklerinin gerçeğe uygun değeri tespit edilmelidir. Gerçeğe uygun değerlerin tespiti standartlarda “ölçümleme” olarak adlandırılmaktadır. Y A.Ş. (edinilen)’nin ölçümlemesinin amacı finansal durumunun ve faaliyet sonucunun gerçeğe uygun bir şekilde tespit edilmesidir. Vergi Usul Kanunun da ise gerçeğe uygun değerlerin tespiti “Değerleme” olarak adlandırılmıştır. Vergi Usul Kanununa göre değerlemedeki amaç vergi matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespitidir. Yani vergi kanunlarındaki değerleme vergi matrahıyla alakalıdır, bu ölçütler kamuoyuna sunulacak tablolardaki unsurların tutarlarının belirlenmesinde kullanılan ölçütler değildir. Bu değerlendirme sonucundaki tutarlar vergi kanunlarında gösterilen gün ve zamanlardaki değerlerdir. Örnekte satın alma yöntemi kullanılacağı için gerçeğe uygun değerlerin standartlara göre hesaplanmış ve finansal tablolara aktarılmıştır.

Birleşme işlemlerinde ilk önce edinen işletme belirlenmelidir. Edinen işletmenin belirlenmesinde, edinilen işletmenin üzerinde hâkim güç sağlayan haklara bakmak gerekmektedir. Örnekte edinen işletme, “hâkim güce sahip olan” X A.Ş.’dir. Daha sonra

birleşme tarihini belirlememiz gerekmektedir. Standartlara göre birleşme tarihi kontrolün ele geçirildiği tarihtir. Kontrol gücün ele geçirildiği tarih, Y A.Ş.'nin kapanış tarihi olabileceği gibi daha öncesinde veya daha sonrasında da gerçekleşmiş olabilir. Bu durumda kapanış tarihi dikkate alınmaz. Örnekte, birleşme tarihi kontrolün ele geçtiği tarih olan 01.03.2017'dir.

Edinen işletmenin (X A.Ş.) arttırması gereken sermaye miktarını bulabilmek için birleşme oranını bulmamız gerekmektedir. Birleşme oranında esas olan işletmelerin cari değerleridir. Birleşme oranı edinen işletme cari değeri / (edinen işletmenin cari değeri + edinilen işletmenin cari değeri) şeklinde bulunur. Örnek 1'in 1. durumunda birleşme oranı 0,714 olarak hesaplanmıştır. Bu oran birleşme sonrasında X A.Ş.'nin sahip olacağı paydır. Bu %71,4 lük pay 450.000 TL nominal sermayeyle elde edilmiştir. Bu durumda birleşme sonrasında ulaşılması gereken sermaye miktarı edinen işletmenin nominal sermayesi / birleşme oranı şeklinde bulunur. Örnek 1'in 1. durumunda ulaşılacak olan sermaye miktarı 630.252 TL olarak hesaplanmıştır. Bu durumda edinen (X A.Ş.) işletmenin arttırması gereken sermaye miktarı ulaşılacak sermaye – edinen işletmenin nominal sermayesi şeklinde bulunabilir. Örnekte, artırılması gereken sermaye miktarı 180.252 TL olarak bulunmuştur. Birleşme sonrası oluşacak ortaklık payları X A.Ş. için %71,4, Y A.Ş. için ise %28,6'dır.

Birleşmelerde, edinilen işletenin varlık ve borçları gerçeğe uygun değerle değerlendirildiği ve devredildiği için bu kalemlerin defter değerleriyle aralarında geçici farklar meydana gelmektedir. Bu yüzden edinen işletmenin ileriki dönemlerde vergiye eklenmesi gerekli olan ertelenmiş vergi yükümlülüğü doğmaktadır. Örnek 1'in 1. durumunda, varlıkların ve borçların gerçeğe uygun değerleri ile defter değerleri arasında oluşan toplam farkın tutarı 60.500 TL'dir. Yani vergiye konu değerlendirme farkı 60.500 TL'dir. Kurumlar vergisi oranı %20 olduğu için ertelenmiş vergi yükümlülüğümüz 12.100 TL olarak hesaplanmaktadır.

Örnekte, bilançoda yer almayan kıdem tazminatı ve marka değeri tutarı tespit edilmiştir. Kıdem tazminatı vergi uygulamalarında, personel işten ayrılacağı zaman hesap edilir ve gider kaydedilip "335-Personele Borçlar" hesabında izlenir. Vergi uygulamalarında personelin çalıştığı yıllarda herhangi bir gider ayrılmaz. Ancak muhasebe standartlarında kıdem tazminatı yükümlülüğü çalışanın çalıştığı yıllara dağıtılarak gider olarak kaydedilir ve "472-Kıdem Tazminatı Karşılıkları" hesabında

izlenir. Edinilen işletmenin devrettiği net varlık ve borçları hesaplanırken kıdem tazminatı karşılıklarını dikkate almak gerekmektedir. Nitekim devredilen net tanımlanabilir varlıkların tutarını azaltıcı bir etkiye sahiptir. Örnekte ayrılması gerekli olan 22.000 TL tutarında kıdem tazminatı hesaplanmıştır. Bu yüzden Y A.Ş.’nin (edinilen) devredeceği net varlıkların değerini 22.000 TL değerinde azaltıcı bir etkiye sahiptir. Örnekte hesap edilen marka değeri ise devredilen net tanımlanabilir varlıkları arttırıcı bir etkiye sahiptir ve dikkate alınmalıdır. Örnekte marka değeri 50.000 TL tutarında hesaplanmıştır ve Y A.Ş.’nin devredeceği net varlık tutarını arttırıcı bir etkiye sahiptir.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus, reeskont hesaplamalarıdır. Vergi uygulamalarında sadece senede bağlı borç ve alacaklarda reeskont işlemi uygulanabilmektedir ve bu durumda ihtiyaridir. Ancak standartlarda sadece senetli alacak ve borçlarda değil, senetsiz alacaklara ve borçlara da reeskont işleminin uygulanması gerekli ve zorunludur. X A.Ş. Y A.Ş.’nin senetli ve senetsiz borçlarını ve alacaklarını gerçek değeri üzerinden devralmalıdır. X A.Ş. devraldığı alacak ve borçları defter değerleri üzerinden bilançosuna alır ve gerçek değerine indirebilmek için ise reeskont uygular.

Vergi uygulamalarında şerefiye, maddi olmayan duran varlıklar arasında tanımlanmıştır. İşletme birleşmelerinde, edinilen işletmenin varlıklarının ve borçlarının kayıtlı değer farkına göre daha fazla ödenen tutar olarak hesaplanmaktadır. Ancak standartlara göre şerefiye edinilen işletmenin varlıklarının gerçeğe uygun değerinden borçların ve koşullu borçların gerçeğe uygun değerlerinin çıkarıldıktan sonra yani “İşletme Net Değeri” bulunduktan sonra ulaşılan tutardan daha fazla yapılan ödemelerin (transfer bedelinin) arasındaki pozitif bir fark olarak aktifleştirilmesi olarak tanımlanmıştır. Yani dış devir işlemleri sonucunda ulaşılan bilançoya göre işletmemizin net değeri (varlıkların gerçeğe uygun değeri – borçların gerçeğe uygun değeri) 433.900 TL’dir. Bu tutardan koşullu borcumuz olan ertelenmiş vergi etkisi çıkarıldığında işletmemizin devrettiği net tanımlanabilir varlıkların tutarı (433.900-12.100) 421.800 TL’dir. Bu durumda edinen işletmemizin finansal tablolarında göstereceği şerefiye tutarı (devralma bedeli – net devredilen varlıklar) 578.200 TL’dir.

Örnekte, Y A.Ş. hisse senedi çıkarılarak satın alınmıştır. X A.Ş. devraldığı Y A.Ş.’ni ortaklarına nominal değeri 180.252 TL olan hisse senetlerini vermiştir. Ancak bu

hisselerin gerçek değeri, Y A.Ş.'nin satın alınma bedeli olan 1.000.000 TL'dir. Bu aradaki fark Hisse senedi ihraç primidir. X A.Ş. bu işlem için ayrılması gerekli olan hisse senedi ihraç primi 819.748 TL'dir.

Y A.Ş.'nin yukarıdaki bahsedilen önemli noktalara dikkat edilerek iç devir ve dış devir kayıtları yapıldıktan sonra X A.Ş.'nin Y A.Ş. devir alma kayıtları yapılmalıdır. X A.Ş. Y A.Ş.'nin varlıklarını ve borçlarını gerçek değerleri üzerinden devralarak kendi bilançosuna kaydeder. Varlıkların ve borçların devir kaydı yapılırken senetli ve senetsiz olan alacak ve borçlar için reeskont hesaplanır, bunun yanı sıra hisse senedi ihraç primi, pozitif şerefiye ve geçici farklardan kaynaklanan ertelenmiş vergi yükümlülüğü hesaplanarak devir alma kayıtlarına yansıtılır.

3.3.2. Birleşme Tarihi Olarak TTK'ya Göre Birleşmenin Ticaret Siciline Tescil Tarihinin Kabul Edilmesi

TTK'ya göre birleşme tarihi X A.Ş. nin (edinen) Y A.Ş. nin (edinilen) Kontrolünü ele geçirdiği tarih olan 01.07.2017 yani ticaret siciline tescil ettirdiği tarihtir.

X A.Ş., Y. A.Ş.'ni 400.000 TL değerle Banka Kredisi ile satın almıştır. Y A.Ş.'nin gerçeğe uygun değeri 450.000 TL'dir. X A.Ş.'nin gerçeğe uygun değeri ise 2.500.000 TL'dir.

Y A.Ş.'nin kontrolünün X A.Ş.'ye geçtiği (01.07.2017) tarihteki tanımlanabilir varlıklarının ve borçlarının gerçeğe uygun değeri aşağıdaki gibidir.

KALEMLER	DEFTER DEĞERİ	GERÇEĞE UYGUN DEĞER	FARK
BELİRLENEBİLİR VARLIKLAR			
ALINAN ÇEKLER	22.500	21.000	-1.500
HİSSE SENETLERİ	23.000	21.500	-1.500
ALICILAR	60.000	58.000	-2.000
ALACAK SENETLERİ	32.000	31.000	-1.000
TİCARİ MALLAR	225.000	230.000	5.000
UZ. VAD. ALACAK SENETLERİ	20.000	17.000	-3.000
ARAZİ VE ARSALAR	50.000	58.000	8.000
BİNALAR	125.000	162.000	37.000
TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR	55.000	60.000	5.000
DEMİRBAŞLAR	40.000	29.500	-10.500
BELİRLENEBİLİR YÜKÜMLÜLÜKLER			
BANKA KREDİLERİ	200.000	196.000	4.000
SATICILAR	90.000	85.000	5.000
BORÇ SENETLERİ	40.000	42.000	-2.000

- Y A.Ş. bilançosunda, çalışanlar için ayrılması gerekli olan kıdem tazminatı karşılıkları yer almamaktadır. Bu tutarın 25.000 TL olduğu tahmin edilmektedir.
- İşletmenin Bilançosunda kayıtlı olmayan marka değerinin 50.000 TL olduğu tahmin edilmektedir.
- Birikmiş amortismanların tamamı binalara aittir ve diğer kalemler defter değeri üzerinden devredilecektir.

Devir sonucu her iki işletmenin ortaklarının ortaklık oranının belirlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla işletmelerin gerçeğe uygun değerleri alınarak birleşme oranı hesaplanır.

Birleşme Oranı = Devralan İşletmenin Cari Değeri / (Devralan ve Devrolan İşletmelerin Cari Oraları Toplamı)

$$= 2.500.000 / (2.500.000 + 450.000)$$

$$= 2.500.000 / 2.950.000$$

$$= 0,847$$

Bu oran her iki işletmenin gerçeğe uygun değerlerinin toplamı içerisinde devralan işletmenin payını gösterir. Buna göre, X A.Ş. birleşme sonrası ortaklık payı %84,7 olacaktır. Bu durumda;

Ulaşılabacak Sermaye = Devralan İşletmenin Nominal Sermayesi / Birleşme Oranı

$$= 450.000 / 0.847$$

$$= 531.286 \text{ TL'dir.}$$

Artırılacak Sermaye Tutarı = Ulaşılabacak Sermaye - Nominal Sermaye

$$= 531.286 - 450.000$$

$$= 81.286 \text{ TL'dir.}$$

Birleşme sonrası ortaklık payları aşağıdaki gibi olacaktır;

$$X \text{ A.Ş. Ortaklık Payı} = 531.286 \times 0,847 = 450.000$$

$$Y \text{ A.Ş. Ortaklık Payı} = 531.286 \times 0,153 = 81.286$$

Değiştirme Oranı = Artırılacak Sermaye Tutarı / Devrolan İşletme Nominal Sermayesi

$$= 81.286 / 250.000$$

$$= 0.325$$

Bu oran, Y A.Ş. hissedarlarının sahip oldukları bir adet hisse senedine karşılık X A.Ş.'nin 0.325 adet hisse senedi vermesi gerektiğini ifade etmektedir

Y A.Ş.'nin Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğünün hesaplanması;

KALEMLER	DEFTER DEĞERİ	GERÇEĞE UYGUN DEĞER	FARK
BELİRLENEBİLİR VARLIK			
ALINAN ÇEKLER	22.500	21.000	-1.500
HİSSE SENETLERİ	23.000	21.500	-1.500
ALICILAR	60.000	58.000	-2.000
ALACAK SENETLERİ	32.000	31.000	-1.000
TİCARİ MALLAR	225.000	230.000	5.000
UZ. VAD. ALACAK SENETLERİ	20.000	17.000	-3.000
ARAZİ VE ARSALAR	50.000	58.000	8.000
BİNALAR	125.000	162.000	37.000
TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR	55.000	60.000	5.000
DEMİRBAŞLAR	40.000	29.500	-10.500
HAKLAR	-	50.000	50.000
BELİRLENEBİLİR YÜKÜMLÜLÜKLER			
BANKA KREDİLERİ	200.000	196.000	4.000
SATICILAR	90.000	85.000	5.000
BORÇ SENETLERİ	40.000	42.000	-2.000
KIDEM TAZMİNATI KARŞILIKLARI	-	25.000	-25.000
VERGİYE KONU DEĞERLEME FARKI			67.500
KURUMLAR VERGİSİ ORANI			%20
ERTELENMİŞ VERGİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ			13.500

Y A.Ş.'nin Dış Devir Kayıtları;

100 KASA	15.000	
101 ALINAN ÇEKLER	22.500	
102 BANKALAR	45.000	
110 HİSSE SENETLERİ	23.000	
120 ALICILAR	60.000	
121 ALACAK SENETLERİ	32.000	
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	20.000	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	5.000	
135 PERSONELDEN ALACAKLAR	2.000	
153 TİCARİ MALLAR	225.000	
191 İNDİRİLECEK K.D.V.	18.000	
221 ALACAK SENETLERİ	20.000	
250 ARAZİ VE ARSALAR	50.000	
252 BİNALAR	125.000	

253 TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR	55.000	
255 DEMİRBAŞLAR	40.000	
260 HAKLAR	35.000	
261 ŞEREFIYE	21.000	
580 GEÇMİŞ YIL ZARARI	20.000	
129 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAK KARŞILIĞI(-)		10.000
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR		15.000
300 BANKA KREDİLERİ		200.000
320 SATICILAR		90.000
321 BORÇ SENETLERİ		40.000
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR		30.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		30.000
391 HESAPLANAN K.D.V.		25.000
500 SERMAYE		250.000
540 YASAL YEDEKLER		65.000
590 DÖNEM NET KARI		78.500
Y A.Ş. devir bilançosu açılış kaydı.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	15.000	
100 KASA		15.000
Kasanın X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	21.000	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	1.500	
101 ALINAN ÇEKLER		22.500
Alınan çeklerin X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	45.000	
102 BANKALAR		45.000
Bankalar hesabının X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	21.500	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	1.500	
110 HİSSE SENETLERİ		23.000
Hisse senetleri hesabının X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	58.000	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	2.000	
120 ALICILAR		60.000
Senetsiz alacakların X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	31.000	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	1.000	
121 ALACAK SENETLERİ		32.000
Senetli alacakların X A.Ş.ye devri.		

136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	10.000	
129 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAK KARŞ.	10.000	
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR		20.000
Şüpheli ticari alacakların X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	7.000	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR		5.000
135 PERSONELDEN ALACAKLAR		2.000
Ortaklar ve personelden alacakların X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	230.000	
153 TİCARİ MALLAR		225.000
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR		5.000
Ticari malların X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	17.000	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	3.000	
221 ALACAK SENETLERİ		20.000
Uzun vadeli alacak senetlerinin X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	58.000	
250 ARAZİ VE ARSALAR		50.000
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR		8.000
Arazi ve arsaların X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	162.000	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	15.000	
252 BİNALAR		125.000
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR		52.000
Binaların X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	60.000	
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR		55.000
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR		5.000
Tesis, makine ve cihazların X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	29.500	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	10.500	
255 DEMİRBAŞLAR		40.000
Demirbaşların X A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	56.000	

260 HAKLAR 261 ŞEREFİYE Haklar ve şerefiyenin X A.Ş.ye devri.		35.000 21.000
300 BANKA KREDİLERİ	200.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR Banka kredilerinin X A.Ş.ye devri.		196.000 4.000
320 SATICILAR	90.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR Senetsiz borçların X A.Ş.ye devri.		85.000 5.000
321 BORÇ SENETLERİ 659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	40.000 2.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR Senetli borçların X A.Ş.ye devri.		42.000
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR 360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	30.000 30.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR Diğer ticari borçların, Ödenecek vergi ve fonların X A.Ş.ye devri.		60.000
391 HESAPLANAN K.D.V.	25.000	
191 İNDİRİLEN K.D.V. 360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR K.D.V. tahakkuk kaydı.		18.000 7.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	7.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR Ödenecek vergi ve fonların X A.Ş.ye devri.		7.000
770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	25.000	
472 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIKLARI Kıdem tazminatı karşılıklarının ayrılması.		25.000
771 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ YANS.	25.000	
770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ Genel yönetim giderlerinin yansıtılması.		25.000

632 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	25.000	
771 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ YANS. Genel yönetim giderlerinin ilgili gider hesaplarına aktarılması.		25.000
472 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIKLARI	25.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR Kıdem tazminatı karşılıklarının X A.Ş.ye devri.		25.000
260 HAKLAR	50.000	
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR Hesaplanan marka değerinin kayıtlara alınması.		50.000
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	50.000	
260 HAKLAR Kayıtlara alınan marka değerinin X A.Ş.ye devri.		50.000
690 DÖNEM KARI VEYA ZARARI	46.500	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR 632 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ Gider hesaplarının Kar/Zarar hesaplarına devri.		21.500 25.000
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR	129.000	
690 DÖNEM KARI VEYA ZARARI Gelir hesaplarının Kar/Zarar hesaplarına devri.		129.000
691 DÖN. KAR. VER. VE DİĞ. Y. Y. K.	16.500	
370 DÖN. KAR. VER. VE DİĞ. Y. Y. K. Vergi ve fon karşılıklarının ayrılması.		16.500
370 DÖN. KAR. VER. VE DİĞ. Y. Y. K.	16.500	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR Vergi ve fon karşılıklarının X A.Ş.ye devri.		16.500
690 DÖNEM KARI VEYA ZARARI	82.500	
691 DÖN. KAR. VER. VE DİĞ. Y. Y. K. 692 DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI Dönem net kar veya zarar kaydı.		16.500 66.000
692 DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	66.000	
590 DÖNEM NET KARI Katılma karının ilgili hesaba devri.		66.000

Y. A.Ş.'nin Devir Sonu Bilançosu;

VARLIKLAR	DEVİR SONU BİLANÇO	KAYNAKLAR
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	439.500	500 SERMAYE 250.000
		540 YASAL YEDEKLER 65.000
		580 GEÇMİŞ YIL ZARARLARI -20.000
		590 DÖNEM NET KÂRI 144.500
TOPLAM	439.500	TOPLAM 439.500

Y A.Ş.'nin devredeceği varlıkların tutarı 439.500 TL değerindedir. Bu tutardan Ertelenmiş vergi etkisini çıkardığımızda (439.500 – 13.500) Y A.Ş.'nin net varlıklarının değeri 426.000 TL'dir. Ancak Y A.Ş.'nin gerçeğe uygun değeri 450.000 TL'dir. Bu aradaki fark şerefiye olarak nitelendirilir. Bu durumda şerefiye tutarı (450.000 – 426.000) 24.000 TL olarak bulunur. Ancak Y A.Ş. gerçeğe uygun değerinden 50.000 TL daha düşük bedelle satın alınmıştır. Bu durumda 50.000 TL konsolidasyon fazlası, satın alma karı veya başka bir deyişle negatif şerefiye doğmuştur. Bu 50.000 TL'lik fazlalığın ilk önce birleşmeden doğan şerefiyenin sıfıra kadar indirilmesi daha sonra kalan miktarın (50.000 – 24.000 = 26.000 TL) gelir tablosu hesaplarında muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Y A.Ş. Dış Devir kayıtlarını tamamladıktan sonra İç Devir Kayıtlarını da yaparak devir kayıtlarını tamamlamış olur.

Y A.Ş. İç Devir Kayıtları;

136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	439.500	
580 GEÇMİŞ YIL ZARARLARI	20.000	
500 SERMAYE		250.000
540 YASAL YEDEKLER		65.000
590 DÖNEM NET KARI		144.500
Devir sonu bilançosu açılış kaydı.		
500 SERMAYE	250.000	
540 YASAL YEDEKLER	65.000	
590 DÖNEM NET KARI	144.500	
331 ORTAKLARA BORÇLAR		459.500
Ortakların sermaye paylarının ve kar paylarının hesaplarına devri.		
331 ORTAKLARA BORÇLAR	459.500	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		439.500

580 GEÇMİŞ YIL ZARARLARI	20.000
Ortaklara olan borçların geçmiş yıl zararlarıyla ve ortakların alacaklarıyla karşılaştırılarak kapatılması.	

X A.Ş.'nin Y A.Ş.'nin varlık ve yükümlülüklerini devralması kayıtları şu şekilde yapılır;

100 KASA	45.000	
101 ALINAN ÇEKLER	125.000	
102 BANKALAR	120.000	
110 HİSSE SENETLERİ	67.000	
120 ALICILAR	182.500	
121 ALACAK SENETLERİ	137.000	
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	25.000	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	15.000	
153 TİCARİ MALLAR	850.000	
191 İNDİRİLECEK K.D.V.	50.000	
221 ALACAK SENETLERİ	40.000	
252 BİNALAR	250.000	
253 TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR	102.000	
255 DEMİRBAŞLAR	61.000	
260 HAKLAR	70.000	
261 ŞEREFİYE	50.000	
103 VERİLEN ÇEK VE ÖDEME EMİRLERİ		50.000
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR		40.000
300 BANKA KREDİLERİ		400.000
320 SATICILAR		200.000
321 BORÇ SENETLERİ		125.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		70.000
391 HESAPLANAN K.D.V.		55.000
400 BANKA KREDİLERİ		200.000
420 SATICILAR		150.000
500 SERMAYE		450.000
540 YASAL YEDEKLER		150.000
590 DÖNEM NET KARI		299.500
X A.Ş. bilançosu açılış kaydı.		
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE	81.268	
500 SERMAYE		81.268
Sermaye artırımı taahhüt kaydı.		
100 KASA	15.000	
101 ALINAN ÇEKLER	21.000	
102 BANKALAR	45.000	
110 HİSSE SENETLERİ	21.500	
120 ALICILAR	60.000	
121 ALACAK SENETLERİ	32.000	
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	10.000	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	5.000	
135 PERSONELDEN ALACAKLAR	2.000	
153 TİCARİ MALLAR	230.000	

221 ALACAK SENETLERİ	20.000	
250 ARAZİ VE ARSALAR	58.000	
252 BİNALAR	162.000	
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	60.000	
255 DEMİRBAŞLAR	29.500	
260 HAKLAR	85.000	
ÖNCE DEN KAYITLI OLAN 35.000		
MARKA DEĞERİ 50.000		
261 ŞEREFİYE	21.000	
ÖNCE DEN KAYITLI OLAN 21.000		
HESAPLANAN ŞEREFİYE 0		
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU	5.000	
122 ALACAK SENETLERİ REESKONTU		3.000
222 ALACAK SENETLERİ REESKONTU		3.000
300 BANKA KREDİLERİ		514.732
ÖNCE DEN KAYITLI OLAN 196.000		
KREDİ İLE SATIN ALIM 318.732		
320 SATICILAR		90.000
321 BORÇ SENETLERİ		42.000
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR		30.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		37.000
370 DÖN. KAR. VER. VE DİĞ. Y. Y. K.		16.500
384 ERTELENMİŞ VERGİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ		13.500
472 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIKLARI		25.000
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR		26.000
KONSOLİDASYON		
FAZLASI VEYA NEGATİF		
ŞEREFİYE		
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE		81.268
Sermaye taahhüdünün yerine getirilmesi ve Y A.Ş.'nin varlık ve yükümlülüklerinin devralınması kaydı.		

X A.Ş. birleşme sonrası bilançosu aşağıdaki gibi olur;

	X A.Ş. BİRLEŞME ÖNCESİ BİLANÇOSU	BİRLEŞME KAYDI	X A.Ş. BİRLEŞME SONU BİLANÇOSU
I - DÖNEN VARLIKLAR	1.566.500	438.500	2.005.000
HAZIR DEĞERLER	240.000	81.000	321.000
KASA	45.000	15.000	60.000
ALINAN ÇEKLER	125.000	21.000	146.000
BANKALAR	120.000	45.000	165.000
VERİLEN ÇEK VE ÖDEME EMİRLERİ (-)	(50.000)	-	(50.000)
MENKUL KIYMETLER	67.000	21.500	88.500
HİSSE SENETLERİ	67.000	21.500	88.500
TİCARİ ALACAKLAR	344.500	99.000	443.500
ALICILAR	182.500	60.000	242.500
ALACAK SENETLERİ	137.000	32.000	169.000
DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	25.000	-	25.000
ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	-	10.000	10.000
ALACAK SENETLERİ REESKONTU	-	(3.000)	(3.000)
DİĞER ALACAKLAR	15.000	7.000	22.000
ORTAKLARDAN ALACAKLAR	15.000	5.000	20.000
PERSONELDEN ALACAKLAR	-	2.000	2.000
STOKLAR	850.000	230.000	1.080.000

TİCARİ MALLAR	850.000	230.000	1.080.000
DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	50.000	-	50.000
İNDİRİLECEK K.D.V.	50.000	-	50.000
II - DURAN VARLIKLAR	533.000	432.500	965.500
TİCARİ ALACAKLAR	40.000	17.000	57.000
ALACAK SENETLERİ	40.000	20.000	60.000
ALACAK SENETLERİ REESKONTU	-	(3.000)	(3.000)
MADDİ DURAN VARLIKLAR	373.000	309.500	682.500
ARAZİ VE ARSALAR	-	58.000	58.000
BİNALAR	250.000	162.000	412.000
TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	102.000	60.000	162.000
DEMİRBAŞLAR	61.000	29.500	90.500
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR(-)	(40.000)	-	(40.000)
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	120.000	106.000	226.000
HAKLAR	70.000	85.000	155.000
ŞEREFİYE	50.000	21.000	71.000
AKTİF TOPLAMI	2.099.500	871.000	2.970.500
I - K.V.Y.K.	850.000	763.732	1.613.732
MALİ BORÇLAR	400.000	514.732	914.732
BANKA KREDİLERİ	400.000	514.735	914.732
TİCARİ BORÇLAR	325.000	157.000	482.000
SATICILAR	200.000	90.000	290.000
BORÇ SENETLERİ REESKONTU	-	(5.000)	(5.000)
BORÇ SENETLERİ	125.000	42.000	167.000
DİĞER TİCARİ BORÇLAR	-	30.000	30.000
ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER	70.000	37.000	107.000
ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	70.000	37.000	107.000
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	-	55.000	55.000
DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞ.	-	16.500	16.500
KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	-	25.000	25.000
ERTELENMİŞ VERGİ YÜKÜM.	-	13.500	13.500
DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAK	55.000	-	55.000
HESAPLANAN K.D.V.	55.000	-	55.000
II - U.V.Y.K.	350.000	-	350.000
MALİ BORÇLAR	200.000	-	200.000
BANKA KREDİLERİ	200.000	-	200.000
TİCARİ BORÇLAR	150.000	-	150.000
SATICILAR	150.000	-	150.000
III - ÖZKAYNAKLAR	899.500	107.268	1.006.768
ÖDENMİŞ SERMAYE	450.000	81.268	531.268
SERMAYE	450.000	81.268	531.268
KAR YEDEKLERİ	150.000		150.000
YASAL YEDEKLER	150.000	-	150.000
GEÇMİŞ YIL ZARARLARI (-)	-	-	-
DÖNEM NET KARI (ZARARI)	299.500	26.000	325.500
PASİF TOPLAMI	2.099.500	871.000	2.970.500

2. Durum da, birleşme tarihi olarak TTK esas alınarak 01.07.2017 ticaret siciline tescil ettirildiği tarih olarak belirlenmiştir. Birleşme tarihi değiştiği için edinilen işletenin varlık ve borçlarının da gerçeğe uygun değerleri değişmiştir ve yeniden tespit

edilmiştir. Bu gerçek değerler üzerinden Y A.Ş.’nin 1. Durumda bahsedilen ölçütler dâhilinde iç ve dış devir kayıtları yapılır. Burada birinci durumdan farklı olarak negatif şerefiye doğmaktadır. Bunun nedeni ise Y A.Ş.’nin gerçek değerinden daha az bir tutara satın alınmasıdır. Y A.Ş.’nin gerçek değeri 450.000 TL’dir. Y A.Ş.’nin devredeceği net varlıkların tutarı ise ertelenmiş vergi etkisi çıkarıldıktan sonra (439.500 – 13.500) 426.000 TL’dir. X A.Ş.’nin bu işleminden dolayı (450.000 – 426.000) 24.000 TL tutarında şerefiye doğmuştur. Ancak X A.Ş., Y A.Ş.’yi 400.000 TL ye satın almıştır. Yani Y A.Ş.’nin gerçeğe uygun değerinden daha az bir miktara satın alınmıştır ve 50.000 TL değerinde bir kar (Konsolidasyon fazlası) elde edilmiştir. Bu birleşmeden doğan kardan şerefiye düşürülerek (50.000 – 24.000) 26.000 TL tutarındaki değer X A.Ş. gelir hesaplarında (649-Diğer Olağan Gelir ve Karlar) muhasebeleştirilir ve kar veya zarara aktarılır.

Burada birinci durumdan farklı olarak Y A.Ş. banka kredisi çekilerek satın alınmıştır. X A.Ş. Y A.Ş.’nin varlık ve borçlarını devralırken arttırması gereken sermaye miktarını (81.268) banka kredileri hesabından düştüktan sonra kalan tutarı (400.000 – 81.268) 318.732 “300-Banka Kredileri” hesabına aktarmalıdır.

3.4. Örnek 2: Vergisiz Birleşme

Faaliyet konusu ticaret olan Y A.Ş., faaliyet konusu ticaret olan X A.Ş.’ye tüm varlık ve borçlarıyla katılma önerisinde bulunmuştur. X A.Ş. Y A.Ş.’nin tüm varlık ve borçlarını 01.03.2017 tarihinde devralmıştır. X A.Ş. 373.500 TL değerinde hisse senedi çıkarmış ve Y A.Ş. ortaklarına teslim etmiştir.

Devir öncesi X A.Ş. ve Y A.Ş.’nin bilançoları aşağıdaki gibidir.

	X A.Ş.	Y A.Ş.
I - DÖNEN VARLIKLAR	1.566.500	457.500
HAZIR DEĞERLER	240.000	82.500
KASA	45.000	15.000
ALINAN ÇEKLER	125.000	22.500
BANKALAR	120.000	45.000
VERİLEN ÇEK VE ÖDEME EMİRLERİ (-)	(50.000)	-
MENKUL KIYMETLER	67.000	23.000
HİSSE SENETLERİ	67.000	23.000
TİCARİ ALACAKLAR	344.500	102.000
ALICILAR	182.500	60.000
ALACAK SENETLERİ	137.000	32.000
DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	25.000	-
ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	-	20.000

ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAK KARŞILIĞI (-)	-	(10.000)
DİĞER ALACAKLAR	15.000	7.000
ORTAKLARDAN ALACAKLAR	15.000	5.000
PERSONELDEN ALACAKLAR	-	2.000
STOKLAR	850.000	225.000
TİCARİ MALLAR	850.000	225.000
DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	50.000	18.000
İNDİRİLECEK K.D.V.	50.000	18.000
II - DURAN VARLIKLAR	533.000	331.000
TİCARİ ALACAKLAR	40.000	20.000
ALACAK SENETLERİ	40.000	20.000
MADDİ DURAN VARLIKLAR	373.000	255.000
ARAZİ VE ARSALAR	-	50.000
BİNALAR	250.000	125.000
TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	102.000	55.000
DEMİRBAŞLAR	61.000	40.000
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR(-)	(40.000)	(15.000)
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	120.000	56.000
HAKLAR	70.000	35.000
ŞEREFIYE	50.000	21.000
AKTİF TOPLAMI	2.099.500	788.500
I - K.V.Y.K.	850.000	415.000
MALİ BORÇLAR	400.000	200.000
BANKA KREDİLERİ	400.000	200.000
TİCARİ BORÇLAR	325.000	160.000
SATICILAR	200.000	90.000
BORÇ SENETLERİ	125.000	40.000
DİĞER TİCARİ BORÇLAR	-	30.000
ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER	70.000	30.000
ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	70.000	30.000
DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAK	55.000	25.000
HESAPLANAN K.D.V.	55.000	25.000
II - U.V.Y.K.	350.000	-
MALİ BORÇLAR	200.000	-
BANKA KREDİLERİ	200.000	-
TİCARİ BORÇLAR	150.000	-
SATICILAR	150.000	-
III - ÖZKAYNAKLAR	899.500	373.500
ÖDENMİŞ SERMAYE	450.000	250.000
SERMAYE	450.000	250.000
KAR YEDEKLERİ	150.000	65.000
YASAL YEDEKLER	150.000	65.000
GEÇMİŞ YIL ZARARLARI (-)	-	(20.000)
DÖNEM NET KARI (ZARARI)	299.500	78.500
PASİF TOPLAMI	2.099.500	788.500

Devir alınan Y A.Ş.'nin yapması gerekli olan muhasebe kayıtları aşağıdaki gibidir.

100 KASA	15.000	
101 ALINAN ÇEKLER	22.500	
102 BANKALAR	45.000	
110 HİSSE SENETLERİ	23.000	
120 ALICILAR	60.000	
121 ALACAK SENETLERİ	32.000	
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	20.000	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	5.000	
135 PERSONELDEN ALACAKLAR	2.000	
153 TİCARİ MALLAR	225.000	
191 İNDİRİLECEK K.D.V.	18.000	
221 ALACAK SENETLERİ	20.000	
250 ARAZİ VE ARSALAR	50.000	
252 BİNALAR	125.000	
253 TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR	55.000	
255 DEMİRBAŞLAR	40.000	
260 HAKLAR	35.000	
261 ŞEREFİYE	21.000	
580 GEÇMİŞ YIL ZARARI	20.000	
129 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAK KARŞILIĞI(-)		10.000
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR		15.000
300 BANKA KREDİLERİ		200.000
320 SATICILAR		90.000
321 BORÇ SENETLERİ		40.000
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR		30.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		30.000
391 HESAPLANAN K.D.V.		25.000
500 SERMAYE		250.000
540 YASAL YEDEKLER		65.000
590 DÖNEM NET KARI		78.500
Y A.Ş.'nin açılış kaydı.		
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	15.000	
129 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAK KARŞILIĞI	10.000	
300 BANKA KREDİLERİ	200.000	
320 SATICILAR	90.000	
321 BORÇ SENETLERİ	40.000	
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR	30.000	
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	30.000	
391 HESAPLANAN K.D.V.	25.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	373.500	
100 KASA		15.000
101 ALINAN ÇEKLER		22.500
102 BANKALAR		45.000
110 HİSSE SENETLERİ		23.000
120 ALICILAR		60.000
121 ALACAK SENETLERİ		32.000
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR		20.000
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR		5.000

135 PERSONELDEN ALACAKLAR	2.000	
153 TİCARİ MALLAR	225.000	
191 İNDİRİLECEK K.D.V.	18.000	
221 ALACAK SENETLERİ	20.000	
250 ARAZİ VE ARSALAR	50.000	
252 BİNALAR	125.000	
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	55.000	
255 DEMİRBAŞLAR	40.000	
260 HAKLAR	35.000	
261 ŞEREFİYE	21.000	
Y A.Ş.'nin varlık ve borçlarının X A.Ş.'ye devri.		
242 İŞTİRAKLER	373.500	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		373.500
X A.Ş.'ye devredilen değerler karşılığında alınan hisse senetleri.		
500 SERMAYE	250.000	
540 YASAL YEDEKLER	65.000	
590 DÖNEM NET KARI (ZARARI)	78.500	
580 GEÇMİŞ YIL ZARARLARI		20.000
331 ORTAKLARA BORÇLAR		373.500
Sermayenin, yasal yedeklerin ve dönem karının ortaklara devri.		
331 ORTAKLARA BORÇLAR	373.500	
242 İŞTİRAKLER		373.500
Ortaklara olan borcun ödenmesi.		

X A.Ş.'nin tüm varlık ve borçlarıyla Y A.Ş.'yi devralma kayıtları aşağıdaki gibidir.

100 KASA	45.000	
101 ALINAN ÇEKLER	125.000	
102 BANKALAR	120.000	
110 HİSSE SENETLERİ	67.000	
120 ALICILAR	182.500	
121 ALACAK SENETLERİ	137.000	
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	25.000	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	15.000	
153 TİCARİ MALLAR	850.000	
191 İNDİRİLECEK K.D.V.	50.000	
221 ALACAK SENETLERİ	40.000	
252 BİNALAR	250.000	
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	102.000	
255 DEMİRBAŞLAR	61.000	
260 HAKLAR	70.000	
261 ŞEREFİYE	50.000	
103 VERİLEN ÇEK VE ÖDEME EMİRLERİ		50.000
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR		40.000
300 BANKA KREDİLERİ		400.000

320 SATICILAR		200.000
321 BORÇ SENETLERİ		125.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		70.000
391 HESAPLANAN K.D.V.		55.000
400 BANKA KREDİLERİ		200.000
420 SATICILAR		150.000
500 SERMAYE		450.000
540 YASAL YEDEKLER		150.000
590 DÖNEM NET KARI		299.500
X A.Ş. Açılış kaydı.		
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE	373.500	
500 SERMAYE		373.500
Sermaye Artırımı Taahhüt kaydı.		
100 KASA	15.000	
101 ALINAN ÇEKLER	22.500	
102 BANKALAR	45.000	
110 HİSSE SENETLERİ	23.000	
120 ALICILAR	60.000	
121 ALACAK SENETLERİ	32.000	
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	20.000	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	5.000	
135 PERSONELDEN ALACAKLAR	2.000	
153 TİCARİ MALLAR	225.000	
191 İNDİRİLECEK K.D.V.	18.000	
221 ALACAK SENETLERİ	20.000	
250 ARAZİ VE ARSALAR	50.000	
252 BİNALAR	125.000	
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	55.000	
255 DEMİRBAŞLAR	40.000	
260 HAKLAR	35.000	
261 ŞEREFİYE	21.000	
129 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞ.		10.000
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR		15.000
300 BANKA KREDİLERİ		200.000
320 SATICILAR		90.000
321 BORÇ SENETLERİ		40.000
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR		30.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		30.000
391 HESAPLANAN K.D.V.		25.000
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE		373.500
Sermaye Taahhüdünün yerine getirilmesi ve Y A.Ş. varlık ve yükümlülüklerinin devralınması kaydı.		

Birleşme sonrası X A.Ş.'nin bilançosu aşağıdaki gibidir.

	X A.Ş. BİRLEŞME ÖNCESİ BİLANÇOSU	BİRLEŞME KAYDI	X A.Ş. BİRLEŞME SONU BİLANÇOSU
I - DÖNEN VARLIKLAR	1.566.500	457.500	2.024.000
HAZIR DEĞERLER	240.000	82.500	322.500
KASA	45.000	15.000	60.000
ALINAN ÇEKLER	125.000	22.500	147.500
BANKALAR	120.000	45.000	165.000
VERİLEN ÇEK VE ÖDEME EMİRLERİ (-)	(50.000)	-	(50.000)
MENKUL KIYMETLER	67.000	23.000	90.000
HİSSE SENETLERİ	67.000	23.000	90.000
TİCARİ ALACAKLAR	344.500	102.000	446.500
ALICILAR	182.500	60.000	242.500
ALACAK SENETLERİ	137.000	32.000	169.000
DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	25.000	-	25.000
ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	-	20.000	20.000
ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAK KARŞILIĞI (-)	-	(10.000)	(10.000)
DİĞER ALACAKLAR	15.000	7.000	22.000
ORTAKLARDAN ALACAKLAR	15.000	5.000	20.000
PERSONELDEN ALACAKLAR	-	2.000	2.000
STOKLAR	850.000	225.000	1.075.000
TİCARİ MALLAR	850.000	225.000	1.075.000
DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	50.000	18.000	68.000
İNDİRİLECEK K.D.V.	50.000	18.000	68.000
II - DURAN VARLIKLAR	533.000	331.000	864.000
TİCARİ ALACAKLAR	40.000	20.000	60.000
ALACAK SENETLERİ	40.000	20.000	60.000
MADDİ DURAN VARLIKLAR	373.000	255.000	628.000
ARAZİ VE ARSALAR	-	50.000	50.000
BİNALAR	250.000	125.000	375.000
TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	102.000	55.000	157.000
DEMİRBAŞLAR	61.000	40.000	101.000
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR(-)	(40.000)	(15.000)	(55.000)
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	120.000	56.000	176.000
HAKLAR	70.000	35.000	105.000
ŞEREFİYE	50.000	21.000	71.000
AKTİF TOPLAMI	2.099.500	788.500	2.888.000
I – K.V.Y.K.	850.000	415.000	1.265.000
MALİ BORÇLAR	400.000	200.000	600.000
BANKA KREDİLERİ	400.000	200.000	600.000
TİCARİ BORÇLAR	325.000	160.000	485.000
SATICILAR	200.000	90.000	290.000
BORÇ SENETLERİ	125.000	40.000	165.000
DİĞER TİCARİ BORÇLAR	-	30.000	30.000
ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER	70.000	30.000	100.000
ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	70.000	30.000	100.000
DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAK	55.000	25.000	80.000
HESAPLANAN K.D.V.	55.000	25.000	80.000
II – U.V.Y.K.	350.000	-	350.000
MALİ BORÇLAR	200.000	-	200.000

BANKA KREDİLERİ	200.000	-	200.000
TİCARİ BORÇLAR	150.000	-	150.000
SATICILAR	150.000	-	150.000
III - ÖZKAYNAKLAR	899.500	373.500	1.273.000
ÖDENMİŞ SERMAYE	450.000	373.500	1.273.000
SERMAYE	450.000	373.500	1.273.000
KAR YEDEKLERİ	150.000	-	-
YASAL YEDEKLER	150.000	-	-
GEÇMİŞ YIL ZARARLARI (-)	-	-	-
DÖNEM NET KARI (ZARARI)	299.500	-	-
PASİF TOPLAMI	2.099.500	788.500	2.888.000

KVK 19. ve 20. maddelerinde vergisiz birleşme şekli açıklanmıştır. KVK madde 19’da vergisiz birleşmenin tanımı yapılmış, madde 20’de ise vergisiz birleşme işleminin şartları açıklanmıştır. Ayrıca KVK vergisiz birleşmenin devir hükmünde olduğunu belirtmiştir. Vergisiz birleşme işlemi yapılırken Y A.Ş. varlık ve borçlarını deftere kayıtlı değer üzerinden yani hiçbir değerleme yapılmaksızın devretmek durumundadır. Bu durumda Y A.Ş. defter değerleri üzerinden varlıklarının ve yükümlülüklerinin devir kayıtlarını yapar. Devir kayıtlarını “136 – Diğer Çeşitli Alacaklar” hesabında izler. Y A.Ş. devir kayıtlarını yaptıktan sonra X A.Ş. den devredeceği değerler karşılığında aldığı 373.500 YL değerinde ki hisse senetlerini “242 – İştirakler” hesabına aktararak orada takip eder. Sermaye, yasal yedekler, dönem karı ve geçmiş yıl zararları “331 - Ortaklara Borçlar” hesabına aktarılır ve “242 – İştirakler” hesabıyla karşılaştırılarak kapatılır.

X A.Ş.’nin, Y A.Ş.’nin varlık ve yükümlülüklerini devralırken arttırması gereken sermaye miktarı Y A.Ş. net değeri olan 373.500 TL kadardır. X A.Ş. sermaye arttırma taahhüt kaydını yaptıktan sonra Y A.Ş.’nin varlık ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden olduğu gibi kendi bünyesine almaktadır.

KVK’ya göre birleşmelerde işletmeler varlık ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden devretmek durumundadır. Bunun yanı sıra aktif ve pasifi düzenleyici hesaplar da ilgili oldukları aktif ve pasif hesaplarla birlikte devrolunacağı belirtilmektedir. Oysaki standartlarda birleşme işlemlerinde işletmelerin varlık ve borçlarının gerçeğe uygun değerleri üzerinden hesaplamalar yapılmaktadır. Bunun sonucuna göre pozitif şerefiye veya negatif şerefiye doğmaktadır. Bunun yanı sıra aktif ve pasifi düzenleyici hesaplar birleşme işlemleri sırasında kapatılmaktadır ve devredilmemektedir. Örnekteki “257 – Birikmiş Amortismanlar” ve “129 – Şüpheli Ticari Alacaklar” hesapları Vergisiz Birleşme kapsamında oldukları için devredilmek durumunda kalmıştır.

3.5. Örnek 3: Yeni Kuruluş Yoluyla Birleşme

X A.Ş. ile Y A.Ş. birleşerek “XY A.Ş.”yi kurmaya karar vermişlerdir. Kurulacak olan yeni şirketin sermayesi 700.000 TL olup X A.Ş. ile Y A.Ş. ortaklık payları eşit olacaktır.

Birleşmeye kabul edilen X A.Ş. bilançosu ile Y A.Ş. bilançosu ve bilançoların devir şartları aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Varsayılan anlaşmaya göre X ve Y anonim şirketleri ortakları taahhütlerini aşan kısmı yeni şirketten bir ay sonra nakden tahsil edeceklerdir, taahhütlerinin noksan kalan kısımlarını ise hemen nakit olarak tamamlayacaklardır.

	X A.Ş.	Y A.Ş.
I - DÖNEN VARLIKLAR	1.566.500	457.500
HAZIR DEĞERLER	240.000	82.500
KASA	45.000	15.000
ALINAN ÇEKLER	125.000	22.500
BANKALAR	120.000	45.000
VERİLEN ÇEK VE ÖDEME EMİRLERİ (-)	(50.000)	-
MENKUL KIYMETLER	67.000	23.000
HİSSE SENETLERİ	67.000	23.000
TİCARİ ALACAKLAR	344.500	102.000
ALICILAR	182.500	60.000
ALACAK SENETLERİ	137.000	32.000
DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	25.000	-
ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	-	20.000
ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAK KARŞILIĞI (-)	-	(10.000)
DİĞER ALACAKLAR	15.000	7.000
ORTAKLARDAN ALACAKLAR	15.000	5.000
PERSONELDEN ALACAKLAR	-	2.000
STOKLAR	850.000	225.000
TİCARİ MALLAR	850.000	225.000
DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	50.000	18.000
İNDİRİLECEK K.D.V.	50.000	18.000
II - DURAN VARLIKLAR	533.000	331.000
TİCARİ ALACAKLAR	40.000	20.000
ALACAK SENETLERİ	40.000	20.000
MADDİ DURAN VARLIKLAR	373.000	255.000
ARAZİ VE ARSALAR	-	50.000
BİNALAR	250.000	125.000
TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	102.000	55.000
DEMİRBAŞLAR	61.000	40.000
BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR(-)	(40.000)	(15.000)
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	120.000	56.000
HAKLAR	70.000	35.000
ŞEREFİYE	50.000	21.000
AKTİF TOPLAMI	2.099.500	788.500
I – K.V.Y.K.	850.000	415.000
MALİ BORÇLAR	400.000	200.000
BANKA KREDİLERİ	400.000	200.000

TİCARİ BORÇLAR	325.000	160.000
SATICILAR	200.000	90.000
BORÇ SENETLERİ	125.000	40.000
DİĞER TİCARİ BORÇLAR	-	30.000
ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER	70.000	30.000
ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	70.000	30.000
DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAK	55.000	25.000
HESAPLANAN K.D.V.	55.000	25.000
II – U.V.Y.K.	350.000	-
MALİ BORÇLAR	200.000	-
BANKA KREDİLERİ	200.000	-
TİCARİ BORÇLAR	150.000	-
SATICILAR	150.000	-
III - ÖZKAYNAKLAR	899.500	373.500
ÖDENMİŞ SERMAYE	450.000	250.000
SERMAYE	450.000	250.000
KAR YEDEKLERİ	150.000	65.000
YASAL YEDEKLER	150.000	65.000
GEÇMİŞ YIL ZARARLARI (-)	-	(20.000)
DÖNEM NET KARI (ZARARI)	299.500	78.500
PASİF TOPLAMI	2.099.500	788.500

X A.Ş. devir şartları (varlık ve borçlarının gerçeğe uygun değeri) aşağıdaki gibidir;

KALEMLER	DEFTER DEĞERİ	GERÇEĞE UYGUN DEĞER
BELİRLENEBİLİR VARLIK		
ALINAN ÇEKLER	125.000	120.000
HİSSE SENETLERİ	67.000	60.000
ALICILAR	182.500	175.500
ALACAK SENETLERİ	137.000	130.000
TİCARİ MALLAR	850.000	825.000
UZUN VADELİ ALACAK SENETLERİ	40.000	35.000
BİNALAR	250.000	325.000
TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR	102.000	123.000
DEMİRBAŞLAR	61.000	45.000
BELİRLENEBİLİR YÜKÜMLÜLÜKLER		
BANKA KREDİLERİ	400.000	410.000
SATICILAR	200.000	175.000
BORÇ SENETLERİ	125.000	120.000

- Birikmiş amortismanların 20.000 TL si binalara 20.000 TL si ise tesis, makine ve cihazlara aittir ve diğer kalemler defter değeri üzerinden devrolunacaktır.

Y A.Ş. devir şartları (varlık ve borçlarının gerçeğe uygun değeri) aşağıdaki gibidir;

KALEMLER	DEFTER DEĞERİ	GERÇEĞE UYGUN DEĞER
BELİRLENEBİLİR VARLIK		
ALINAN ÇEKLER	22.500	20.000
HİSSE SENETLERİ	23.000	22.000
ALICILAR	60.000	55.000

ALACAK SENETLERİ	32.000	30.000
TİCARİ MALLAR	225.000	235.000
UZUN VADELİ ALACAK SENETLERİ	20.000	15.000
ARAZİ VE ARSALAR	50.000	55.000
BİNALAR	125.000	150.000
TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR	55.000	62.000
DEMİRBAŞLAR	40.000	30.000
BELİRLENEBİLİR YÜKÜMLÜLÜKLER		
BANKA KREDİLERİ	200.000	194.000
SATICILAR	90.000	80.000
BORÇ SENETLERİ	40.000	45.000

- Birikmiş amortismanların tamamı binalara aittir ve diğer kalemler defter değeri üzerinden devrolunacaktır.

X A.Ş. dış devir kayıtları aşağıdaki gibidir.

100 KASA	45.000	
101 ALINAN ÇEKLER	125.000	
102 BANKALAR	120.000	
110 HİSSE SENETLERİ	67.000	
120 ALICILAR	182.500	
121 ALACAK SENETLERİ	137.000	
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	25.000	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	15.000	
153 TİCARİ MALLAR	850.000	
191 İNDİRİLECEK K.D.V.	50.000	
221 ALACAK SENETLERİ	40.000	
252 BİNALAR	250.000	
253 TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR	102.000	
255 DEMİRBAŞLAR	61.000	
260 HAKLAR	70.000	
261 ŞEREFİYE	50.000	
103 VERİLEN ÇEK VE ÖDEME EMİRLERİ		50.000
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR		40.000
300 BANKA KREDİLERİ		400.000
320 SATICILAR		200.000
321 BORÇ SENETLERİ		125.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		70.000
391 HESAPLANAN K.D.V.		55.000
400 BANKA KREDİLERİ		200.000
420 SATICILAR		150.000
500 SERMAYE		450.000
540 YASAL YEDEKLER		150.000
590 DÖNEM NET KARI		299.500
X A.Ş. bilançosu açılış kaydı.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	45.000	

100 KASA		45.000
Kasanın XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	120.000	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	5.000	
101 ALINAN ÇEKLER		125.000
Alınan çeklerin XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	120.000	
102 BANKALAR		120.000
Bankalar hesabının XY A.Ş.ye devri.		
103 VERİLEN ÇEK VE ÖDEME EMİRLERİ	50.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		50.000
Verilen çek ve ödeme emirlerinin XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	60.000	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	7.000	
110 HİSSE SENETLERİ		67.000
Hisse senetlerinin XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	175.500	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	7.000	
120 ALICILAR		182.500
Senetsiz alacakların XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	130.000	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	7.000	
121 ALACAK SENETLERİ		137.000
Senetli alacakların XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	40.000	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR		15.000
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR		25.000
Diğer ticari alacakların ve ortaklardan alacakların XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	825.000	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	25.000	
153 TİCARİ MALLAR		850.000
Ticari malların XY A.Ş.ye devri.		

136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	35.000 5.000	
221 ALACAK SENETLERİ Uzun vadeli senetli alacakların XY A.Ş.ye devri.		40.000
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	325.000 20.000	
252 BİNALAR 649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR Binaların XY A.Ş.ye devri.		250.000 95.000
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	123.000 20.000	
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR 649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR Tesis, makine ve cihazların XY A.Ş.ye devri.		102.000 41.000
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	45.000 16.000	
255 DEMİRBAŞLAR Demirbaşların XY A.Ş.ye devri.		61.000
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	120.000	
260 HAKLAR 261 ŞEREFİYE Haklar ve şerefiyenin XY A.Ş.ye devri.		70.000 50.000
300 BANKA KREDİLERİ 659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	400.000 10.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR Banka kredilerinin XY A.Ş.ye devri.		410.000
320 SATICILAR	200.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR Senetsiz borçların XY A.Ş.ye devri.		175.000 25.000
321 BORÇ SENETLERİ	125.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR Senetli borçların XY A.Ş.ye devri.		120.000 5.000

360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	70.000	
400 BANKA KREDİLERİ	200.000	
420 SATICILAR	150.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		420.000
Ödenecek vergi ve fonların, uzun vadeli banka kredilerinin ve uzun vadeli senetsiz borçların XY A.Ş.ye devri.		
391 HESAPLANAN K.D.V.	55.000	
191 İNDİRİLECEK K.D.V.		50.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		5.000
K.D.V. tahakkuk kaydı.		
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	5.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		5.000
Ödenecek vergi ve fonların XY A.Ş.ye devri.		
690 DÖNEM KARI VEYA ZARARI	82.000	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR		82.000
Gider hesaplarının Kar/Zarar hesabına devri.		
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR	166.000	
690 DÖNEM KARI VEYA ZARARI		166.000
Gelir hesaplarının Kar/Zarar hesabına devri.		
691 DÖN. KAR.VER. VE DİĞ.Y.Y.K.	16.800	
370 DÖN. KAR.VER. VE DİĞ.Y.Y.K.		16.800
Vergi ve fon karşılıklarının ayrılması.		
370 DÖN. KAR.VER. VE DİĞ.Y.Y.K.	16.800	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		16.800
Vergi ve fon karşılıklarının XY A.Ş.ye devri.		
690 DÖNEM KARI VEYA ZARARI	84.000	
691 DÖN. KAR.VER. VE DİĞ.Y.Y.K.		16.800
692 DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI		67.200
Dönem net kar veya zarar kaydı.		
692 DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	67.200	
590 DÖNEM NET KARI		67.200
Katılma karının ilgili hesaba devri.		

X A.Ş. Devir sonu Bilançosu aşağıdaki gibi olacaktır;

VARLIKLAR	DEVİR SONU BİLANÇO	KAYNAKLAR
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	966.700	500 SERMAYE 450.000 540 YASAL YEDEKLER 150.000 590 DÖNEM NET KÂRI 366.700
TOPLAM	966.700	TOPLAM 966.700

X A.Ş. İç Devir Kayıtları aşağıdaki gibidir;

136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	966.700	
500 SERMAYE		450.000
540 YASAL YEDEKLER		150.000
590 DÖNEM NET KARI		366.700
X A.Ş. İç devir açılış kaydı.		
500 SERMAYE	450.000	
540 YASAL YEDEKLER	150.000	
590 DÖNEM NET KARI	366.700	
331 ORTAKLARA BORÇLAR		966.700
Ortakların sermaye, yasal dekler ve kar paylarının hesaplarına devri.		
331 ORTAKLARA BORÇLAR	966.700	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		966.700
Ortaklara olan borçların ortakların alacaklarıyla karşılaştırılarak kapatılması.		

X A.Ş. yeni kurulacak olan XY A.Ş.ye devrettiği varlıkların net değeri 966.700 TL'dir. Ancak sermaye taahhüdü 350.000 TL'dir. Bu durumdan X A.Ş. ortakları, yeni kurulacak olan şirketten (966.700 – 350.000) 616.700 TL alacaklı olacaktır.

Y A.Ş. Dış Devir kayıtları aşağıdaki gibidir.

100 KASA	15.000	
101 ALINAN ÇEKLER	22.500	
102 BANKALAR	45.000	
110 HİSSE SENETLERİ	23.000	
120 ALICILAR	60.000	
121 ALACAK SENETLERİ	32.000	
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	20.000	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	5.000	
135 PERSONELDEN ALACAKLAR	2.000	
153 TİCARİ MALLAR	225.000	
191 İNDİRİLECEK K.D.V.	18.000	
221 ALACAK SENETLERİ	20.000	
250 ARAZİ VE ARSALAR	50.000	
252 BİNALAR	125.000	
253 TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR	55.000	
255 DEMİRBAŞLAR	40.000	
260 HAKLAR	35.000	
261 ŞEREFİYE	21.000	
580 GEÇMİŞ YIL ZARARI	20.000	
129 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAK KARŞILIĞI (-)	10.000	
257 BİRİKMİŞ AMAORTİSMANLAR	15.000	
300 BANKA KREDİLERİ	200.000	
320 SATICILAR	90.000	
321 BORÇ SENETLERİ	40.000	
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR	30.000	
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	30.000	
391 HESAPLANAN K.D.V.	25.000	
500 SERMAYE	250.000	
540 YASAL YEDEKLER	65.000	
590 DÖNEM NET KARI	78.500	
Y A.Ş. bilançosu açılış kaydı.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	15.000	
100 KASA		15.000
Kasa hesabının XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	20.000	
659 DİĞ. OLG. GİDER VE ZARARLAR	2.500	
101 ALINAN ÇEKLER		22.500
Alınan çeklerin XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	45.000	
102 BANKALAR		45.000
Bankalar hesabının XY A.Ş.ye devri.		

136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	22.000	
659 DİĞ. OLG. GİDER VE ZARARLAR	1.000	
110 HİSSE SENETLERİ		23.000
Hisse senetlerinin XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	55.000	
659 DİĞ. OLG. GİDER VE ZARARLAR	5.000	
120 ALICILAR		60.000
Senetsiz alacakların XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	30.000	
659 DİĞ. OLG. GİDER VE ZARARLAR	2.000	
121 ALACAK SENETLERİ		32.000
Senetli alacakların XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	10.000	
129 ŞÜP. TİC. ALACAK KARŞILIĞI	10.000	
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR		20.000
Şüpheli ticari alacakların XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	7.000	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR		5.000
135 PERSONELDEN ALACAKLAR		2.000
Ortaklardan ve personelden olan alacakların XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	235.000	
153 TİCARİ MALLAR		225.000
649 DİĞ. OLG. GELİR VE KARLAR		10.000
Ticari malların XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	15.000	
659 DİĞ. OLG. GİDER VE ZARARLAR	5.000	
221 ALACAK SENETLERİ		20.000
Uzun vadeli senetli alacakların XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	55.000	
250 ARAZİ VE ARSALAR		50.000
649 DİĞ. OLG. GELİR VE KARLAR		5.000
Arazi ve arsaların XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	150.000	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	15.000	
252 BİNALAR		125.000
649 DİĞ. OLG. GELİR VE KARLAR		40.000
Binaların XY A.Ş.ye devri.		

136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	62.000	
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR		55.000
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR		7.000
Tesis, makine ve cihazların XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	30.000	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	10.000	
255 DEMİRBAŞLAR		40.000
Demirbaşların XY A.Ş.ye devri.		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	56.000	
260 HAKLAR		35.000
261 ŞEREFIYE		21.000
Haklar ve şerefiyenin XY A.Ş.ye devri.		
300 BANKA KREDİLERİ	200.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		194.000
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR		6.000
Banka kredilerinin XY A.Ş.ye devri.		
320 SATICILAR	90.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		80.000
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR		10.000
Senetsiz borçların XY A.Ş.ye devri.		
321 BORÇ SENETLERİ	40.000	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR	5.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		45.000
Senetli borçların XY A.Ş.ye devri.		
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR	30.000	
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	30.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		60.000
Diğer ticari borçların ve ödenecek vergi ve fonların XY A.Ş.ye devri.		
391 HESAPLANAN K.D.V.	25.000	
191 İNDİRİLECEK K.D.V.		18.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		7.000
K.D.V. tahakkuk kaydı.		
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	7.000	

136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR Ödenecek vergi ve fonların XY A.Ş.ye devri.		7.000
690 DÖNEM KARI VEYA ZARARI	30.500	
659 DİĞ. OLĞ. GİDER VE ZARARLAR Gider hesaplarının Kar/Zarar hesabına devri.		30.500
649 DİĞ. OLĞ. GELİR VE KARLAR	78.000	
690 DÖNEM KARI VEYA ZARARI Gelir hesaplarının Kar/Zarar hesabına devri.		78.000
691 DÖN. KAR.VER. VE DİĞ.Y.Y.K.	9.500	
370 DÖN. KAR.VER. VE DİĞ.Y.Y.K. Vergi ve fon karşılıklarının ayrılması.		9.500
370 DÖN. KAR.VER. VE DİĞ.Y.Y.K.	9.500	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR Vergi ve fon karşılıklarının XY A.Ş.ye devri.		9.500
690 DÖNEM KARI VEYA ZARARI	47.500	
691 DÖN. KAR.VER. VE DİĞ.Y.Y.K. 692 DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI Dönem net kar veya zarar kaydı.		9.500 38.000
692 DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	38.000	
590 DÖNEM NET KARI Katılma karının ilgili hesaba devri.		38.000

Y A.Ş. Devir sonu Bilançosu aşağıdaki gibi olacaktır;

VARLIKLAR	DEVİR SONU BİLANÇO	KAYNAKLAR
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	411.500	500 SERMAYE 250.000 540 YASAL YEDEKLER 65.000 580 GEÇMİŞ YIL ZARARLARI -20.000 590 DÖNEM NET KÂRI 116.500
TOPLAM	411.500	TOPLAM 411.500

Y A.Ş. İç Devir Kayıtları aşağıdaki gibidir;

136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	411.500	
580 GEÇMİŞ YIL ZARARLARI	20.000	
500 SERMAYE		250.000
540 YASSAL YEDEKLER		65.000
590 DÖNEM NET KARI		116.500
Y A.Ş.'nin iç devir açılış kaydı.		
500 SERMAYE	250.000	
540 YASAL YEDEKLER	65.000	
590 DÖNEM NET KARI	116.500	
331 ORTAKLARA BORÇLAR		431.500
Ortakların sermaye, yasal yedekler ve kar paylarının hesaplarına devri.		
331 ORTAKLARA BORÇLAR	431.500	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		411.500
580 GEÇMİŞ YIL ZARARLARI		20.000
Ortakların borçlarının ve alacaklarının karşılaştırılarak kapatılması.		

Y A.Ş.'nin yeni kurulacak olan XY A.Ş.ye devrettiği varlıkların net değeri 411.500 TL'dir. Ancak sermaye taahhüdü 350.000 TL'dir. Bu durumdan Y A.Ş. ortakları, yeni kurulacak olan şirketten (411.500 – 350.000) 61.500 TL alacaklı olacaktır.

XY A.Ş.'nin Kuruluş Kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE	700.000	
X A.Ş. 350.000		
Y A.Ş. 350.000		
500 SERMAYE		700.000
X A.Ş. 350.000		
Y A.Ş. 350.000		
XY A.Ş.'nin taahhüt kaydı.		
100 KASA	45.000	
101 ALINAN ÇEKLER	120.000	
102 BANKALAR	120.000	
110 HİSSE SENETLERİ	60.000	
120 ALICILAR	182.500	
121 ALACAK SENETLERİ	137.000	
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	25.000	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	15.000	
153 TİCARİ MALLAR	825.000	
221 ALACAK SENETLERİ	40.000	

252 BİNALAR	325.000	
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	123.000	
255 DEMİRBAŞLAR	45.000	
260 HAKLAR	70.000	
261 ŞEREFİYE	50.000	
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU	30.000	
122 ALACAK SENETLERİ REESKONTU		14.000
222 ALACAK SENETLERİ REESKONTU		5.000
103 VERİLEN ÇEK VE ÖDEME EMİRLERİ		50.000
300 BANKA KREDİLERİ		410.000
320 SATICILAR		200.000
321 BORÇ SENETLERİ		125.000
331 ORTAKLARA BORÇLAR		616.700
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		75.000
370 DÖN. KAR. VER. VE DİĞ. Y.Y.K.		16.800
400 BANKA KREDİLERİ		200.000
420 SATICILAR		150.000
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE		350.000
X A.Ş.'nin varlıklarının ve borçlarının devir alınması ve taahhüdün yerine getirilmesi kaydı.		
100 KASA	15.000	
101 ALINAN ÇEKLER	20.000	
102 BANKALAR	45.000	
110 HİSSE SENETLERİ	22.000	
120 ALICILAR	60.000	
121 ALACAK SENETLERİ	32.000	
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	10.000	
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	5.000	
135 PERSONELDEN ALACAKLAR	2.000	
153 TİCARİ MALLAR	235.000	
221 ALACAK SENETLERİ	20.000	
250 ARAZİ VE ARSALAR	55.000	
252 BİNALAR	150.000	
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	62.000	
255 DEMİRBAŞLAR	30.000	
260 HAKLAR	35.000	
261 ŞEREFİYE	21.000	
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU	10.000	
122 ALACAK SENETLER REESKONTU		7.000
222 ALACAK SENETLERİ REESKONTU		5.000
300 BANKA KREDİLERİ		194.000
320 SATICILAR		90.000
321 BORÇ SENETLERİ		45.000
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR		30.000
331 ORTAKLARA BORÇLAR		61.500
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		37.000
370 DÖN. KAR. VER. VE DİĞ. Y.Y.K.		9.500
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE		350.000
Y A.Ş.'nin varlıklarının ve borçlarının devir alınması ve taahhüdün yerine getirilmesi kaydı.		

Birleşme sonrası XY A.Ş.'nin Bilançosu aşağıdaki gibi olacaktır;

VARLIKLAR		XY A.Ş. BİRLEŞME SONRASI BİLANÇOSU		KAYNAKLAR
DÖNEN VARLIKLAR		K.V.Y.K.		
		300 BANKA		
100 KASA	60.000	KREDİLERİ		604.000
101 ALINAN ÇEKLER	140.000	320 SATICILAR		290.000
102 BANKALAR	165.000	321 BORÇ SENETLERİ		170.000
103 VERİLEN ÇEK VE		322 BORÇ SENETLERİ		
ÖDEME EMİRLERİ (-)	-50.000	REESKONTU		-40.000
110 HİSSE SENETLERİ	82.000	329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR		30.000
120 ALICILAR	242.500	331 ORTAKLARA BORÇLAR		678.200
		360 ÖDENECEK VERGİ VE		
121 ALACAK SENETLERİ	169.000	FONLAR		112.000
122 ALACAK SENETLERİ				
REESKONTU	-21.000	370DÖN.KAR.VER.VEDİĞ.Y.Y.K.		26.300
127 DİĞER TİCARİ				
ALACAKLAR	25.000			
128 ŞÜPHELİ TİCARİ				
ALACAKLAR	10.000			
131 ORTAKLARDAN				
ALACAKLAR	20.000			
135 PERSONELDEN				
ALACAKLAR	2.000			
153 TİCARİ MALLAR	1.060.000			
DURAN VARLIKLAR		U.V.Y.K.		
		400 BANKA		
221 ALACAK SENETLERİ	60.000	KREDİLERİ		200.000
222 ALACAK SENETLERİ				
REES.	-10.000	420 SATICILAR		150.000
250 ARAZİ VE ARSALAR	55.000			
252 BİNALAR	475.000			
253 TESİS, MAKİNE VE				
CİHAZLAR	185.000			
255 DEMİRBAŞLAR	75.000			
260 HAKLAR	105.000	ÖZ SERMAYE		
261 ŞEREFİYE	71.000	500 SERMAYE		700.000
TOPLAM		TOPLAM		2.920.500
2.920.500				2.920.500

Yeni kuruluş yoluyla birleşmede birleşmeye dâhil işletmeler birinci durumda bahsettiğimiz noktalar doğrultusunda dış ve iç devir kayıtlarını varlık ve borçların gerçeğe uygun değerleri ile yaparlar. Birleşmeye dâhil X A.Ş. ve Y A.Ş. varlık ve borçlarını “136 – Diğer Çeşitli Alacaklar” hesabına devrederler. Değerlemeden dolayı ortaya çıkan farklılıklar ise gelir ve gider hesaplarında “649-Diğer Olağan Gelir ve Karlar” ve “659-Diğer Olağan Gider ve Zararlar” hesaplarında izlenilir. Devir sonu bilançoları çıkarıldıktan sonra öz sermaye kalemleri “331 - Ortaklara Borçlar” hesabına aktarılır ve “136 – Diğer Çeşitli Alacaklar” hesabıyla karşılaştırılarak kapatılır.

XY A.Ş.'nin sermaye taahhüt kaydı yapıldıktan sonra (Verilen örnek için ortaklık payı eşit 700.000TL) sonra ayrı ayrı X A.Ş.'nin ve Y A.Ş.'nin varlıklarını ve borçlarını gerçeğe uygun değerleri ile devralır. XY A.Ş. birleşen işletmelerin taahhütlerini aşan kısımlarını bir ay sonra nakden ortaklara ödeyecektir. Bu yüzden taahhütten fazla olan kısımları “331 – Ortaklar Borçlar” hesabında bir ay sonra ödemek suretiyle izlenmektedir.

SONUÇ

Birleşme, ayrı iken tek bir bütün haline gelmek anlamındadır. Bu bağlamda, dar anlamıyla işletme birleşmeleri iki veya daha fazla ayrı işletmenin tek bir bütün haline gelmesidir. Daha geniş anlamda ise, iki veya daha fazla bağımsız işletmenin, yeni bir sahiplik ve yönetim altında, tek bir işletme olarak birleşmesidir. İşletme birleşmeleri farklı düzenleyici kurumlar tarafından tanımlanmış ve düzenlenmiştir.

6102 Sayılı TTK’da birleşmeye ilişkin hükümler daha kapsamlı bir şekilde düzenlenmiştir. Yeni gelen düzenlemeyle birlikte, farklı türdeki işletmelerin, tasfiye halindeki işletmelerin, borca batık durumdaki işletmelerin belirli şartlar ve kurallar çerçevesinde birleşebilmesine olanak tanınmıştır. Ortaklığın devamı ve korunması ilkesi özel olarak düzenlenmiştir, birleşme sözleşmesinin yapılması, şekli, birleşme raporu ve genel kurul tarafından onaylanması ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Bunları yanı sıra kolaylaştırılmış şekilde birleşmeye olanak tanınmış ve birleşmeye katılan işletmelerin alacaklarının ve çalışanlarının korunması ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Ayrıca 6102 Sayılı TTK ile bütün ticari işletmelerin TFRS’ye göre defter tutma zorunluluğu getirilmiştir. Bu kapsamda yapılan örneklerde birleşme işlemlerinin nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği gösterilmiştir.

İşletmelerin birleşmesinden doğan karın vergilendirilmesine veya vergilendirilmemesine ilişkin usul ve esaslar KVK’da düzenlenmiştir. KVK’nın işletme birleşmelerine ilişkin hükümleri ile TTK hükümleri uyum içindedir. TTK’da olduğu gibi KVK hükümlerine göre de devir ve yeni kuruluş yolu ile birleşme şekli benimsenmiştir. Ancak bu birleşme şekillerinin KVK hükümleri karşısındaki durumları farklı esaslara bağlanmıştır. Bu kapsamda KVK’da iki türlü birleşme öngörülmüştür. Bunlardan biri KVK madde 18’de düzenlenen ve uygulamada “vergili birleşme” olarak anılan birleşmedir. Vergili birleşmenin tasfiye hükmünde olduğu belirtilmiştir. Diğer ise KVK madde 19’da düzenlenen ve uygulamada “vergisiz birleşme” olarak adlandırılan birleşmedir. Vergisiz birleşme KVK hükümlerine göre “devir” olarak nitelendirilmektedir.

TFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı, işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde ve raporlanmasında sadece satın alma yönteminin kullanılmasını benimsemiştir. Satın alma yönteminde, edinen taraf, edinilen tarafın tüm

varlık ve yükümlülüklerini satın alma tarihi itibarıyla gerçeğe uygun değerleri üzerinden bir bütün olarak değerler ve finansal tablolarına dâhil eder. Satın alma yönteminin bir gereği olarak edinen işletmenin, birleşme tarihini, net tanımlanabilir varlıkları, net üstlenilen borçları belirlemesi ve şerefiyeyi ölçülmesi gerekmektedir.

Çalışmada yapılan örnek uygulamaların birincisinde devralma yoluyla birleşme işlemi söz konusudur. Devralma yoluyla birleşmelerde, devrolunan işletme için tasfiye devralan işletme için ise sermaye artırımı söz konusudur. Ancak devrolunan işletmeler varlıklarını satıp paraya çevirmezler, varlıkları katıldıkları şirkete devrederler. Burada tasfiyesiz dağılma hali söz konusudur. Birleşme nedeniyle devrolunan işletmenin tasfiye kayıtları yapılırken “136-Diğer Çeşitli Alacaklar” hesabı kullanılmalıdır. Devredilen varlıklar “136-Diğer Çeşitli Alacaklar” hesabının borcuna, kaynaklar ise alacağına kaydedilerek izlenmelidir. Değerlemeden dolayı ortaya çıkan farklar ise gelir ve gider hesaplarında izlenir. TTK birleşme işlemlerinde TFRS’yi esas aldığı için ve TFRS’de olağan dışılık olmadığı için değerlemeden dolayı ortaya çıkan farklar “649-Diğer Olağan Gelir ve Karlar” ve “659-Diğer Olağan Gider ve Zararlar” hesaplarında izlenmelidir. Dış devir olarak nitelendirilen bu işlemler tamamlandıktan sonra devrolunan işletmenin devir sonu bilançosu düzenlenir. Devir sonu bilançosunda yer alan sonuçlar ortakların cari hesabına aktarıldıktan sonra, ortakların cari hesapları ile devralan şirket adına açılan hesap “136-Diğer Çeşitli Alacaklar” karşılaştırılarak kapatılır.

Birleşme işlemlerinde ilk önce edinen işletme belirlenmelidir. Edinen işletme, edinilen işletme üzerinde hâkim güç sağlayan işletmedir. Daha sonra birleşme tarihi belirlenmelidir. Birleşme tarihi TTK hükümlerine göre ticaret siciline tescil tarihidir. TFRS’ye göre ise kontrolün ele geçtiği tarihtir. Kontrolün ele geçtiği tarih edinilen işletmenin kapanış tarihinden önce veya sonra gerçekleşmiş olabilir. Bu durumda edinilen işletmenin kapanış tarihi dikkate alınmaz.

Edinen işletme için birleşme bir sermaye artırımı işlemidir demiştik. Edinen işletmenin birleşme işlemi için artırması gereken sermaye miktarını bulabilmek için “Birleşme Oranı” bulunmalıdır. Birleşme oranı; Edinen İşletmenin Cari Değeri/(Edinen İşletmenin Cari Değeri + Edinilen İşletmenin Cari Değeri) şeklinde bulunur. Bu oranla

hem edinen işletmenin artırması gereken sermaye miktarı hem de birleşme sonrasında işletmelerin sahip olacağı paylar bulunur.

Birleşme işlemlerinde edinilen işletmenin varlık ve borçları gerçeğe uygun değerle değerlendirildiği ve devredildiği için bu kalemlerin defter değerleriyle aralarında geçici farklar meydana gelmektedir. Bu yüzden edinen işletmenin ileriki dönemlerde vergiye eklemesi gerekli olan “Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü” doğmaktadır.

Örnekte değerlendirme sonucunda bilançoda yer almayan Kıdem tazminatı ve Marka değeri tespit edilmiştir. Kıdem tazminatı vergi uygulamalarında personel işten ayrılacağı zaman hesaplanır ve “335-Personele Borçlar” hesabında izlenir. Personelin çalışmakta olduğu yıllar için herhangi bir gider ayrılmaz. Ancak muhasebe uygulamalarında durum farklıdır. Kıdem tazminat yükümlülüğü personelin çalışmakta olduğu yıllara dağıtılarak “472-Kıdem Tazminatı Karşılıkları” hesabında izlenir. Değerleme sonucunda hesaplanan marka değeri edinen işletmenin devraldığı net varlıkları artırıcı bir etkiye sahiptir ve devir işlemleri yapılırken dikkate alınmalıdır.

Devir kayıtları yapılırken dikkat edilmesi gereken bir noktada reeskont hesaplamalarıdır. Vergi uygulamalarında reeskont hesaplaması sadece senetli borç ve alacaklara uygulanabilmektedir ve bu durumda sadece isteğe bağlıdır. Ancak muhasebe uygulamalarında reeskont hesaplamaları sadece senetli alacak ve borçlarla kısıtlanmamıştır. Senetsiz borçlara ve alacaklara da reeskont ayrılmaktadır. Ayrıca muhasebe uygulamalarında reeskont ayrılması zorunlu kılınmıştır.

Vergi uygulamalarında şerefiye, maddi olmayan durak varlıklar arsında tanımlanmıştır. İşletme birleşmelerinde, edinilen işletmenin varlıklarının ve borçlarının kayıtlı değer farkına göre daha fazla ödenen tutar olarak hesaplanmaktadır. Ancak standartlara göre şerefiye edinilen işletmenin varlıklarının gerçeğe uygun değerinden borçların ve koşullu borçların gerçeğe uygun değerlerinin çıkarıldıktan sonra yani “İşletme Net Değeri” bulunduktan sonra ulaşılan tutardan daha fazla yapılan ödemelerin(Transfer Bedelinin) arasındaki pozitif bir fark olarak aktifleştirilmesidir.

Birinci örnekte edinen işletme satın alma sonucu edinilen işletmenin ortaklarına hisse senedi vermiştir. Hisse senetlerinin nominal değeri ile gerçek değeri arasındaki oluşacak fark “520-Hisse Senedi İhraç Primleri” hesabında izlenmelidir.

Birinci örneğin ikinci durumunda birinci durumdaki kriterler göz önüne alınarak iç ve dış devir kayıtları yapılmalıdır. İkinci durumda ticaret siciline tescil tarihi belirlenmiştir ve birinci durumun aksine burada negatif şerefiye doğmaktadır. Negatif şerefiye işletmenin gerçeğe uygun değerinden daha az bir bedelle satın alınmasından kaynaklanan farktır. İşletme birleşmelerinde bu sık karşılaşılan bir durum değildir. Edinen işletme için negatif şerefiye kar niteliğindedir ve gelir hesaplarından “649-Olağan Gelir ve Karlar” hesabında izlenmelidir. Birinci durumdan farklı olarak ikinci durumda işletme bankadan kredi çekilerek satın alınmıştır. Edinen işletmenin hesapladığı sermaye artırım tutarını kullandığı kredi miktarından düşerek, kalanını “300-Banka Kredileri” hesabında izlemelidir.

Çalışmanın ikinci örneğinde vergisiz birleşme incelenmiştir. Vergisiz birleşme KVK madde 19 ve 20’de düzenlenmiştir. Vergisiz birleşme işlemi yapılırken edinilen işletme varlıklarını hiçbir değerlemeye tabi tutmaz. Bu durumu göz önünde bulundurarak iç ve dış devir kayıtlarını yapar. Edinen işletme ise edinilen işletmenin net değeri kadar sermaye arttırmak durumundadır. Edinen işletme devraldığı varlıkların ve borçların defter değerleriyle kayıtlarına alır. Bunların yanı sıra aktif ve pasifi düzenleyici hesaplarda ilgili oldukları hesaplarla beraber devralınır.

Üçüncü örnekte ise yeniden kuruluş yoluyla birleşme işlemi incelenmiştir. Birinci örnekte belirtilen kriterler dâhilinde yeni kurulacak olan işletmeye varlıklarını ve borçlarını devredecek olan işletmeler iç ve dış devir kayıtlarını yaparlar. Yeni işletme kurulduktan sonra devraldığı işletmelerin varlıklarını ve borçlarını gerçeğe uygun değerleri üzerinden kayıtlarına alır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta işletmelerin taahhüt ettikleri ortaklık paylarıdır. Birleşme sözleşmesinde belirtilen şartlar dâhilinde edinilen işletmelerin ortakları taahhüt ettikleri sermayeleri karşılayamama durumunda ileriki dönemlerde taahhütlerini yerine getirirler. Eğer devrettikleri varlıklar taahhütlerini aşar ise bu aradaki farkı ileriki dönemlerde veya birleşme sırasında yeni kurulacak olan işletmeden alırlar.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akay, H., (1997), *İşletme Birleşmeleri ve Muhasebesi*, Yaylın Matbaası, İstanbul.
- Akbulut, A., (2012), *Karşılaştırılmalı TMS/IFRS-Vergi Uygulamaları ve Sonuçları*, Maliye Hesap Uzmanları Derneği, Ankara.
- Akdemir, A., (2003), *Temel İşletmecilik Bilgileri*, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- Akgüç, Ö., (1994), *Finansal Yönetim*, 6. Baskı, Muhasebe Enstitüsü Yayını No:63, İstanbul.
- Akgül, B.A ve Akay, H., (2004), *Uluslararası Muhasebe Standartları*, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- Aydın, N. (1990), “İşletmelerin Birleşmesinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği”, TOBB, Yayın No:150, Ankara.
- Aydın, N., (2014), *Finansal Yönetim*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Berk, N., (2015), *Finansal Yönetim*, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- Brealey, R.A ve Meyers, S.C., (2003), *Principles of Corporate Finance*, The McGraw-Hill Companies, NewYork.
- Büker, S., (1997), *Finansal Yönetim*, 2. Baskı, Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi, Eskişehir.
- Ceylan, A. ve Korkmaz T., (2010), *İşletmelerde Finansal Yönetim*, 11. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Davut, L., (1994), *Sanayi İktisadı: Piyasa Yapısı Unsurları*, İmaj Yayıncılık, Yayın No: 13, Ankara.
- Demir, V. ve Bahadır, O., (2009), *UFRS/IFRS Kapsamında İşletme Birleşmeleri ve Konsolidasyon Açıklamalar ve Uygulamalar*, 2. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Dinç, M., (2011), *Türk Ticaret Kanunu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Doğrusöz, B. (2011), “*Türk Ticaret Kanunu*, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası”, Yayın No: 412, İstanbul.
- Doz, Y.L. ve Hamel G., (1999), *Şirket İttifakları Global Pazarlarda Başarının Anahtarı*, Çev. Atilla Bostancıoğlu, Sabah Kitapları Çağdaş Bakışlar Dizisi, İstanbul.

- DPT., (2010), “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS/IAS) ile Uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları”, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu Yayınları, Ankara.
- Gaughan, P.A., (2007), *Mergers Acquisitions and Corporate Restructurings*, John Wiley & Sons, Inc., New Jersey.
- Gökçen, G., (2011), Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- Göktuna, H.D.E., (2012), Vergi Hukukunda Birleşme, Bölünme Ve Hisse Değişimi İşlemleri, Legal Yayıncılık, İstanbul.
- Güneş, İ.H ve Akbıyık, A.A., (2002), *İşletmelerde Birleşme ve Tasfiye Uygulamaları*, ISMMMO Yayınları, İstanbul.
- Halibozeck, E.P. Ve Kovacich G.L., (2005), *Mergers and Acquisitions Security: Corporate Restructuring and Security Management*, Elsevier Butterworth-Heinemann, Burlington.
- Hampton, J.J., (1976)., Financial Decision Making : Concepts, Problems & Cases, Prentice-Hall Co., Reston.
- Karagiannidis, S., (2010), *Mergers and Acquisitions in Australia: Reasons and Timing*, Centre for Strategic Economic Studies Faculty of Business & Law Victoria University Melbourne, Australia.
- Karalar, R., (2011), *Genel İşletme*, Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri, İzmir.
- Karapınar, A., (2006), Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (IFRS Taslak 3) Göre İşletme Birleşmeleri, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Karğın, M., (2011), TFRS ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Kapsamında İşletme Birleşmelerinin Değerlendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Kendigelen, A., (2011), Karşılaştırmalı Yeni Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Machiraju, H.R., (2003), *Mergers Acquisitions and Takeovers*, New Age International, New Delhi.
- Okka, O., (2009), *Analitik Finansal Yönetim*, Nobel Yayın, Ankara.
- Özgen, H. ve Yalçın, A., (2015), *Temel İşletmecilik Bilgisi*, 6. Baskı, Akademisyen Kitabevi, Ankara.
- Özmen, R., (2011), *Karşılaştırmalı Türk Ticaret Kanunu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

- Sabuncuoğlu, Z. ve Tokol, T., (2011), *İşletme*, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Sezgin, B., (2014), Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Stahl, M.J. ve Grigsby, D.W., (1992), *Strategic Management for Decision Making*, Pws-Kent Publishing Co., Boston.
- Sümer, H. ve Pernsteiner, H., (2004), *Şirket Birleşmeleri*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Şimşek, M.Ş. ve Çelik, A., (2011), *İşletme Bilimlerine Giriş*, 18. Baskı, Eğitim Kitabevi, Konya.
- Taslak, S. ve Kara, M., (2014), *İşletme Bilimine Giriş*, 5. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Tekinalp, Ü. ve Çamoğlu, E., (2012), Açıklamalı, Notlu ve Karşılaştırmalı 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Ulusoy, E., (2012), Gerekçeli-Karşılaştırmalı Yeni 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, Bilge Yayınevi, Ankara.
- Ürper, Y., (2012), *Genel İşletme*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, No: 2650, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Weston, J.F., ve Weaver, S.C., (2001), *Mergers & Acquisitions*, The McGraw-Hill Companies, New York.
- Yalvaç, G. ve Kaya, M.İ., (2011), *Gerekçeli-Karşılaştırmalı Türk Ticaret Kanunu*, Adalet Yayınevi, Ankara.

Makaleler

- Akgün, A.İ., (2011), “Türkiye Finansal Raporlama Standartları’nda Şerefiye ve Gerçeğe Uygun Değer İlişkisi”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.12 S.2, (39-60).
- Aydemir, M. (1998), “Küreselleşme, Rekabet ve Sınır-Ötesi Birleşmeler: Daimler-Benz ve Chrysler Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S.3, (45-54).
- Aydın, N. (1986), “İşletmelerin Dışsal Büyümeleri: Birleşme, Satınalma ve Konsolidasyon”, *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.4 S.2, (201-219)
- Balaban, Ö. ve Okutan, E.Y., (2009), “Ekonomik Krizlerin Bir Sonucu Olarak Stratejik İşbirlikleri ve Şirket Birleşmelerinde Yönetmel Uyumu Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma”, *Journal of Azerbaijani Studies*, C.12.S.2, (299-310).
- Cox, R.A.K., (2006), “Mergers and Acquisitions: A Review of The Literature”, *Corporate Ownership & Control*, C.3.S.3, (55-59).

- Çeker, M., (1996), “Türk Hukukunda Rekabetin Korunması ve Yeni Rekabet Düzeni”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C.17,S.3. (85-117).
- Deniz, N. ve Taştan, S.B (2004), “Şirket Birleşmelerinde İnsan Kaynakları Yönetiminin Önemi ve Bir Uygulama Örneği”, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.6.S.21, (1-11)
- Ercan, İ., (2013), “Yurtdışı Eğitim Kurumlarına Verilen Aracılık ve Danışmanlık Hizmetlerinin Katma Değer Vergisi Açısından Değerlendirilmesi ve Belge Düzeni”, *Mali Çözüm Dergisi*, S.118, (201-208).
- Erdem, Ü. (2016), “Türkiye Finansal Raporlama Standartları 3: İşletme Birleşmeleri”, *Muhasebe ve Denetim Bakış*, S.47, (149-170).
- Köksal, T., (2010), “Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Sektöründe Kullanılan Çeşitli Uluslararası İş Ortaklığı Modellerinin Hukuki Çerçevesi”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.1,S.20, (79-104).
- Otlı, F., (1999), “Holding Şirketlerde Mali Tabloların Konsolidasyonu”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C.13.S.1, (101-115).
- Öztürk, N., (2012), “Ticaret Şirketlerinde Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme Hükümleri”, *Yaklaşım Dergisi*, S.238.
- Şahin, İ.E. ve Yılmaz B., (2010), “Şirket Birleşmeleri, Birleşmelerde Tarihsel Gelişim Süreci ve Uygulanan Ödeme Yöntemleri”, *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, S.19, (63-74).
- Terzi, S., (2013), “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS 10) Açısından Konsolidasyon İlkeleri ve Kontrol Modeli”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi*, C.15 S.1, (281-300).
- Yetgin, M.S., (2016), “TFRS-3 İşletme Birleşmeleri Standardının Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi Hükümlerine ile Karşılaştırılması”, *Muhasebe ve Denetim Dünyası*, S.1, (119-137).

Tezler

- Acar, A., (2014), “TFRS 3 İşletme Birleşmeleri ve Bir Uygulama”, *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Acar, M., (2011), “Türkiye Finansal Raporlama Standartları ve Sermaye Piyasası Kurulu Düzenlemelerine Göre İşletme Birleşmelerinde Birleşme Sonrası Finansal Raporlama”, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Aksoy, M.S., (2004), “Şirket Birleşmeleri ve Satın Almaların (Şirket Evliliklerinin) Yönetimsel Açından İncelenmesi: Nedenler, Sorunlar ve Sonuçlar”, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*.

- Aydın, G., (2011), “*Aile İşletmelerinin Sürekliliği ve Bir Araştırma*”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Bodur, P., (2011), “*İşletmelerde Mali Duran Varlıkların SPK Mevzuatı, Muhasebe ve Denetim Standartları Açısından Önemi ve Değerlendirmesi*”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Çolak, M., (2006), “*Şirket Birleşmeleri ve Rekabete Etkiler*”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Değirmenci, F., (2011), “*Şirket Birleşmeleri ve Şirket Birleşmelerinin Türk Vergi Sistemindeki Yeri*”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Demirtaş, S., (2009), “*İşletme Birleşmelerinin İşgörenlerin İş Tatminine Etkisi ve Kamu Sektöründe Bir Uygulama*”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Guma, M., (2015), “*Avrupa Birliğine Üye Olmayan Batı Balkan Ülkelerinin İçsel Büyüme Dinamikleri*”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Gümrah, A., (2015), “*İşletme Birleşmelerinin TFRS-3, TTK ve Vergi Kanunları Açısından Değerlendirilmesi: Borsa İstanbul’da Bir İnceleme*”, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Kadrişade, R., (1986), “*İşletmelerde Büyüme ve Türkiye’deki İşletmelerde Büyüme, Büyüklük ve Karlılık İlişkisi*”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Kandemir, T., (2003), “*Küresel Rekabet Ortamında Birleşme ve Satın Almaların İşletmeler Üzerine Finansal Etkisi ve İMKB’deki Birleşmeler Üzerine Bir Araştırma*”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Kargın, M., (2007), “*Finansal Sinerji Arttırıcı Bir Yaklaşım Olarak İşletme Birleşmeleri*”, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Kayakıran, D., (2016), “*İşletme Birleşmelerinin İşletmelerin Piyasa Değerine Etkisi ve Bir Araştırma*”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Kılıç, G., (2011), “*İşletme Birleşmeleri ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları(UFRS)III*”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Kılıç, Y. (2000), “*Rekabet Politikası Açısından Birleşme ve Devralmalar, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Planlama Teşkilatı Uzmanlık Tezi*”, Yayın No: 2509, Ankara.

Sayarı, Naz., (2008), “*IFRS 3R Kapsamında İşletme Birleşmeleri*”, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Sezer, N., (2012), “Şirket Birleşmeleri ve Performans Ölçümü: Türkiye’de Halka Açık Şirket Birleşmelerinin Faaliyet Performansı Ölçümü Üzerine Bir Uygulama”, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

Uzar, C., (2009), “İşletme Birleşmelerinin 3 No’lu Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS3) Çerçevesinde Muhasebeleştirilmesi”, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Yücebaş, Ö., (2005), “*Şirket Birleşmeleri ve Türkiye Uygulaması*”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

İnternet

28 Aralık 2013 tarih ve 28865 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan “6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu Birleşme ve Bölünme Tebliği, <http://www.spk.gov.tr/apps/Mevzuat/MevzuatGoster.aspx?nid=123232> (27.02.2015)

Alagöz, A., IFRS-3: İşletme Birleşmeleri Standardı Çerçevesinde Ters İktisap Uygulamaları, http://www.alialagoz.com.tr/doc-dr-alialagoz-makaleleri/isletme_birlesmeleri_standardi_cercevesinde_ters_iktisap_uygulamalari.pdf, (14.03.2017).

Alptürk, E., Ertelenmiş Vergiler ve TMS12 Uygulamaları, <https://www.xing.com/communities/posts/ertelenmis-vergiler-ve-tms-12-uygulamalari-1002155180>, (15.04.2017).

Birleşme ve Bölünme Tebliği Hakkında Basın Duyurusu, <http://www.spk.gov.tr/duyurugoster.aspx?aid=20131228&subid=0&ct=c>, (25.02.2017).

Elele, O., “Vergi Kanunları Açısından Devir”, <http://www.vergi.tc/makaleDetay/SizdenGelenler/VERGI-KANUNLARI-ACISINDAN-DEVIR/d24b5f6a-e3c4-48c9-af0d-095c0ce7f3c9>, (20.02.2017).

http://www.iktisatsozlugu.com/nedir-3870-%C3%96L%C3%87EK%20EKONOM%C4%B0LER%C4%B0#.WCnP5_mLTI V.

<http://www.spk.gov.tr/duyurugoster.aspx?aid=20131228&subid=0&ct=c>, (25.02.2017).

Kara, M.S., “Şirket Birleşmeleri ve Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Değerlendirilmesi”, <http://www.alomaliye.com/2015/06/23/sirket-birlesmeleri-ve-kurumlar-vergisi-kanunu-acisindan-degerlendirilmesi/>, (20.02.2017).

Sermaye Piyasa Kurulu Tarafından “Birleşme ve Bölünme Tebliği”,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/12/20131228-7.htm?submenuheader=null>, (25.02.2017).

Diğer

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, (1960).

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, (1984).

4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, (1994).

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, (2006).

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, (2011).

Resmi Gazete, 07. 10. 2010. tarih ve 27722 sayılı, “2010/4 Tebliğ No’lu Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ”.

TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar, Ek B Uygulama Rehberi.

TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar.

TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, Ek B Uygulama Rehberi.

TFRS 3 İşletme Birleşmeleri.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :
Adı ve Soyadı : Hakkı KIYMIK
Doğum Yeri : Isparta
Medeni Hali : Bekar
Eğitim Durumu :
Lisans Öğrenimi : Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F İşletme Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi : Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Muhasebe ve Finansal Yönetim Anabilim Dalı
Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi : İngilizce (Orta)
İş Deneyimi : MAKÜ Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji
ve İşletmecilik Yüksekokulu Öğretim Elemanı